

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen bemyndigade den 12 december 1996 chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en organisationskommitté (Ku 1996:07) för att enligt riksdagens beslut förbereda och genomföra etableringen av ett världskulturmuseum i Göteborg (dir. 1996:110).

Med stöd av detta bemyndigande förordnade statsrådet Marita Ulvskog den 19 december 1996 landshövdingen Bengt K.Å. Johansson att vara ordförande. Han entledigades den 30 januari 1997. Samma dag förordnades verkställande direktören Christina Rogestam att vara ordförande i kommittén.

Till ledamöter förordnades fr.o.m. den 21 februari 1997 riksdagsledamot Annika Nilsson, utställningsproducent Eva Persson, civilingenjör Alvar Persson och kommunalråd Solveig Lindström. Eva Persson entledigades som ledamot fr.o.m. den 7 oktober 1997. Som ledamot förordnades fr.o.m. samma dag universitetslektor Maria Fregidou-Malama.

Som experter förordnades fr.o.m. den 21 februari 1997 museichef Per Kåks, överintendent Olle Granath, riksantikvarie Erik Wegraeus, generaldirektör Göran Lannegren, departementsråd Gunnel Stenqvist, departementssekreterare Anders Rånlund, departementssekreterare Anna Rygård, institutionschef Leif Magnusson, museichef Sven-Erik Isacson, rektor Jan Ling och arkitekt SAR Cajsa Rydén. Jan Ling entledigades fr.o.m. den 1 juli 1997, och som expert förordnades fr.o.m. samma dag rektor Bo Samuelsson. Eva Persson, tidigare ledamot, och förhandlingsdirektör Agneta Leijonhufvud förordnades som experter fr.o.m. den 7 oktober 1997. Anna Rygård entledigades fr.o.m. den 1 mars 1998, och som expert förordnades fr.o.m. samma dag departementsråd Kristian Berg. Cajsa Rydén entledigades fr.o.m. den 4 maj 1998.

Huvudsekreterare var fr.o.m. den 15 december 1996 Leif Gidlöf, Kulturdepartementet. Som biträdande sekreterare på deltid var anställd Louise Brodin, Göteborgs kommun, under perioden fr.o.m. den 15 april 1997, sedan den 1 maj 1998 på konsultbasis med inriktning mot särskilda frågor. Kommitténs assistent var Monica Berglund.

Kommittén ingav den 19 mars 1997 arbetsplan, budget och informationsplan för arbetet, den 4 november 1997 kompletterat med budget för 1998. Kommittén sammanträdde t.o.m. september 1998 19 gånger, varav 13 gånger med vissa eller samtliga experter närvarande.

Kommittén överlämnade enligt direktiven en första delrapport (verksamhetsidé, byggnadsfrågan m.m.) den 1 oktober 1997 och en andra (personal, lokaler, resurser) den 16 februari 1998. Därutöver ingavs två särskilda skrivelser den 11 augusti 1997 (underlag till budgetarbetet inför 1998) och den 6 november 1997 (förord för lokalisering av museibygnad i Göteborg).

Rapporten från den internationella utvärderingen offentliggjordes den 3 oktober 1997. Vidare publicerade kommittén två nyhetsbrev under 1997 och två under 1998. Direktiv, rapporter, särskilda skrivelser, nyhetsbrev m.m. publicerades också på Internet.

I anslutning till kommitténs arbete redovisade regeringen i prop. 1997/98:1 (utgiftsområde 17, s. 85) samt 1997/98:150 (s. 142) sina aktuella bedömningar. Vidare gav regeringen den 6 april 1998 Statens fastighetsverk i uppdrag att genomföra en internationell arkitekttävling.

De båda avtalen med Göteborgs kommun om förstatligande av Etnografiska museet samt framtida överlåtelse av tomtmark godkändes av regeringen den 10 september 1998.

I föreliggande slutbetänkande redovisar kommittén den tredje etappen i arbetet liksom uppdraget i dess helhet.

Kommittén kvarstår till utgången av 1998 för att fatta de löpande verkställighetsbeslut som behövs fram till dess att den nya myndigheten träder i verksamhet den 1 januari 1999.

Stockholm i oktober 1998

Christina Rogestam

Annika Nilsson

Alvar Persson

Solveig Lindström

Maria Fregidou-Malama

/Leif Gidlöf

Innehåll

Sammanfattning	9
1 Inledning	15
1.1 Uppdrag och förutsättningar.....	15
1.2 Hur arbetet bedrivits under den tredje etappen	16
1.3 Information.....	18
1.4 Återstående verkställighetsåtgärder	19
2 Allmän verksamhetsinriktning	21
2.1 De ingående museerna – historik och nuvarande verksamhet	21
2.2 En internationell utvärdering	23
2.3 Politiska utgångspunkter	24
2.4 Verksamhetsidé.....	25
2.4.1 Överväganden	25
2.4.2 Upplevelse, delaktighet och insikt – en skiss till övergripande verksamhetsidé	27
3 Strategiska frågor	35
3.1 IT och multimedia.....	35
3.2 Fortsatt arbete av SESAM-karaktär	37
3.3 Utställningsverksamhet	40
3.3.1 Utgångspunkter	40
3.3.2 Utställningsplanering 1999–2000.....	42

3.4	Andra strategiska frågor.....	44
3.4.1	Övergångsfrågor.....	44
3.4.2	Balansfrågor i verksamheten.....	47
3.4.3	En nationell uppgift som ansvarsmuseum.....	49
3.4.4	Forskningssamverkan och Museionprojektet.....	51
3.4.5	Forum för världskultur	53
3.4.6	Museum om Förintelsen.....	54
4	Organisation	57
4.1	Organisationsutveckling	57
4.1.1	Utgångspunkter	57
4.1.2	Ledningsformer och styrelsens uppgift	58
4.2	Instruktion	59
4.2.1	Förslag till förordning med instruktion för Statens museer för världskultur.....	60
4.2.2	Motiveringar	63
4.3	Gemensamt myndighetskansli i Göteborg.....	67
5	Lokaler.....	71
5.1	Den nya museibygnaden i Göteborg.....	71
5.1.1	Val av lokalisering.....	71
5.1.2	En internationell arkitektävling	74
5.1.3	Den fortsatta byggprocessen	75
5.2	Övriga lokalfrågor i Göteborg	76
5.3	Lokalfrågor i Stockholm	77
6	Personal.....	79
6.1	Arbetsrättsliga förutsättningar.....	79
6.2	Överföring av nuvarande personal.....	80
6.3	Kompetensfrågor och nyrekrytering.....	81

7	Ekonomi.....	85
7.1	Budget för 1999.....	85
7.2	Resursbehov efter 1999.....	87
7.2.1	Utgångspunkter	87
7.2.2	Bedömningar avseende 1999–2001	89
7.3	Uppföljning och utvärdering.....	92
7.3.1	Utgångspunkter	92
7.3.2	Förslag till återrapportering i regleringsbrevet	93
7.4	Ekonomiadministrativa åtgärder	95
8	Vissa övriga frågor	97
8.1	Deltagande vid nordiska museimässan i Göteborg.....	97
8.2	Förhandlingar med Göteborgs kommun	98
8.3	Beaktande av vissa generella direktiv.....	99
Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiven.....	101
Bilaga 2	Kort sammanfattning av den internationella utvärderingen	109
Bilaga 3	Program för arkitekttävling om ett Världskulturmuseum i Göteborg (utdrag)	111
Bilaga 4	Skrivelser till personalen om anställning vid myndigheten.....	131
Bilaga 5	Ramöverenskommelse med Statens konstmuseer.....	135
Bilaga 6	Ramöverenskommelse med Statens historiska museer och Riksantikvarieämbetet.....	139
Bilaga 7	Avtal med Göteborgs kommun	143

Sammanfattning

Organisationskommitténs arbete har enligt direktiven bedrivits i tre etapper med successiv avrapportering. Detta är den avslutande rapporten. Kommittén upphör den 31 december 1998 och efterträds då av den nya myndigheten.

I *kapitel 1* om uppdrag och förutsättningar redovisas hur kommittén inom denna ram valt att lägga upp och praktiskt genomföra arbetet med tyngdpunkt på den tredje och i huvudsak avslutande etappen. Kommittén har sett som sin uppgift att ge det politiska grundbeslutet en tillräckligt operativ utformning för den fortsatta uppbyggnadsprocessen inom den nya organisationen fr.o.m. 1999. Att denna kommer att pågå tre–fyra år fram till verksamhet i full skala, då även den nya byggnaden i Göteborg tas i bruk, har begränsat kommitténs möjligheter till detaljutformning och precision. Samtidigt ges myndigheten det utrymme som krävs för att samla skilda nätverk, traditioner och ambitioner in i en samverkande helhet och därifrån gradvis utveckla nya perspektiv och verksamhetsformer.

Kommitténs behandling av den allmänna verksamhetsinriktningen i *kapitel 2* inleds med en kort faktasammanställning över de ingående fyra museerna samt en sammanfattning av den internationella utvärderingen av dessa. Av utvärderarnas synpunkter har kommittén för sin del främst tagit fasta på lokalfrågorna samt behovet av fortsatta insatser av SESAM-karaktär. Andra bedömningar av starka och svaga sidor kvarstår för beaktande i kommande verksamhetsplanering.

Från de givna politiska utgångspunkterna formulerades tidigt en verksamhetsidé, som är relativt allmänt hållen och därmed ger organisationen en vid ram för förverkligandet av sitt uppdrag. Denna kvarstår i slutrapporten. Det engagerade arbete, som därefter inom och utom kommittén lagts ner på idébildning och praktiska uppslag, finns emellertid dokumenterat och bör ge ledning och personal en god grund för den framtida verksamheten. Det avspeglas också i andra delar av kommitténs överväganden.

I *kapitel 3* lyfter kommittén fram ett antal centrala strategiska frågor. Som två delvis sammanhängande sådana framhålls särskilt en effektiv

IT-uppbyggnad samt fortsatta interna insatser av SESAM-karaktär, vilka båda behandlas även i ekonomiavsnittet (kap. 7).

För en vidareutveckling av utställningsverksamheten konstaterar kommittén att åtskilliga idéer om profilering och konkreta inslag kommit fram. Kommittén rekommenderar att ett litet centralt utställningssekretariat med rörliga resurser etableras för att driva på och praktiskt stödja en sådan utveckling, som också bör vara till fördel för ett strukturerat samarbete med bl.a. Riksutställningar och läns museerna. En kortfattad redovisning ges av den aktuella utställningsplaneringen 1999–2000.

Kommittén tar upp även vissa övergångsfrågor avseende nuvarande servicefunktioner, biblioteksverksamheten, fondstiftelser, samlingarnas juridiska status m.m. Myndigheten rekommenderas att analysera på vilka punkter det är ändamålsenligt att ytterligare utveckla en gemensam infrastruktur i egen regi eller i samverkan med andra aktörer. Vidare understryker kommittén att en viktig uppgift för den blivande myndighetsledningen är att tidigt skapa en policy i grundläggande balansfrågor. Särskilt lyfts fram avvägningar mellan samordning och decentralisering, mellan verksamhet i egen regi och externa uppdrag och mellan traditionella museiuppgifter och rollen som utvecklingscentrum. De kulturmöten som den nya organisationen för med sig bör, enligt kommitténs uppfattning, ha förutsättningar att bli kreativa och genom de skilda perspektiven leda till okonventionella resultat.

Rollen som ansvarsmuseum behandlas (jfr kap. 4), likaså det av Göteborgs universitet initierade Museion-projektet. Även i Stockholm bör motsvarande forskningssamarbete kunna vidareutvecklas. Kontakter med försöksverksamheten inom Forum för världskultur i Stockholm samt arbetet på ett museum om Förintelsen bör också etableras.

Organisationsfrågorna behandlas i *kapitel 4* och konkretiseras i ett förslag till instruktion med motiveringar. Styrelsen föreslås få ansvar för organisation och chefsanställningar på nivån omedelbart under myndighetschefen liksom beslut om sådana rådgivande och kontaktskapande organ som kan ge ytterligare förankring och idéinflöde. Kommittén gör bedömningen att styrelsens förutsättningar att aktivt medverka i uppbyggnadsprocessen och bli ett verkligt stöd i detta befrämjas av att få ett så brett ansvar för verksamheten som är möjligt inom verksamförordningens ram. Grundorganisationen består vid ingången av 1999 av fyra museer och ett centralt kansli. Myndigheten som helhet föreslås få namnet *Statens museer för världskultur*.

Myndighetschefen (överintendenten) föreslås inta samma ställning i förhållande till hela organisationen och har till omedelbart förfogande i första hand det centrala kansliet. Kommittén rekommenderar att kansliet

får stabskaraktär och, utöver ekonomiadministrativ kompetens, innefattar delvis rörliga resurser för specialområden som utställningar (t.ex. ett utställningssekretariat), programaktiviteter, information-marknadsföring, forskningsfrågor, IT-strategi och personalutveckling. Detta är naturligt inför en uppbyggnad av verksamheten som, även med ett decentraliserat resultatansvar, måste anses ställa mycket höga krav på planeringsförmåga, överblick, initiativ och ekonomisk kontroll.

I avvaktan på regeringens pågående översyn av museistrukturen övertas enligt förslaget med en mindre omformulering den uppgift som ansvarsmuseum, som nu ligger på Folkens museum-etnografiska, trots att den nya myndighetens arbetsområde och perspektiv blir vidare. Eventuella praktiska gränsdragningsproblem förutsätts som nu kunna lösas berörda myndigheter emellan.

Lokalfrågorna i *kapitel 5* domineras naturligt av lokaliseringen av nybyggnaden i Göteborg till Korsvägen/Södra vägen, där kommittén framför allt väglets av kommande samarbete med det blivande Vetenskapscentrum och universitetet/Museion samt publika förutsättningar. Avtal med Göteborgs kommun om framtida överlåtelse av tomtmark träffades den 23 juni 1998 och godkändes av regeringen i beslut den 10 september. En internationell arkitekttävling i två steg pågår sedan juli 1998 på regeringens uppdrag och i regi av Statens fastighetsverk med en investeringskostnad på 200 mkr som utgångspunkt. Slutligt avgörande planeras till maj 1999 och invigningen av byggnaden till våren 2003. Motsvarande tävling för det närliggande Vetenskapscentrum avgjordes i september 1998.

Vad gäller övriga lokalfrågor i Göteborg berör kommittén de nuvarande magasinerna, som kräver vissa kortsiktiga åtgärder för att kunna accepteras fram till dess att den nya byggnaden tas i bruk. Magasinslösningen där på längre sikt kan komma att kräva ytterligare avvägningar mellan olika intressen. För det nya kansliets behov har kommittén anskaffat tillfälliga lokaler.

Lokalerna i Stockholm har också studerats från olika utgångspunkter, men några konkreta förslag har inte funnits förutsättningar att lämna. Kommittén utgår dock från att den nya myndighetsledningen samlat analyserar lokalsituationen och tar de initiativ som långsiktigt kan visa sig motiverade.

Personalfrågorna behandlas i *kapitel 6*. Efter en kort inledning om arbetsrättsliga förutsättningar redogör kommittén för de praktiska åtgärderna, som innefattat personliga brev till samtliga anställda och förhandlingar om ett s.k. inrangeringsavtal mellan Arbetsgivarverket och de fackliga huvudorganisationerna. På denna grund kan nya lokala avtal träffas med myndigheten som part i ett senare skede.

Kommittén berör vidare allmänt kompetensfrågorna i den nuvarande organisationen och rekommenderar den nya myndigheten att tidigt analysera och utforma en strategi för vilka nya kompetensbehov som behöver mötas. Nyrekryteringen med inriktning mot främst den tillkommande verksamheten i Göteborg bör ha sin tyngdpunkt först åren 2002 och 2003 men läggas upp så att den också kan främja rörlighet och vidareutveckling inom organisationen. En inledande rekrytering av administrativ chef pågår. Förutsättningen bör i övrigt vara att specialistkompetens på olika verksamhetsområden tillförs efterhand och med så rörliga resursinsatser som möjligt.

I *kapitel 7* redogör kommittén för sina bedömningar av ekonomin i ett kortare och ett något längre perspektiv. För 1999 disponerar verksamheten i princip nuvarande anslag till de tre statliga museerna inkl. verksamhetsneutrala överföringar från centrala myndighetskanslier, statsbidraget till Etnografiska museet i Göteborg på ca 4 mkr samt det särskilt beslutade reformutrymmet på 29 mkr. Anslagsramen från denna utgångspunkt preciseras närmare i budgetpropositionen. Inom denna har myndigheten att täcka även bortfallande kommunala driftsmedel på ca 6 mkr för befintlig verksamhet i Göteborg.

Kommittén rekommenderar vidare – i anslutning till vad som framfördes i den andra delrapporten – inför 1999 satsningar på särskilda punkter, främst rörande IT-uppbyggnad, personalutveckling, lansering i olika former, förstärkt utställningsverksamhet samt egenfinansierade insatser av SESAM-karaktär. Resor för internationell orientering lyfts också fram som särskilt angelägna i uppbyggnadsskedet.

I enlighet med direktiven och regeringens aktuella planeringshorisont redovisar kommittén vissa allmänna ekonomiska perspektiv för perioden 1999–2001 med de nämnda punktinsatserna i verksamheten koncentrerade till de båda första åren. Kommittén ger sin bedömning av hur mycket av reformutrymmet som kan behöva tas i anspråk under denna period. Samtidigt betonas vikten av att systemet med anslagssparande får utnyttjas så flexibelt som möjligt under hela uppbyggnadsprocessen för att ge myndigheten utrymme att planera sin ekonomi långsiktigt.

Kommittén betraktar variablerna vad gäller intäktsutveckling, externfinansiering genom sponsring, EU-bidrag till projekt m.m. som ännu alltför öppna och anser det inte möjligt att redan på detta förberedande stadium göra tillräckligt säkra antaganden i dessa delar. Att klarlägga förutsättningarna praktiskt och principiellt för externfinansiering av inslag i verksamheten bör emellertid vara en prioriterad uppgift de närmaste åren i takt med att verksamheten finner sin form och börjar planera konkret inför bl.a. de nya lokalförhållandena. I det läget måste

skapas tydligare utgångspunkter för beslut om finansieringen på längre sikt.

Vidare lämnar kommittén ett antal förslag på områden eller frågeställningar av delvis verksamhetspecifik karaktär, där behovet av en utvärdering kan motivera krav i regleringsbrevet på särskild återrapportering.

För sådana ekonomi- och personaladministrativa arbetsuppgifter, som inte omedelbart kan tas över av det centrala kansliet, har kommittén träffat tidsbegränsade uppdragsavtal med Kammarkollegiet. Avtalen är avsedda att vara en övergångslösning med möjlighet för den nya myndigheten att under våren 1999 ta ställning till innehåll och varaktighet. Kompletterande kontakter har upptagits med Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionsverket. I sekretariatets och Kammarkollegiets uppgifter ingår att ta fram arbetsordning och kontoplan i preliminärt skick samt att koppla upp verksamheten mot det statliga redovisningssystem som Ekonomistyrningsverket tillhandahåller.

I *kapitel 8* samlas vissa övriga frågor. I första hand beskrivs formerna för deltagandet i nordiska museimässan i Göteborg den 22–25 oktober 1998 samt hur förhandlingarna genomförts med Göteborgs kommun.

Ett antal dokument redovisas som *bilagor*. Detta gäller kommitténs direktiv, en sammanfattning av den internationella utvärderingen, utdrag ur programmet för arkitekttävlingen, skrivelserna till personalen om överförande till den nya myndigheten, ramöverenskommelserna med Statens konstmuseer och Statens historiska museer/Riksantikvarieämbetet samt avtalen med Göteborgs kommun.

1 Inledning

1.1 Uppdrag och förutsättningar

Under 1996/97 års riksmöte beslöt riksdagen att staten skall överta huvudmannskapet för Etnografiska museet i Göteborg den 1 januari 1999 samt att detta museum tillsammans med Folkens museum-etnografiska, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet i Stockholm skall ingå i en ny museimyndighet med säte i Göteborg (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129).

Kommittén har i första hand inte varit utredande utan en organisationskommitté med uppdraget enligt direktiven (bil. 1) att förbereda inrättandet av den nya myndigheten den 1 januari 1999 och skapa bästa möjliga villkor för denna att komma igång inom de ramar statsmakterna angivit. Den praktiska uppgiften har varit att ge de allmänpolitiska riktlinjerna en i utgångsläget tillräckligt operativ utformning vad avser verksamhetens innehåll, organisation, ekonomi, personal, lokaler m.m. Kommittén har haft att företräda den blivande myndigheten med förhandlingar, förslag till regeringen och verkställighetsbeslut i den omfattning som behövts.

Den nya museimyndigheten kommer att bedriva verksamhet lokalt i Göteborg och Stockholm samt förutsätts utveckla samarbete med bl.a. läns museer och annan museiverksamhet inom och utom landet. Den kommer att verka inom ett brett intresse- och kunskapsfält och ha ett internationellt perspektiv. Sedan länge etablerad verksamhet skall förenas med nyutvecklad, där tvärvetenskapliga ansatser, nya former för publikt arbete och utvecklad IT-användning utgör särskilt viktiga inslag. De politiska utgångspunkterna för verksamhetsinriktningen behandlas relativt utförligt i direktiven men sammanfattas även kort i avsnitt 2.3.

Även nya lokaler i Göteborg har ingått i förutsättningarna. Med hänsyn till den mycket långa process som krävs för ett ny- eller ombygge av denna storleksordning har det varit nödvändigt för kommittén att från början och parallellt med arbetet i övrigt behandla även den fysiska

lokaliseringen i Göteborg och faktorer styrande för investeringens storlek.

Uppbyggnad, resursanvändning och prioriteringar på längre sikt samt verksamhetsplanering från delvis nya utgångspunkter blir en process som måste genomföras stegvis av myndighetsledning, styrelse och personal under de närmaste tre–fyra åren fram till dess att verksamhet i full skala uppnås med färdigställandet även av den nya byggnaden i Göteborg. Denna förlängda tidshorisont har samtidigt minskat utrymmet för kommittén att utveckla detaljerna i verksamheten i den omfattning som direktiven delvis utgått från.

1.2 Hur arbetet bedrivs under den tredje etappen

I de båda första etapperna har kommittén redovisat pågående arbete med verksamhetsidé samt grundläggande resurs-, lokal- och personalfrågor. Hur arbetet bedrivits under denna period framgår av de rapporter som ingivits i oktober 1997 och februari 1998 samt i några fristående skrivelser.

Den tredje etappen avslutas med detta slutbetänkande, som också sammanfattar kommitténs arbete i dess helhet. Kommittén redovisar nu sina samlade bedömningar och lämnar resterande förslag till regeringen, i första hand vad avser instruktion för den nya myndigheten. Därefter finns kommittén formellt kvar till årets utgång för de löpande förvaltningsåtgärder som behövs i avvaktan på att den nya myndigheten bildas den 1 januari 1999. Folkens museum-etnografiska upphör som egen myndighet vid samma tidpunkt. Fram till dess kvarstår också all berörd personal hos nuvarande myndigheter.

Med utgångspunkt från den i första delrapporten formulerade verksamhetsidén har kommittén arbetat vidare med *allmän verksamhetsinriktning* (kap. 2) och vissa sammanhörande *strategiska frågor* (kap. 3) av olika karaktär. Som bakgrund redovisas en summarisk faktasammanställning om de ingående museerna samt den internationella utvärderingen av dessa. En kort sammanfattning av den senare återfinns som bilaga 2.

Till stöd för kommittén i denna allmänna del har några arbetsgrupper medverkat i två omgångar. Åtskilligt material har även inkommit spontant utifrån, vilket – tillsammans med visst underlag från grupp-arbetet – under våren 1998 distribuerats till berörda museer och fackliga organisationer för eventuella synpunkter. Resultatet av denna process har tillförts kommitténs överväganden men kan framför allt förväntas ge

referenspunkter för myndigheten i dess eget kommande uppbyggnadsarbete.

I nära anslutning härtill har legat frågor om *organisation* (kap. 4). Ett förslag till namn och instruktion för den nya myndigheten har tagits fram tillsammans med motiveringar på olika punkter. Kommittén har i denna del särskilt övervägt frågor kring uppdragsformuleringen, uppgiften som ansvarsmuseum samt styrelsens roll.

Lokalfrågorna (kap. 5) har helt naturligt dominerats av den blivande museibyggnaden i Göteborg. Talrika kontakter har – företrädesvis genom ordföranden – förekommit med framför allt Göteborgs kommun, den nybildade stiftelsen för ett Vetenskapscentrum och Göteborgs universitet för att så långt möjligt samordna föreliggande initiativ och intressen, i synnerhet sedan lokaliseringsfrågan slutligt avgjorts. Utdrag ur det lokalprogram, som Statens fastighetsverk i samråd med kommittén tagit fram som underlag för arkitekttävlingens första steg under sommaren och hösten 1998, intas som bilaga 3.

Vidare har kommittén anskaffat lokaler för det nya myndighetskansliet i Göteborg samt även övervägt de Stockholmsrelaterade lokalfrågorna.

Vad avser *personal* (kap. 6) har fokus legat på de arbetsrättsliga förutsättningarna samt processen att överföra de anställda till den nya myndigheten. I den delen har kommittén samverkat med Arbetsgivarverket, och samtliga anställda har under mars–april 1998 erhållit personliga brev i saken (bil. 4). Arbetsgivarverket och de centrala fackliga organisationerna för förhandlingar, som ännu inte kunnat slutföras, om ett s.k. inrangeringsavtal. Verksamhetsanpassade lokala avtal blir därmed en fråga mellan den nya myndigheten och de lokala fackliga organisationerna. En rekryteringsprocess avseende administrativ chef har påbörjats.

I sin andra delrapport i februari 1998 redovisade kommittén sammanfattande beräkningar av vilka *ekonomiska resurser* som överförs från befintlig verksamhet till den nya myndigheten. Översiktliga förslag till disposition av det ekonomiska reformutrymmet för den nya myndigheten lämnades samtidigt som underlag i departementets budgetprocess för 1999. Under den tredje etappen har kommittén så långt det varit möjligt utsträckt sina bedömningar till ett treårsperspektiv 1999–2001 samt, som ett möjligt inslag i kommande utvärdering, lämnat visst underlag för specifika återrapporteringskrav i regleringsbrevet (kap. 7).

Ramöverenskommelser om överföringsfrågor av i huvudsak teknisk natur inklusive en verksamhetsneutral resursöverföring fr.o.m. 1999 har träffats med de berörda chefsmyndigheterna Statens konstmuseer, Statens historiska museer och Riksantikvarieämbetet (bil. 5-6). Vidare har kommittén tecknat uppdragsavtal med Kammarkollegiet om

ekonomi- och löneadministrativa tjänster övergångsvis samt etablerat de kontakter som därutöver behövts med Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionsverket.

Kommittén har *i övrigt* (kap. 8) tagit initiativ till ett aktivt deltagande vid nordiska museimässan i Göteborg i oktober 1998. En särskild referensgrupp med medverkande från de fyra museerna, med konsultstöd vad avser utformningen och med biträdande sekreteraren som sammanhållande har svarat för det huvudsakliga arbetet i den delen. Vidare har särskilda avtal slutits med Göteborgs kommun om förstatligandet av Etnografiska museet samt om framtida överlåtelse av tomtmark för den nya museibyggnaden (bil. 7), som sedermera godkänts av regeringen och Göteborgs kommun.

Till sist har kommittén berört de direktiv av generell natur som skall beaktas av samtliga kommittéer.

1.3 Information

Kommittén har informerat om sin verksamhet i enlighet med den informationsplan som antogs i mars 1997. Detta har bl.a. inneburit allmän personalinformation genom ordföranden vid några tillfällen samt reguljär information enligt MBL genom i första hand sekretariatet. Information av arbetsrättslig karaktär har också lämnats direkt till museiledningarna och lokala fackliga företrädare av sekretariatet under medverkan av kommitténs expert från Arbetsgivarverket. Vidare har sekretariatet skriftligen och muntligen besvarat externa frågor samt, när så begärts, till media och andra intresserade distribuerat offentliga handlingar från kommitténs arbete.

Fyra nyhetsbrev har producerats med biträdande sekreteraren som redaktör och givits en så stor spridning som möjligt. Dessa har utlagts på Internet över Information Rosenbad tillsammans med direktiven, förteckning över kommitténs ledamöter, experter och sekretariat, kommitténs rapporter och särskilda skrivelser, några nyhetsmeddelanden m.m. Även tävlingsprogrammet för den nya byggnaden har distribuerats bredare än till enbart anmälda tävlande.

Ordföranden, andra företrädare för kommittén och sekretariatet har medverkat i ett flertal externa seminarier eller andra aktiviteter med direkt anknytning till eller annan relevans för uppdraget, bl.a. arrangerade av DIK-förbundet, Vänföreningen för Etnografiska museet i Göteborg och Kulturdepartementet.

En samlande bild av den nya verksamheten kommer vidare att ges vid nordiska museimässan i Göteborg den 22–25 oktober 1998 (jfr avsnitt 8.2). Därvid kommer även det avslutande nyhetsbrevet samt

kommitténs slutrapport att vara tillgänglig för intresserade. Ett flertal seminarier behandlar frågor berörande begreppet världskultur.

1.4 Återstående verkställighetsåtgärder

Efter avlämnandet av föreliggande slutbetänkande återstår för kommittén att fatta de löpande förvaltningsbeslut som behövs redan före årsskiftet, givetvis i nära samråd med tillträdande myndighetschef så snart sådan blivit utsedd. Det torde i huvudsak röra sig om avtal och anskaffningar för kansliets praktiska behov, anställningsbeslut avseende administrativ chef samt regelverk och rutiner som måste finnas från första dagen.

En preliminär arbetsordning med bl.a. delegations- och attestregler skall upprättas. Detsamma gäller kontoplan med definierade resultat-områden och en sammanhängande struktur i övrigt. Båda dessa dokument kommer att tas fram i samråd mellan Kammarkollegiet, sekretariatet och berörda ekonomiadministrativa enheter för senare beslut i kommittén. Även kontoplanen – central ur såväl informations- som ekonomistyrningsperspektiv – får rimligen anses ha preliminär karaktär i den meningen att uppläggningsen på sikt kan ändras i enlighet med den blivande myndighetsledningens intentioner.

Fram till dess att den administrativa chefen rekryterats och i någon form kan tillföras arbetet ingår i sekretariatets uppgifter att driva alla praktiska överföringsfrågor vidare i samarbete med Kammarkollegiet och i kontakt med Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionsverket och museerna själva. Samråd med och information till närmast berörd personal kommer att genomföras gemensamt av Kammarkollegiet och kommittén under hösten.

Arbetsgivarverkets förhandlingar med de centrala fackliga organisationerna slutförs.

Arkitekttävlingens första steg avslutas i december 1998 under medverkan i tävlingsjuryn från kommitténs sida.

2 Allmän verksamhetsinriktning

2.1 De ingående museerna – historik och nuvarande verksamhet

Kommitténs uppdrag berör primärt fyra verksamma museer, tre i Stockholm och ett i Göteborg. Av dessa är Folkens museum-etnografiska en egen myndighet under regeringen, Medelhavsmuseet en enhet inom myndigheten Statens historiska museer och Östasiatiska museet en enhet inom myndigheten Statens konstmuseer. Etnografiska museet i Göteborg ingår fr.o.m. 1998 i kommunens kulturförvaltning och är därigenom politiskt underställt kulturnämnden.

I det följande lämnas en mycket kortfattad basinformation om de fyra museerna. Det kan tilläggas att Östasiatiska museet och Etnografiska museet i Göteborg också presenterats i kommitténs nyhetsbrev 1997:1, Medelhavsmuseet och Folkens museum-etnografiska i nyhetsbrev 1997:2. Den aktuella utställningsplaneringen för 1999–2000 redovisas kort i avsnitt 3.3.2.

Folkens museum-etnografiska (National museum of ethnography) går tillbaka till den etnografiska avdelning i Naturhistoriska Riksmuseet som bildades mot slutet av 1800-talet. Efter att under en tid ha lokaliserats separat i centrala Stockholm och därefter i tidigare militära byggnader på Norra Djurgården skildes museet 1966 från Naturhistoriska Riksmuseet. En ny byggnad speciellt för ändamålet uppfördes 1976–1978 på samma plats och öppnades för allmänheten 1980. Museet är beläget i en parkliknande omgivning och har som närmaste grannar Tekniska och Sjöhistoriska museerna samt Telemuseum.

Museets budgeterade kostnader uppgår 1998 till ca 26,5 mkr, varav ca 90 % är statliga anslagsmedel och 10 % intäkter från entréavgifter, försäljning, uppdrag m.m. Ca 55 % av kostnaderna avser löner och ca 37 % lokaler. Personalen består för närvarande av ca 40 anställda. Av lokalerna på ca 9 700 kvm LOA (lokalarea) används 4 600 för publika ändamål och 3 100 som magasin.

Museet vårdar ca 170 000 föremål och förfogar över avsevärda samlingar från Kina, Japan, Korea, Syd- och Sydostasien, Oceanien, den amerikanska dubbelkontinenten samt Afrika. Antalet besökare uppgick 1996 till närmare 44 000.

Medelhavsmuseet (Museum of Mediterranean and Near Eastern Antiquities) skapades i sin nuvarande form 1954 genom sammanslagning av två redan existerande museer – Egyptiska museet (grundat 1928 på privat initiativ) och Cypernsamlingarna (från början resultatet av den svenska Cypernexpeditionen 1927–1931). År 1976 inordnades museet i myndigheten Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer (numera i myndigheten Statens historiska museer) och finns sedan 1982 samlat i f.d. banklokaler nära Gustav Adolfs torg.

Fackbiblioteket är formellt en deposition från Vitterhetsakademien via Riksantikvarieämbetet. Driften bekostas i nuläget väsentligen utanför budget.

Museets budgeterade kostnader uppgår 1998 till ca 16,0 mkr, varav ca 85 % är statliga anslagsmedel via chefsmyndigheten och 15 % intäkter från entréavgifter, försäljning, uppdrag m.m. Ca 43 % av kostnaderna avser löner och 37 % lokaler. Personalen består för närvarande av ca 20 anställda. Av lokalerna på ca 3 200 kvm LOA används 2 100 för publika ändamål och 550 som magasin.

Samlingarna består av 13 500 arkeologiska föremål från Cypern, 17 500 från Egypten, 6 000 från Rom och Grekland och 500 från den islamiska världen. Aktiv insamling av de sistnämnda har påbörjats under senare år. Åtskilliga föremål är lån från andra museer, speciellt Nationalmuseum. Antalet besökare uppgick 1996 till 46 500.

Östasiatiska museet (Museum of Far Eastern Antiquities) grundades 1959 genom sammanförande av Nationalmuseets östasiatiska samlingar och enskilda samlingar. Museet ingår numera i myndigheten Statens konstmuseer. Byggnaden – ett marint tyghus från sent 1700-tal på Skeppsholmen invid Moderna museet och Arkitekturmuseet – öppnades för allmänheten 1963.

Biblioteket är mycket omfattande och består av bestånd till stor del sammanförda från Kungliga biblioteket och universitetsbiblioteket i Stockholm. Det bekostas emellertid inom verksamheten.

Museets budgeterade kostnader uppgår 1998 till ca 16,5 mkr, varav ca 85 % är statliga anslagsmedel via chefsmyndigheten och 15 % intäkter från entréavgifter, försäljning, uppdrag m.m. Ca 35 % av kostnaderna avser löner och 24 % lokaler, vartill dock kommer 19 % för köpta bevakningstjänster. Personalen består av ca 17 anställda. Av lokalerna på ca 4 200 kvm LOA används 1 600 för publika ändamål, 1 000 som magasin och 600 för biblioteket.

Samlingarna består av ca 95 000 föremål med tyngdpunkt på Kina. Under senare år har emellertid museet genom avsevärda donationer och inköp kunnat öka sina samlingar även från Korea, Japan och Indien. Antalet besökare uppgick 1996 till närmare 57 000.

Etnografiska museet i Göteborg räknar 1891 som startår genom att museet då blev en självständig avdelning inom Göteborgs Museum i Ostindiska huset. Efter att ha startat i stiftelseform har museet numera kommunen genom kulturnämnden som ensam huvudman. I början av 1990-talet etablerades museet i en ombyggd industribyggnad i Gårdaområdet nära Liseberg och Svenska mässan. Byggnadens magasinindel är dock till stor del att betrakta som provisorisk.

Museets budgeterade kostnader uppgår 1998 till ca 11,9 mkr (inkl. statsbidrag). Därav utgör kommunalt verksamhetsbidrag ca 50 %, statsbidrag ca 40 % och övriga intäkter ca 10 %. Ca 40 % av kostnaderna avser löner och lika mycket lokaler. Personalen uppgår för närvarande till drygt 10 personer. Av lokalerna på totalt ca 3 800 kvm LOA används 1 650 för publika ändamål och 1 300 som magasin.

De ca 100 000 föremålen har till ca 65 % ett ursprung från Syd- och Mellanamerika men representerar bl.a. också Nordamerika, Sydostasien, Afrika, Oceanien och Australien. Antalet besökare var under 1996 15 500.

Samtliga fyra museer ägnar sig i växlande omfattning även åt bl.a. vård och registrering av bildmaterial, pedagogisk verksamhet, viss forskning och utgivning av publikationer av olika slag.

2.2 En internationell utvärdering

I samråd med Kulturdepartementet inbjöd kommittén den 8 april 1997 tre internationellt välrenommerade museisakkunniga att göra en utvärdering av i första hand de tre berörda museerna i Stockholm. Dessa var sir David Wilson, professor och tidigare chef för British Museum, Sandra Lorimer, avdelningschef och utställningsansvarig vid Canadian Museum of Civilization, och Magne Velure, välkänd norsk museisakkunnig och bl.a. ansvarig för den norska museiutredningen 1996 (NOU 1996:7).

Syftet var att få en oberoende och allsidig belysning av museernas nuvarande läge. Kommittén såg detta som en av flera vägar att skapa bästa möjliga förutsättningar för såväl den fortsatta verksamheten i Stockholm som samarbetet i stort inom den nya myndigheten. I samråd med kommittén valde utvärderarna att med hänsyn till helhetsperspektivet låta sin granskning omfatta även Etnografiska museet i Göteborg.

Efter ett antal besök i Stockholm och Göteborg under perioden 29 april–29 augusti 1997 avlämnade utvärderarna i slutet av september sin gemensamma rapport. I rapporten hade de valt att, utöver uppdraget, även redovisa sin allmänna syn på etableringen av ett världskulturmuseum.

Kommittén offentliggjorde rapporten i enkel form den 3 oktober 1997 (en kort sammanfattning, se bil. 2) men har enbart på vissa punkter sett det som sin uppgift att ta ställning till framförda förslag och bedömningar. Framför allt anser kommittén att en utomstående analys av museernas aktuella läge vad gäller samlingar, insamlingspolicy, publikarbete, kompetenssituation, vetenskaplig produktion, kontaktnät m.m. ger den blivande myndigheten en förstärkt grund att stå på för framtida insatser. Kommittén utgår från att framförda synpunkter och rekommendationer kommer att beaktas i myndighetens verksamhetsplanering.

Kommittén har sålunda för egen del tagit fasta på och kommenterat i första hand tre konkreta frågor som utvärderingen aktualiserat. Det gäller behovet av förlängda interna insatser av SESAM-karaktär (avsnitt 3.2), lokalsituationen vid Etnografiska museet i Göteborg (avsnitt 5.2) och den föreslagna flyttningen av Medelhavsmuseet till Skeppsholmen (avsnitt 5.3).

2.3 Politiska utgångspunkter

Av *kulturpropositionen* (1996/97:3 s. 142 f) följer att centrala målsättningar med den nya museietableringen är att ytterligare ”främja kontakterna mellan svenska och utomsvenska kulturer” samt att ”förutsättningarna att arbeta i förhållande till både forskning och invandrargrupper förbättras även utanför Stockholm”. Regeringen anser att den föreslagna nya strukturen skapar större slagkraft, samordningsvinster och breddning av kompetensen. Förutsättningarna skall förbättras för ”oprövade former för exponering, publikkontakter och andra aktiviteter”. Förslaget skall också ses mot bakgrunden av regeringens satsning på kultur i hela landet och den breda syn på kulturarvet och bruket av detta som förs fram i propositionen.

Kulturutskottet (bet. 1996/97:KrU1 s. 123 ff) framhåller därutöver i sitt ställningstagande till den nya myndighetens uppgifter betydelsen av den pågående processen i riktning mot ett mångkulturellt samhälle och vikten av att motverka främlingsfientlighet och segregation. Vidare anser utskottet att organisationskommittén bör lägga mycket stor vikt vid publikarbetet och samverkan med andra organ inom kultur-, utbildnings- och forskningsområdet. Museet bör arbeta gränsöverskridande samt

ligga i frontlinjen vad gäller användningen av ny teknik i såväl utställningsverksamhet som föremålsregistrering. Verksamheten skall i mesta möjliga mån komma hela landet tillgodo.

Utskottet betonar slutligen att det är angeläget att behålla och vidareutveckla samarbetet med berörda vetenskapliga discipliner, där ett tvärvetenskapligt perspektiv bör vara styrande. Inte minst bör finnas förutsättningar att utveckla samarbetet med Göteborgs universitet.

Kulturutskottet har senare (*bl.a. bet. 1997/98:KrU1 s. 57.f*), i samband med behandlingen av motioner i frågan, inte ändrat sin bedömning.

I *regeringens direktiv (1996:110)* understryks härutöver särskilt betydelsen av museet som ”en mötesplats och en arena för diskussion” samt av en dynamisk miljö som grund för att visa och debattera det mångkulturella samhällets kulturarv. Den nationella uppgiften genom karaktären av ansvarsmuseum förutsätter enligt direktiven ett aktivt samarbete med bl.a. läns museerna och Riksställningar. Direktiven återfinns i sin helhet i bilaga 1.

Regeringens uppdrag till Statens fastighetsverk att anordna en internationell arkitektävling för den nya museibygnaden i Göteborg bör också ses mot bakgrunden av den arkitekturpolitiska inriktning som uttrycks i *Framtidsformer – handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117)*.

I *tilläggsbudget 1 för budgetåret 1998 (prop. 1997/98:150)* har regeringen anmält byggnadsfrågans läge och beräknade investeringskostnader (jfr avsnitt 5.1.2). *Finansutskottet (bet. 1997/98:FiU27)* framhåller i sitt ställningstagande till ett antal motioner om förändring av tidigare riksdagsbeslut att uppdraget till Fastighetsverket inte kan anses föranleda några ändringar i kommitténs uppdrag eller regeringens överväganden med anledning av detta.

Dessa politiska utgångspunkter har varit styrande för kommitténs arbete.

2.4 Verksamhetsidé

2.4.1 Överväganden

För att ta fram underlag till en första skiss till verksamhetsidé lämnade kommittén tidigt särskilda uppdrag till några arbetsgrupper. Som en upptakt till arbetet arrangerade kommittén dessutom under våren 1997 i Göteborg ett seminarium på temat Visioner för ett nytt museum och i Stockholm ytterligare ett på temat Barn och ungdom i fokus.

Resultatet i detta skede redovisades som en skiss till övergripande verksamhetsidé i kommitténs första delrapport. Avsikten var att på detta

sätt lägga en form av allmän ideologisk grundval för hela verksamheten med exemplifiering av några, enligt kommitténs uppfattning, viktiga inslag i denna. En sammanfattning har senare även ingått som bilaga till lokalprogrammet för arkitekttävlingen (jfr avsnitt 5.1.2 och bil. 3).

Det ligger i sakens natur att alla aspekter och nyanseringar inte kan komma fram i ett så begränsat dokument. Samtidigt är det särskilt i uppbyggnadsskedet väsentligt att uppgiften inte snävas in för mycket utan tvärtom har en förutsättningslös infallsvinkel. Den nya organisationen bör lämnas vidast möjliga utrymme att, med de resurser och den kreativitet som finns, förverkliga sitt uppdrag. Kommittén är medveten om att mycket i texten ansluter till verksamheter som redan bedrivs på många håll och i skilda former men anser att en skarpt avgränsande verksamhetsidé varken kan eller bör formuleras.

Kommittén har därför valt att låta skissen till verksamhetsidé kvarstå väsentligen i det skick den ursprungligen formulerades hösten 1997. Mycket engagerat arbete har därefter bedrivits på olika håll för att ytterligare utveckla tankar och uppslag inför lanseringen och uppläggningsen av den kommande verksamheten, bl.a. inom ramen för museivetenskap vid Göteborgs universitet. Detta material, som överlämnas från kommittén till den nya myndigheten, har förutsättningar att ge åtskilliga uppslag och hållpunkter för fortsättningen. Kontakter med Forum för världskultur (jfr avsnitt 3.4.5) bör likaså kunna ge impulser till de mer utåtriktade delarna av verksamheten.

Viss information har under arbetets gång tillkommit om museer internationellt med tematiskt angränsande inriktning och ambitioner och/eller särskilt nyorienterande arbetsmetoder. Emellertid har kommittén bedömt att en översikt härav trots allt skulle bli för rapsodisk för att tillföra något kvalitativt nytt till utgångsförutsättningarna, särskilt som det inte varit möjligt att studera fältet systematiskt – t.ex. genom vissa studiebesök på plats – tillsammans med en ny myndighetsledning. En ytterligare förstärkt internationell överblick med de idéer och kontakter det kan tillföra bör däremot vara en prioriterad angelägenhet för de närmaste åren. Att effektivt tränga fram med sitt budskap i den alltmer skärpta och tekniskt avancerade mediekonkurrensen torde inte vara en mindre framtidsuppgift här än för andra museer och kulturverksamheter i Sverige och utomlands.

Kommitténs mer generella slutsatser av diskussioner och annat tillgängligt underlag har tillförts avsnitten om olika strategiska frågor (kap. 3), organisationsutveckling (avsnitt 4.1) samt uppföljning av verksamheten (avsnitt 7.3), som alla har en mer operativ inriktning.

2.4.2 Upplevelse, delaktighet och insikt – en skiss till övergripande verksamhetsidé

Statens museer för världskultur skall skapa något nytt i museivärlden, något som ännu inte existerar. ”Verksamheten skall skildra likt och olik i tänkesätt, livsstilar och levnadsvillkor men också kulturella förändringar i Sverige och i världen. Besökaren skall ges tillfälle att reflektera över sin egen och andras kulturella identitet.”

Med ”museet” avses i den följande texten genomgående den nya museiorganisationen i dess helhet, dvs. all den verksamhet som bedrivs i Stockholm och Göteborg eller i övrigt under myndighetens ansvar.

Allmän inriktning

Människans roll i tillvaron, i samhället, i samspelet med andra människor och den värld som omger henne är vad museet vill visa. Det skall verka som ett nationellt kunskaps- och resurscentrum med människan och alla hennes yttringar i centrum. I sin publika verksamhet skall det vara en tillgång för hela det svenska museiväsendet.

Museet skall presentera det mångkulturella samhällets kulturarv och vara en mötesplats för olika grupper och intressen. Det skall belysa sambanden i tiden och rummet och utgå från ett integrationsperspektiv. Verksamheten skall utformas på ett sätt som överbryggat generations-, kultur- och kunskapsgränser.

Museet skall inspirera till kreativitet, nya initiativ och oprövade verksamhetsformer. Genom att locka till egna upptäckter och upplevelser kan museet bli en kulturspegel, som ger insikt om människans villkor och skapande förmåga. Som eftersökt attraktion skall museet vara känt för engagerande och väl iscensatta utställningar, ett rikt utbud av andra aktiviteter och program, en förmåga att dra till sig och engagera besökare av alla åldrar och kategorier.

Nära och ämnesövergripande samverkan mellan universitet och högskolor och museum kan ge nya bidrag till forskningsproduktion och kunskapsförmedling men också stärka museets roll som ett levande forum för samhällsdebatt. Samtidigt skapas en bredare bas för samarbetet med skola och folkbildning.

Museet har ett både nationellt och internationellt ansvar. Det skall samarbeta med museer, utställningsorganisationer och andra intressenter

i Sverige men också aktivt utveckla kontakterna med utländska motsvarigheter liksom internationellt verksamma organisationer och myndigheter.

Den nya tekniken med alla dess möjligheter skall byggas in i verksamheten. Den skall användas i pedagogiskt syfte men också som ett medel att effektivt sprida information och kommunicera med andra intressenter och aktörer.

Museet skall präglas av förnyelse och kontinuitet. Nya former av kunskapsuppbyggnad och aktivt brukande av kulturarven skall utvecklas från det grundläggande uppdrag som ligger i bevarandet och berikandet av samlingarna.

I verksamhetsidén framträder följande inslag:

- Som nationellt ansvarsmuseum skall museet särskilt verka för strukturell samverkan med regionalt inriktad musei- och utställningsverksamhet, organ för utbildning och forskning samt verksamheter med inriktning mot mångkulturella och internationella perspektiv.
- Verksamheten i Göteborg och Stockholm skall bedrivas och profileras på ett sätt som bäst svarar mot lokala förutsättningar och samtidigt bidrar till helheten.
- Museets arbete skall präglas av största möjliga öppenhet och tillgänglighet mot publiken.
- Museet skall ge stort utrymme för eget skapande, sceniska framställningar och aktiviteter i extern regi.
- Museets satsning på barn och ungdom skall skapa insikt i skilda kulturer, ge perspektiv över tiden och lägga grunden för ett aktivt utnyttjande som vuxen av museet som mötesplats.
- Inriktningen mot bredd och variation i utbud, metoder och målgrupper förutsätter att museet förfogar över tillräckligt stora rörliga resurser.

Nya vägar att berika och bruka kulturarven

Museet har både i Göteborg och Stockholm samlingar av internationell betydelse men av till största delen historiskt innehåll. En viktig uppgift är även att aktivt medverka till att bredda dokumentationen av dagens mångkulturella samhälle.

Ett museums samlingar måste kompletteras för att hållas levande. En väl formulerad strategi för insamling och registrering i samarbete med övriga svenska museer och med allmänhetens medverkan kan också bidra till att knyta en ny publik till museet.

Alla sammanslutningar behöver aktiviteter för att stimulera och hålla kvar sina medlemmar och intressenter. Här kan museet finna nya samarbetspartners som på egna villkor kan delta i uppläggnings och genomförandet av programaktiviteter, utställningar och konstnärliga gestaltningar i olika former. Integration av olika uttrycksmedel bör eftersträvas.

Inom ramen för sin programplanering skall museet också ha utrymme att snabbt fånga upp aktualiteter i dagens samhälle. Genom att skildra och förklara bakgrund och sammanhang bidrar museet till debatten i ämnen som berör och engagerar även ungdomar.

Den yttre miljön är viktig för besökarens upplevelser. Lokala förutsättningar skall utvecklas så långt som möjligt för att skapa en ändamålsenlig och genomtänkt inramning till aktiviteter inne i museibygnaden.

I verksamhetsidéen framträder följande inslag:

- Museets basutställningar skall präglas av hög kvalitet och internationell relevans i syfte att skapa och bibehålla en hög attraktionskraft. De bör även byggas upp så att de kan kompletteras med aktualitetsinslag.
- Genom utställningar i skilda former, samproduktioner, aktivt besöksutbyte med skolan och andra intressenter samt digitalt tillgängliggörande av basinformation bildar museet ett nav i museiverksamhet över hela landet till tjänst för både besökare på platsen och virtuella brukare.
- Vid produktion av vandringsutställningar och annan verksamhet med regional inriktning skall museet eftersträva största möjliga samverkan med länmuseerna och Riksutställningar.

- Grupper med olika intressen och arbetssätt samt representanter för de kulturer som skildras skall erbjudas att samarbeta kring eller själva stå för utställningar, programserier, scenframställningar, musikframträdanden m.m.
- Allmänhetens synpunkter, frågor och intresse att dokumentera sitt eget liv ger en viktig stimulans till museet och kan tillvaratas i dialoger. Dialogen måste innebära ömsesidiga upplevelser och tolkningar.
- Föremål i original har en helt egen förmåga att skapa konkretion och närhet. Museet skall söka nya vägar att närma föremålen till publiken.
- Mer eller mindre permanent uppbyggda miljöer, karnevaler, lekar, dans och teater både ute och inne förstärker besökarnas upplevelse och skall ingå som en naturlig del i museets verksamhet.

I frontlinjen med användning av ny teknik

Museets kärna består av föremålen i de ingående samlingarna och den kunskap om människans historia och uttrycksformer som medarbetarna besitter. Med den nya teknikens möjligheter kan denna primära uppgift förstärkas ytterligare och därigenom även göra samlingarna lättare tillgängliga för publiken. Samtidigt krävs mycket arbete för att anpassa dokumentationen till nya tekniska media.

Genom att redan i utgångsläget bygga upp verksamheten kring användning av ny teknik för registrering, presentation och kommunikation kan museet skapa de bästa förutsättningarna för såväl sin inre verksamhet som för räckvidden ut i samhället. En genomgående god IT-struktur främjar alltid ytterst museets kulturpolitiska uppdrag. Den långsiktiga strategin måste innebära att museet aktivt följer med i utvecklingen och inte fastnar i föråldrade system.

Som ansvarsmuseum skall museet bilda ett nätverk för samlingar ute i landet med anknytning till de egna bestånden i Göteborg och Stockholm. En komplett digital registrering skulle väsentligt öka museets förutsättningar att kunna fylla denna uppgift.

I verksamhetsidén framträder följande inslag:

- Museet bör aktivt samarbeta med organ med särskilda uppgifter avseende IT-utvecklingen på kultur- och museiområdet. Även samverkan med mediautbildningen på gymnasie- liksom universitets- och högskolenivå kan öppna nya möjligheter.
- Den nya informations- och kommunikationstekniken förbättrar avsevärt museets möjlighet att ge service till forskare och allmänhet, medverka i distansundervisning och på annat sätt samarbeta med institutioner, grupper och enskilda på andra orter. Även det traditionella gruppbesöket kan förberedas på ett helt nytt sätt.
- Målet att vidareutveckla det internationella kontaktnätet skall på samma sätt ta till vara de nya förutsättningar som tekniken skapar.
- Den digitala registreringen av museernas samlingar och arkiv har fått en god upptakt genom bl.a. SESAM-projektet. Denna satsning bör fullföljas i det nya museet.
- Interaktiva komplement till utställningar bör utvecklas.

Kulturell mångfald i en globaliserad värld

Verksamheten skall skildra likt och olik i tänkesätt, livsstilar och levnadsvillkor men också kulturella förändringar i Sverige och i världen. Besökaren skall ges tillfälle att reflektera över sin egen och andras kulturella identitet.

Museet skall utifrån sina egna kulturhistoriska samlingar bredda inriktningen mot nutiden och mot olika kulturyttringar inom vårt lands gränser. Kulturella säruttryck såväl som vilja till samspel och integration skall vara utgångspunkter för museets arbete att ge historisk relief åt företeelser i dag.

Med dagens informationsutbud och möjligheter till gränslöst resande vidgas kunskapen om och intresset för andra länder och kulturer. Museet kan bygga vidare på människors konkreta erfarenheter genom att synliggöra hur kulturmönster och konstnärliga uttryckssätt flätas samman över tiden och rummet.

I verksamhetsidén framträder följande inslag:

- Existensiella frågor kring etik, moral, religion, konst, samhällskoder, lag och rätt skall ställas i relation till internationella kulturströmningar för att beröra och aktivera besökarna.
- Museet skall i sin verksamhet ta till vara människors erfarenheter av uppväxt, arbete, studier eller rekreation i andra kulturmiljöer.

Barn och ungdom i fokus

Museet skall förmedla ett integrativt förhållningssätt genom att skildra upplevelser som når över generationsgränserna. Barns och ungdomars behov och möjligheter skall uppmärksammas särskilt i syfte att tidigt förankra museet som en levande mötesplats, präglad av ett växelspel mellan egna referenser och helt nya erfarenheter.

Museet skall praktisera såväl beprövade som nyorienterande metoder för arbete med barn och vuxna tillsammans, inom och utom skolans ram. Verksamheten skall vara en stimulans och attraktion också för de vuxna. Detta perspektiv kan vara en inspirationskälla vid utformandet av museets publika verksamhet men också till den museipedagogiska utvecklingen i stort.

I verksamhetsidén framträder följande inslag:

- Barns och ungdomars inneboende nyfikenhet, kreativitet och behov av uttrycksformer bör tas till vara i verkstäder, mediarum, drama-grupper m.m. med anknytning till utställningar och andra aktiviteter i museet.
- I undervisningen av skol- och andra barngrupper bör teoretiska och praktiska inslag, visningar och aktiviteter så långt möjligt varvas på ett sätt som inbjuder deltagarna att själva medverka.
- Aktiviteter bör arrangeras kring gemensamma teman, som vänder sig till olika kategorier besökare och kan anpassas efter ålder, målgrupp och kunskapsnivå.
- Barn- och ungdomsverksamheten i museet skall också stimulera till samarbete med föräldrar och andra vuxna i de ungas egen närmiljö.

Samverkan med högre utbildning och forskning

Ett nära samarbete mellan museum och universitet/högskola ger båda parter stimulans i verksamheten och skapar bättre förutsättningar att ta fram ny kunskap. I en anda av aktiv ömsesidighet ökas utrymmet för tvärvetenskapliga forskningsprojekt och vidareutveckling av pedagogiska metoder.

Som inspirationskälla och kunskapsbank ger museet universitetet och högskolor nya möjligheter att fullfölja den ”tredje uppgiften” – att samverka med det omgivande samhället. På samma sätt ger universitetet/högskolan med dess breda forskningsresurser museet bättre förutsättningar att snabbt identifiera, skildra och tolka förändringar i omvärlden.

Museets samlingar, bibliotek och arkiv skall vara en resurs inte bara för traditionellt museiorienterade ämnesområden utan även för t.ex. pedagogiska och konstnärliga inriktningar.

Universitet och högskolor får möjlighet att pröva nya former för undervisning, forskning och redovisning – museet att bredda sitt kontaktnät och sin forskningsprofil.

Härigenom skapas förutsättningar att utveckla ett nutida ”Museion” – ett kunskapens ständiga samtal med företrädare för olika synsätt på världen, en aktiv växelverkan mellan vetenskap, konst, museum, bibliotek och handens arbete, en garanti för kontinuerlig överföring av kunskap och kreativitet.

I verksamhetsidén framträder följande inslag:

- Universitet/högskola och museum bör mötas kring lärandet – förmedling av kunskap samt bildande av ny kunskap.
- Universitet/högskola och museum bör samverka kring aktuella problemställningar och utveckla samarbetsprogram på olika områden, väl avgränsade men med en ämnesövergripande målsättning.
- Gästlärare och gästprofessorer kopplade till detta samarbete kan fördjupa och förnya delar av museiarbetet och utvecklas till värdefulla komplement i undervisningen.
- Museet blir en naturlig utbildningsmiljö, där studenterna erbjuds verklighetsanknutna utbildningsmoment och museets personal medverkar som lärare och handledare.

- Samarbetet mellan universitet/högskola och museum bör också omfatta lärarutbildningen. Lärarkandidater kan t.ex. som praktikanter lära sig bruka museet som läromedel och samtidigt utgöra en resurs för museet i dess arbete mot skolan.

3 Strategiska frågor

3.1 IT och multimedia

I direktiven betonas starkt den nya informationstekniken som instrument för att utveckla verksamheten och nå ut på bredast möjliga front. Ett optimalt bruk av tekniska förutsättningar måste i dag ses som en självklarhet ur administrativ synpunkt men också för att kunna kommunicera effektivt med andra aktörer på området. Det krävs för att kunna sprida grundläggande information om bestånd och verksamhet men också för att i publikarbetet skapa och utnyttja pedagogiska och konstnärliga hjälpmedel, t.ex. i multimediaform.

Den generella betydelsen inom statsförvaltningen framgår av bl.a. propositionerna Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (prop. 1995/96:125) samt Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136, kap. 8 Informationsförsörjning). Däri framhålls särskilt karaktären av instrument för kontakter i båda riktningarna med allmänheten samt effektiviteten i samverkan mellan myndigheterna. Den tekniska infrastrukturen bör då i första hand bygga på Internet. Både förvaltnings- och spridningsperspektivet är i högsta grad relevanta även för verksamheter inom kulturområdet, där inte minst överblick och tillgänglighet är fundamental.

I vårpropositionen 1998 (prop. 1997/98:150, avsnitt 1.5.2 Delaktighet i informationssamhället) anläggs samma perspektiv med betoning av IT som kvalitetshöjande och tillväxtfrämjande faktor i allmänhet men också med en mer operativ inriktning mot särskilda resurser till skolan, kompetenshöjning för anställda inom den offentliga sektorn, en ytterligare uppgradering av SUNET (jfr nedan) samt en satsning på kulturområdet. Totalt avsätts 1,8 mdkr kronor under åren 1999–2001, varav 1,5 mdkr tillfaller skolan.

Flera nätverk med anknytning till kultur-, utbildnings- och forskningsområdet har på senare år etablerats för att från skilda utgångspunkter utveckla användningen av IT som medel för kommunikation och informationsspridning. Av dessa bör här i första hand nämnas Kulturnät

Sverige (se SOU 1997:14), som nu arbetar inom ramen för Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA). Det svenska skoldatanätet, som nyligen breddats till europeisk nivå, är också intressant i sammanhanget.

I november 1996 erhöll Högskoleverket regeringens uppdrag att vidareutveckla SUNET (Swedish University Computer Network) till ett övergripande forskningsinformations- och bibliotekssystem, som skall kunna ge även de statliga och statsunderstödda museerna tillgång till ett modernt nätverk. Av uppdraget framgår att det skall slutföras med utgången av 1998. Det innebär i praktiken att de tekniska förutsättningarna förbättras för en aktivare Internet-lansering, utbyggnad av nätverk m.m. från museernas egen sida.

Samtliga statliga centralmuseer och mer än hälften av läns museerna är numera uppkopplade till SUNET. För det sakliga innehållet, presentationsformen och kvaliteten i övrigt måste emellertid de enskilda aktörerna själva svara. På den punkten är läget ännu rätt ojämnt. En viktig omständighet som måste beaktas är att åstadkomma ekonomiskt rimliga villkor, som skapar reella förutsättningar även för små aktörer att medverka.

Det till Nordiska museet knutna INSAM samt Den digitala salongen är organ som på olika sätt bidrar till att utveckla IT-strukturerna i museivärlden.

Den nya museimyndigheten består av etablerad verksamhet på flera orter med stor spännvidd. Med detta goda utgångsläge bör en ny verksamhetsinriktning ge utrymme för alternativa arbetsformer och okonventionella lösningar såväl som förutsättningar att ligga i teknikens framkant. En effektiv tillämpning av informationstekniken – även om denna alltid måste betraktas som ett medel och inte ett mål – bidrar ytterst till uppfyllandet av det kulturpolitiska uppdraget, vilket också kommit till uttryck i instruktionsförslaget (avsnitt 4.2).

Perioden mellan myndighetens tillkomst 1 januari 1999 och inflyttningen i den nya byggnaden i Göteborg år 2003 bör därför användas till en successiv samordning och därutöver nyuppbyggnad av en IT-struktur anpassad efter museets ambitioner och resurser. Arbetet med en grundläggande planering för detta bör påbörjas snarast möjligt under 1999 och helst slutföras redan under detta inledningsår, i varje fall vad avser teknisk struktur och målsättning. Häri måste ingå en beräkning av de faktiska investeringskostnaderna, formerna för personalutbildningen på området och behoven av interna och externa stödfunktioner.

Uppbyggnaden bör ske stegvis med kompletterande upphandling för omedelbara administrativa behov i hela organisationen under år 1999, eventuellt också för att täcka de behov som kan finnas för en fullt genomförd SUNET-uppkoppling vid samtliga museer. En genomgripande uppgradering i Stockholmsmuseerna föreslås ske under år 2000

och motsvarande i Göteborg år 2002–2003 i samband med utrustningen till den nya byggnaden (jfr avsnitt 7.2). Därvid måste givetvis beaktas den speciella karaktär som verksamheten lokalt kan förutsättas ha även i fortsättningen, t.ex. behov av särskild programvara för främmande skrivtecken.

Den kompetens som numera är utarbetad genom utvecklingsverksamhet på skilda håll (jfr ovan) bör givetvis utnyttjas. Likaså är det angeläget att beakta de möjligheter till delfinansiering som kan finnas inom ramen för de särskilda resurser som regeringen avsatt samt hos bl.a. Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling – med vars stöd bl.a. bedrivs ett pilotprojekt vid Marinmuseum – och Stiftelsen framtidens kultur. Även EU:s femte ramprogram omfattande bl.a. skapandet av ett användarvänligt informationssamhälle och den föreslagna programinsatsen ”City of Tomorrow and Cultural Heritage” bör, om ett brett perspektiv anläggs, kunna betraktas som en relevant finansieringsmöjlighet (jfr avsnitt 7.2.1).

Förutsättningar bör finnas att utveckla nya konkreta tillämpningar vad avser såväl basinformation på Internet som interaktiva komplement i museimiljön och framställning av multimedieprodukter i t.ex. CD-ROM-form för generell spridning på marknaden. I det sistnämnda fallet bör finnas anledning att pröva om samverkan med förlagsbranschen kan ge möjlighet till effektivare finansiering, produktion och distribution. Exempel finns i dag på detta, som dessutom innesluter en potential för samverkan med arkiv och bibliotek.

De särskilda resurserna till skolan och skoldatanätet (jfr ovan) bör också beaktas. En intressant möjlighet är likaså att på nätet bevara digitala versioner av utställningar, som i fysisk mening avslutats. Detta ger större spridning under längre tid och kan i den meningen även sägas effektivisera investerade resurser i utställningsverksamheten och bidra till marknadsföringen.

3.2 Fortsatt arbete av SESAM-karaktär

Det s.k. SESAM-projektet initierades av den diskussion om de svenska museernas ”vårdberg” som fördes i museiutredningen Minne och bildning (SOU 1994:51). Projektet startade på hösten 1995 efter att totalt 235 mkr avsatts för perioden t.o.m. 1998. Statliga museer och arkiv liksom ett antal andra kulturinstitutioner gavs under vissa förutsättningar av egna insatser m.m. möjlighet att anställa i första hand ungdomar för olika vård- och registreringsprojekt. Medel har också tilldelats bl.a. INSAM (jfr ovan) för att utveckla riktlinjerna för digital registrering m.m. Målet kan sägas ha vidareutvecklats till fysisk vård och

överblick/tillgänglighet som i praktiken ömsesidigt förutsättande varandra.

En preliminär bedömning av utfallet lämnades i budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1, Uo 17, s. 82 f). Denna visar att erfarenheterna hittills varit goda. Samlingarnas fysiska tillstånd och tillgänglighet har förbättrats, en tydlig kompetensuppbyggnad har skett och en i varje fall temporär sysselsättningseffekt av särskilt yngre arbetslösa akademiker kan konstateras.

Utöver den speciella SESAM-processen och den information som lämnas i årsredovisningarna skall museimyndigheterna inom ramen för bevarandemålet till Statens kulturråd redovisa samlingarnas omfattning och innehåll, arbetet med registrering, dokumentation, digitalisering och vård samt magasinssituationen. Någon sammanställning av resultatet härav föreligger ännu inte. Förslag om den tekniska uppläggningsen av en utvärdering har i augusti 1998 lämnats av Statskontoret på regeringens uppdrag.

Regeringen avser att på denna grund lämna en mer genomarbetad lägesrapport i samband med budgetpropositionen för 1999 samt i form av en slutrapport under 1999. Någon omedelbar fortsättning i ena eller andra formen synes emellertid inte vara aktuell för närvarande. I avrapporteringen hittills från berörda museer framhålls emellertid starkt betydelsen av kontinuitet och tillvaratagande av den kompetens som nu byggs upp för att slutgiltigt komma ikapp eftersläpningen med vård och digitalisering av samlingarna. Samtliga av de här berörda museerna har i någon form fått del av SESAM-insatser.

Betydelsen för den nya organisationen att kunna falla tillbaka på en i princip fullständig databas över föremålen kan knappast överskattas. Det skulle ge kraft åt vidareutvecklingen av ett tvärvetenskapligt samarbete såväl som en breddad publik verksamhet, med möjlighet i båda fallen till nya praktiska tillämpningar. En fortsatt digitalisering av på sikt samtliga föremåls- och bildbestånd främjar över huvud taget funktionen av resurs på distans. De praktiska olägenheterna i arbetet med fysiskt uppdelad förvaring bortfaller givetvis inte men reduceras, samtidigt som det hinder för exponering, som de ännu avsevärda fysiska vårdbehoven innebär, delvis kompenseras. Därtill kommer att en virtuellt sammanhållen organisation bör verka positivt på möjligheterna att förena skilda museitraditioner i en ny organisation.

Redan i sin första delrapport underströk kommittén karaktären av pilotfall och därmed mycket starkt behovet av fortsatta insatser av den typ som SESAM-projektet omfattat – såväl för att i möjligaste mån fullfölja insatsen i sig som för att skapa förutsättningar att in i den nya verksamheten föra vidare den i projektet upparbetade kompetensen.

Detta ansluter också till den bedömning som görs i den internationella utvärderingen (avsnitt 2.2).

I den andra delrapporten lyfte kommittén fram angelägenheten av att avsätta medel inom den egna ekonomiska ramen under i första hand 1999–2000 för fortsatt arbete av SESAM-karaktär. Som en bakgrund härtill konstaterades att SESAM-insatserna hittills belöper till totalt ca 2,3 mkr i projektmedel exkl. de avsevärda egna insatserna. Därvid är att märka att medel tilldelats Folkens museum-etnografiska till ca 30 %, Medelhavsmuseet till ca 10 % och Östasiatiska museet till ca 25 % av sökta nivåer, vilket ger ett begrepp om relationen till de grundläggande behoven så som dessa bedöms av museerna.

För att få en aktuell lägesbestämning efter avslutandet av det egentliga SESAM-projektet tillfrågades samtliga fyra museer i april 1998 om vissa grundläggande uppgifter.

- Hur stor andel av samlingarna är fysiskt i godtagbart skick?
- Hur stor andel av samlingarna är digitalt registrerad med tillräcklig kvalitet?
- Hur stor resursinsats skulle behövas för att nå 100 % (manår resp. övriga kostnader utöver ordinarie verksamhetsnivå)?

Kommittén är medveten om att bedömningar av detta slag alltid är approximativa och beroende av definitioner och krav som sällan kan vara exakta. Mot den bakgrunden kan konstateras att museerna haft olika förutsättningar att besvara frågorna i kvantitativa termer och att en totalsammanställning av sådant slag inte blir tillräckligt tydlig. Det allmänna intrycket av svaren är emellertid att samtliga museer har en klar uppfattning om behov och prioriteringar, har satsat på olika åtgärder så långt det varit möjligt inom och utom SESAM-projektet samt är mycket angelägna om en fortsättning i en eller annan form.

Som konkret bakgrundsexempel kan ändå redovisas bedömningen vid Medelhavsmuseet, som lämnat den kvantitativt mest heltäckande bilden. Där uppskattas andelen föremål som fysiskt är i godtagbart skick till mellan 85 och 90 %, vilket utgör ett genomsnitt med klara variationer mellan Egypten-, Cypren-, Antik- och Islamsamlingarna. Andelen digitalt registrerade föremål (exkl. aggregat, dvs. endast kollektivt registrerade föremål) beräknas till strax under 50 %. Resursinsatsen för att nå 100 % digitalisering uppskattas till totalt ca 5,0 mkr i lönekostnader (17 manår) samt årligen drygt 0,5 mkr för lokaler, utrustning, förbrukningsmaterial m.m.

Även underlaget från Etnografiska museet i Göteborg är i huvudsak jämförbart. Behoven där framstår som väsentligt större, speciellt på konserveringssidan. Graden av digitalisering med tillräcklig kvalitet redovisas i Göteborg till ett fåtal procent (95 % dock digitaliserat i

enkla form). Motsvarande siffra vid Folkens museum-etnografiska anges till ca 10 %. Samtliga museer har redovisat vissa behovsbedömningar på personal- och materialsidan.

Helt bortsett från de växlande konserveringsbehoven i olika delar av samlingarna är det uppenbart att en registrering med tillräcklig saklig substans och teknisk kvalitet (inkl. dokumentation, fotografering, scanning, övrig digitalisering, kontroller m.m.) är tidskrävande per föremål. En flaskhals oberoende av tillgängliga resurser kan på vissa områden också vara den faktiska tillgången till kompetens. Likaså bör en enhetlig programvara användas, en problematik som framför allt Etnografiska museet i Göteborg fäst uppmärksamheten på. Flera system finns i dag i bruk inom museiområdet och angränsande kulturverksamheter.

För kommitténs vidkommande blir slutsatsen att en total behovstäckning måste ses som ett framtidsmål bortom den tidshorisont som kommittén har uppdrag och möjligheter att överblicka. Resultatet av kommitténs förfrågan till museerna ger sålunda inte underlag för en precisering av helhetsinsatsen men inte heller för en omprövning av den ekonomiska insats som föreslagits tidigare för 1999 och 2000 och här återkommer under avsnitt 7.1 och 7.2.

Processen att ta fram underlag vad avser resursinsatsens storleksordning och tidsperspektiv har i varje fall påbörjats, och för den nya myndighetsledningen måste det anses centralt att utarbeta en långsiktig prioriteringsplan för fortsatta arbeten av SESAM-karaktär. Att ställa dessa stora insatser i relation till andra angelägna behov i verksamheten blir en svår men nödvändig uppgift. Kan inte full täckning av behoven åstadkommas i detta läge, bör insatserna prioriteras så att en så likvärdig nivå som möjligt i hela organisationen uppnås.

3.3 Utställningsverksamhet

3.3.1 Utgångspunkter

Uppenbart är att kraven på utställningar ökat i meningen attraktiv yttre gestaltning och aktiv tillämpning av tekniken men också aktualitetsanknytning, idéinnehåll och relevans i vid mening. Oavsett hur verksamheten profileras i övrigt måste utställningar i skilda former förbli ett centralt element i varje museum, såväl från resurssynpunkt som i museiideologisk mening.

Den permanenta eller basutställningens roll i relation till mer tillfälligt anlagda utställningar, egenproducerade kontra inlånade utställningar, former för distribution, exklusivare eller mer besökaroptymerande inriktning, omfattningen av publika kringaktiviteter, sponsring

som medel att möjliggöra kostsammare satsningar hör alla till de mer materiella inslagen i de senare årens diskussion. Därtill kommer den bakomliggande ideologin och tekniken – tillrättalagd pedagogik kontra tonvikt på upplevelse, tematik, anpassning till skilda publikkategorier, betydelsen av formgivning, multimediestöd i museimiljön, i förlängningen den virtuella utställningen.

Även betydelsen av öppna studiesamlingar för att kunna erbjuda en närkontakt med föremålen har alltmer lyfts fram och kräver otvivelaktigt en principiell avvägning mellan i första hand vård- och tillgänglighetsintressen.

I diskussionen kring ett världskulturmuseum har cirkulerat åtskilliga idéer kring temaval och ämnesinriktning men också förslag med organisatoriska konsekvenser som ett gemensamt utställningssekretariat med tillgång till bred kompetens, profilering av utställningspolicyn i Stockholm respektive Göteborg m.m. Tanken att fokusera Göteborgsverksamheten till experimentell utställningsverksamhet har förts fram vid sidan av många andra förslag med relevans för utställningsverksamheten. Vidare har framhållits att en djärvare och mer okonventionell föremålssyn kan främja t.ex. konstnärliga och tvärvetenskapliga infallsvinklar samt att teknik, föremål och personlig kontakt är ett både och som aldrig kan fullt ut ersätta varandra.

De båda målen att såväl förnya utställningsmediet som nå största möjliga publik är trots allt inte helt lätta att förena utan kräver fokusering, intern kreativitet och långsiktig planering. Dessutom behövs möjligheter att flexibelt och efter behov få tillgång till extern kompetens. Kommittén förordar således att ett utställningssekretariat eller annan liknande central resurs etableras för att på ett samlat sätt kunna knyta kompetens inom scenografi, marknadsföring, multimediatillämpningar, juridik, specifika teman eller forskningsområden m.m. till utställningsproduktionerna. Ett sådant sekretariat bör vara mycket litet personellt men i stället ha tillgång till rörliga medel. Därmed torde också skapas de bästa förutsättningarna för en fortlöpande dialog med Riksutställningar, läns museerna och specialmuseer av olika karaktär kring såväl utvecklingsfrågor i stort som konkreta samarbetsprojekt, sannolikt också för extern finansiering i vissa fall.

Utöver att en sådan samlad stödfunktion rimligen främjar en långsiktig planering och nya initiativ har kommittén i sina resursbedömningar (avsnitt 7.1) tagit upp det angelägna i att förstärka utställningsverksamheten. Däremot anser kommittén inte att det ligger inom dess uppgift eller kompetens att värdera olika tänkbara inslag eller metodiska grepp i den kommande utställningsverksamheten.

3.3.2 Utställningsplanering 1999–2000

Verksamhetsplaneringen vad gäller tillfälliga utställningar och publika aktiviteter behöver normalt en framförhållning på upp till några år. Kommittén och museerna har från början gjort den gemensamma bedömningen att inplanerade utställningar, annan programverksamhet och övriga åtaganden – givet lägst oförändrade resurser – kortsiktigt inte behöver påverkas i högre grad av det aktuella övergångsläget. Därmed avses i detta sammanhang i varje fall åren 1999 och 2000, vilket inte hindrar att nya inslag och profileringar kan tillkomma därutöver under samma period.

Naturligtvis har det inte varit möjligt att undvika att planeringen tillfälligt komplicerats i väntan på den nya myndighetens bildande och myndighetsledningens tillträde. Samtidigt har kommittén utgått från att en längre planeringshorisont kan återetableras relativt tidigt under det första verksamhetsåret. Kontinuiteten liksom en så tydlig framtidsbild som möjligt vad gäller organisation och verksamhetsplanering är av stor betydelse för personalen och det inre arbetet men också för relationerna till donatorer, sponsorer och vänföreningar, vilkas fortsatta aktiva stöd är angeläget såväl ur kontakt- och goodwillssynpunkt som ekonomiskt. Även relationen till publiken är upparbetad över tiden och har en långsiktig karaktär.

Satsningen på nordiska museimässan i oktober 1998 (jfr avsnitt 8.1) bör utnyttjas som en upptakt för gemensam lansering i olika former under 1999. Att därigenom bidra till att stärka identiteten både för den nya helheten och de ingående delarna bör ge drivkraft till programverksamheten men också till etablerandet av en naturlig rollfördelning inom organisationen.

De tillfälliga utställningar, som museerna planerar inför i första hand 1999 men delvis även 2000, redovisas i korthet nedan. Sammanställningen bygger på preliminära uppgifter från museerna själva, aktuella i augusti 1998, och bör inte uppfattas som uttömmande eller slutgiltig. Även med de naturliga reservationer som föreligger ges emellertid en god överblick över det breda perspektiv geografiskt och tematiskt som redan i dag kännetecknar utställningsverksamheten.

Planerade utställningar år 1999

September 1998-?	Staden – speglingar av kosmos (FME, fortsätter)
September 1998-februari	Orientmattan i Sverige (MM, avslutas)
November 1998-mars	Från Kina till Europa. Kinesiskt konsthantverk (ÖM, avslutas)
Januari-februari	Buddhas tusen ansikten. Bilder och statyer i samlingarna (EMG)
April-september	Trädgårdsutställning (ÖM)
September-november	Kimonokonst av Itchiku Kubota (ÖM)
Hösten	Netsuke från Edo-tiden. Gunvor Dahm Björkmans samling (ÖM)
Ej fastställt	Indianer – livets tråd och dödens väg (EMG, fortsätter)
Ej fastställt	Sulawesi – prakt och prydnader från Indonesien (EMG, fortsätter)
Ej fastställt	Folk och kultur i Söderhavet, fotoutställning (FME)
Ej fastställt	Möte med visdom, fotoutställning (FME)
Ej fastställt	Den skapande människan – hur människan blev människa (FME)
Ej fastställt	Pina Palmeras, ett handikappcenter i Mexico (FME)
Ej fastställt	Tre utställningar på temat lokalt/globalt med textilt material från Kyrgyztan, Indonesien och syd- och västsverige som uttrycksmedel (EMG)
Ej fastställt	Islamisk konst från Nationalmuseet i Sarajevo (MM)
Ej fastställt	Grekiska monument i foto (MM)
Ej fastställt	Egyptisk sten i faraonisk tid (MM)

Planerade utställningar år 2000

Våren	Vägen till upplysning. En samling buddhistisk skulptur från The Berti Aschmann Foundation (ÖM)
Sommaren	Japansk estetik och svensk konst. En utställning arrangerad i samarbete med den japanske konstnären Ken Sato (ÖM)
Sommaren	Ken Satos konst (ÖM)
Hösten	Färgernas mångfald. Koreanska dräkter och Pujagi (ÖM)
Ej fastställt	Vi och dom, jubileumsutställning (FME)

3.4 Andra strategiska frågor

Behoven att skapa en god teknisk grundstruktur och en även externt tillgänglig kunskapsbas över samlingarna, som ger förutsättningar för nya arbetsformer och satsningar mot forskar- och publikgrupper, är viktiga inslag i en framtidsstrategi och ligger även inom ramen för vad som har behandlats närmast ovan.

I det följande redovisas ytterligare några frågor av strategisk eller i alla händelser långsiktig betydelse, som kommittén kan medverka till att lyfta fram men inte att avgöra eller på annat sätt låsa. Detta bör slutligt ske inom den professionella organisationen. Detsamma gäller de avvägningar rörande magasinssituationen i framför allt Göteborg, som kommittén berör nedan under avsnitt 5.2.

3.4.1 Övergångsfrågor

En särskild arbetsgrupp fick tidigt kommitténs uppdrag att ta fram en faktasammanställning av resursläget 1997, hypotetiska samordnings- och besparingsmodeller samt eventuella övergångsproblem i verksamhetsplaneringen. Därutöver tog gruppen upp den nuvarande lokalsituationen samt juridiska frågor kring samlingarna.

Gruppen avlämnade sin rapport i augusti 1997. Den ekonomiska sammanställningen, lokalfrågorna och verksamhetsplaneringen har behandlats i andra sammanhang. Detsamma gäller rent arbetsrättsliga förhållanden. Bortsett härifrån har generellt en juridiskt betonad problematik stått mer i förgrunden för Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet, som inte är egna myndigheter, än för Folkens museum-etnografiska. Detsamma gäller Etnografiska museet i Göteborg med hänsyn till att det i detta fall rör sig om förstatligande av en kommunalt driven verksamhet.

Vissa frågor av övergångskaraktär kan emellertid behöva kommenteras något.

Donationer m.m. till samlingarna

I samtliga museer är stora delar av samlingarna från början enskilda donationer, i sällsynta fall depositioner. En del av dessa donationer och depositioner är förenade med villkor. I vilken omfattning en förändring av de organisatoriska förutsättningarna för museerna påverkar dessa delar av samlingarna har givetvis betydelse och måste beaktas.

Det kan även konstateras att de frågeställningar som aktualiseras i detta sammanhang är i stort sett likartade för samtliga berörda museer. Varje fall av gåva måste dock behandlas för sig utifrån de villkor som stipulerats vid gåvotillfället. Några generella slutsatser kan därför knappast dras.

Kommittén gör bedömningen att det är av avgörande betydelse att föremålen fortsätter att vårdas och användas i huvudsak enligt vad som gällde vid gåvotillfället. Ändrade organisationsformer inom verksamheten behöver inte stå i strid med en sådan vård och användning. Det är betydelsefullt att berörda museer behåller ett högt anseende och förblir konkurrenskraftiga som mottagare av enskilda donationer även i fortsättningen.

Sammanfattningsvis finner kommittén att de här aktuella delarna av samlingarna inte bör påverkas av de förslag och bedömningar som görs.

Det skall även tilläggas att överlämnandet av de befintliga samlingarna hos Etnografiska museet i Göteborg till den nya statliga museimyndigheten har reglerats inom ramen för det särskilda avtalet med Göteborgs kommun (jfr avsnitt 7.2).

Fondstiftelser och biblioteksverksamhet

Vissa fonders stadgar kan begränsa möjligheterna till fortsatta bidrag vid en förändring av huvudmannaskap. Detta potentiella resursbortfall berör främst Östasiatiska museet, som genom åren erhållit avsevärda bidrag för publiceringsändamål m.m. ur fonder delvis knutna till verksamheten inom Statens konstmuseer i stort. En likartad problematik för Etnografiska museet i Göteborg kan uppstå med fonder exklusivt riktade mot kommunens verksamhet. Även vid Folkens museum-etnografiska finns en fondstiftelse vars ställning bör ses över.

Vissa fondstiftelser har en inriktning som gör att det under 1999 bör tas ställning till om de skall överföras till den nya museimyndigheten. Statens konstmuseer förbereder för sin del en upphandling av förvaltningen av samtliga sina fonder, en uppgift som är förhållandevis resurskrävande. Kommittén menar att det finns skäl att överväga ett samarbete kring denna upphandling. Därvid torde också visa sig om permutation behöver bli aktuell i något eller några fall. Så långt möjligt bör man emellertid i förekommande fall snarare söka former för en fördelning av medel genom överenskommelse mellan myndigheterna.

En i ekonomisk mening likartad fråga är biblioteket vid Medelhavsmuseet, som formellt är en deposition från Vitterhetsakademiens bibliotek på Riksantikvarieämbetet och hittills, som en del av den gemensamma organisationen, inte resursmässigt belastat museets egen

budget. Depositionen som sådan kommer juridiskt att föras över men inte det ekonomiska driftsansvaret för nyaccessioner och fortsatt professionell skötsel. Ett villkor är att detta ansvar tas fullt ut av den nya huvudmannen.

Biblioteksverksamheten vid Östasiatiska museet bygger på samverkan med Stockholms universitet och Kungliga biblioteket, även om driftskostnaderna belastat museet självt. Kommittén har inte uppfattat att dessa intressenter ifrågasätter fortsatt samverkan på i huvudsak oförändrade premisser. Biblioteket är en väl etablerad resurs inom sitt fält, och kommittén kan inte finna att den nya organisationen som sådan eller förslagen i övrigt påverkar bibliotekets funktioner gentemot berörda forskningsintressen eller de åtaganden som i övrigt åtföljer biblioteket till den nya huvudmannen.

De här nämnda omständigheterna bör i alla händelser beaktas inom ramen för den nya myndigheten.

Gemensamma servicefunktioner

I dag utnyttjas åtskilliga centrala tjänster inom respektive chefsmyndigheter – utöver givna ekonomi- och lönerutiner – av typen telefonväxel, post, registratur, transporter, vissa tekniska arbeten, personalvård m.m. Detta sker då normalt utanför internbudgeten och som inom organisationen i dess helhet tillgängliga nyttigheter. Tydligt budgeterade köp av liknande tjänster utanför organisationen förekommer i mindre omfattning med undantag av främst bevakningen inom Östasiatiska museet, som dock omfattas av myndighetens centrala upphandling.

Att förlägga volymmässigt begränsade eller särskilt kvalificerade servicetjänster samlade inom myndigheten eller köpa motsvarande tjänster från extern leverantör torde generellt ligga närmast till hands vad gäller intendentur samt tekniska specialuppgifter som konservering, foto och transporter. Utan att vara beredd att redan i organisationsskedet ge konkreta förslag vill kommittén understryka vikten av att de samarbetsmöjligheter av detta slag som den nya organisationen öppnar på samma sätt som nu tas optimalt till vara. Detta skulle kunna omfatta områden som konservering, foto, annan kompetens av specialistkaraktär (t.ex. bibliotek, arkiv, IT-stöd, vissa svagt företrädda vetenskapsområden), lokalvård, bevakning, specifika magasinsfunktioner eller andra lokalfrågor (jfr avsnitt 5.2–3), kontorsservice m.m. Sådan infrastruktuell gemenskap är med säkerhet rationell och behöver inte äventyra en lokal identitet och rörelsefrihet som man i övrigt eftersträvar.

Inte heller bör det vara uteslutet att profilera verksamheten i Stockholm respektive Göteborg även med hänsyn till denna typ av praktisk arbetsfördelning. Vad gäller Göteborg förutsätter kommittén att den nya byggnadens funktion som resurs för hela myndigheten utnyttjas men också den potential som ligger i övrig närliggande verksamhet i Göteborg, t.ex. i form av det redan utvecklade samarbetet med Stiftelsen Västsvensk konservatorsateljé och den museirelaterade utbildningen vid universitetet.

Externa arbeten avseende samlingarna måste emellertid normalt begränsas till tekniska eller andra tjänster som utan avgörande olägenheter kan utföras på distans. Vad gäller specifikt konserveringen har museerna t.ex. uttryckt sina primära behov så att de måste ha fortlöpande tillgång till en förebyggande och kontrollerande resurs på plats. Mer genomgripande skadeundersökningar och konserveringar av enskilda föremål bedöms däremot i flertalet fall kunna utföras på annat håll, t.ex. hos de redan nämnda Västsvensk konservatorsateljé, Riksantikvarieämbetet/AT, Statens konstmuseer eller annat museum med specialkompetens på visst materialslag eller föremålskategori.

Övergångsvis har fortsatta köp av vissa verksamhetsorienterade tjänster från avlämnande chefsmyndigheter berörts i ramöverenskommelser (avsnitt 7.1). Ekonomiadministrativa tjänster från Kammarkollegiet har avtalsreglerats på sedvanligt sätt (avsnitt 7.4). Varaktigheten och lämpligheten på längre sikt av dessa arrangemang blir en fråga för den tillträdande myndighetsledningen att ta ställning till.

Generellt rekommenderar kommittén sålunda att myndigheten snabbt och samlat analyserar i vilken omfattning och på vilka punkter det är ändamålsenligt att i större omfattning bygga upp gemensamma servicefunktioner – inom organisationen eller i fortsatt alternativt nyetablerat samarbete med andra aktörer – och planerar sin övriga verksamhet efter detta.

3.4.2 Balansfrågor i verksamheten

Kommittén är övertygad om att de nämnda övergångsproblemen kan lösas pragmatiskt och utan långsiktigt besvärande effekter. Samtidigt aktualiserar de på ett mer principiellt plan ett antal strategiska val, som på olika sätt rör balansen i verksamheten och bör göras på ett så tidigt stadium som möjligt. Frågor av liknande karaktär har tangerats i bl.a. det ekonomiska avsnittet (avsnitt 7.2.1) och även på åtskilliga andra ställen i texten, men några förtjänar att lyftas fram även samlat.

I den nya organisationen möts *skilda ämnesprofileringar*, som helt naturligt också präglar rekryteringen av vetenskapligt utbildad personal.

Kommittén anser att konst, arkeologi och social/kulturanthropologi (etnografi), som i huvudsak givit karaktären åt de berörda museerna, alla måste ha förutsättningar att anlägga ett brett perspektiv. Kontaktytor mot ytterligare forskningsområden bör kunna utvecklas (jfr avsnitt 6.3). Att konfrontera föremålskunskap, utställningserfarenheter och tolkningsmönster från olika håll i nya kombinationer varken behöver eller bör leda till likriktning. Tvärtom kan, med ett öppet synsätt, de olika kulturerna och lokala särdragen skapa konstruktiva spänningsförhållanden och berika varandra i meningen att ett och ett till sist kan bli tre. Kulturmöten i organisationen på lika villkor kan bli kreativa och leda till okonventionella resultat. En sådan ansats bör prägla verksamheten.

Avvägningen mellan *samordning och decentralisering* är på sitt sätt grundläggande, särskilt i en organisation där väl etablerade institutioner och verksamhetskulturer möts. Kommittén menar för sin del att starkare gemensamma inslag i infrastruktur och långsiktig planering ger större slagkraft utåt och därmed inte motverkar utan tvärtom kan ge ökat utrymme för lokal profilering och kompetens i kärnverksamheten. Mångfald på detta plan måste betraktas som en styrka även inom organisationen själv. En viktig överbyggande uppgift för den nya myndigheten blir att klargöra hur denna arbetsfördelning bör te sig på längre sikt.

En balansfråga i mer materiellt hänseende rör *verksamhet i egen regi i relation till externa uppdrag*, annorlunda uttryckt inom den egna basorganisationen alternativt som utlagda uppdrag av tillfälleskaraktär. Frågan om fasta anställningar eller rörliga resurser berörs framför allt i samband med det centrala kansliet (avsnitt 4.3). För en stor andel projekt- och uppdragsverksamhet talar behovet av att flexibelt kunna tillföra specialkompetens och att snabbt kunna pröva okonventionella idéer. Mot en sådan prioritering talar samtidigt de avsevärda krav på kontinuitet och baskompetens som ligger i museernas grundläggande kulturarvsuppdrag.

För kommittén ter det sig naturligt att en ökning av andelen rörliga resurser framför allt har en plats i de delar i verksamheten där kraven på föränderlighet och ständig förnyelse är starkast som t.ex. utställningsproduktion, forskningssamarbete och IT-utveckling. Ett givet samband finns med frågan om hur lokalberoende verksamheten behöver vara, ett annat med vilket utrymme som bör finnas att själv ta uppdrag utifrån. Även här är det givetvis angeläget att tidigt formulera en åtminstone allmänt hållen policy.

Fasta och rörliga resurser berör också den angränsande frågan om avvägningen mellan *traditionellt museum och utvecklingscentrum* – i princip ett både-och i varje museiverksamhet av någon omfattning men med möjlighet till olika tyngdpunkt. Rollen som ansvarsmuseum (jfr

avsnitt 3.3.3) liksom de krav på nyorienterande arbetsformer och utåtriktad verksamhet som ställs i förutsättningarna drar givetvis åt det senare hållet, dvs. museet som en gemensam resurs inom sektorn och centrum i ett nätverk. En hög ambitionsnivå för nyaccessioner till samlingarna och annan dokumentationsverksamhet kan på motsvarande sätt påverka avvägningen i andra riktningen.

På denna punkt är det förmodligen svårast att utan en avsevärd tids erfarenhet av den nya organisationens möjligheter och begränsningar finna sin form. En i grunden avgörande faktor för nätverks- och servicefunktionerna är givetvis hur t.ex. läns museer och kommunala museer själva vill uttrycka sina behov och önskemål.

3.4.3 En nationell uppgift som ansvarsmuseum

Till de för närvarande nio statliga centralmuseerna i myndighetsform (Statens historiska museer, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum-etnografiska, Livrustkammaren/Skoklosters slott/Hallwylska museet, Statens sjöhistoriska museer, Arkitekturmuseet, Statens musiksamlingar och Statens försvarshistoriska museer) kommer tre i stiftelseform (Nordiska museet, Skansen och Tekniska museet). Av dessa har fem (Statens historiska museer, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum-etnografiska och Nordiska museet) av regeringen definierats som s.k. ansvarsmuseer inom sina områden. Övriga betecknas som specialmuseer.

Uppgiften som ansvarsmuseum tillkom 1987 (prop. 1986/87:97) i syfte att särskilt samordna och utveckla museiverksamheten inom vissa sektorer. Ansvarsmuseerna skall utgöra en resurs för övriga museer i landet med samlingar och verksamhet inom respektive sektor samt ta ett särskilt ansvar för utveckling inom området, internationella kontakter m.m. Frågan om ansvarsmuseerna har även behandlats i utredningen Kulturpolitikens inriktning (SOU 1995:84) och regeringens proposition (1996/97:3) med anledning av denna men utan att ange en entydig framtidslinje. Frågan om en minskning av antalet ansvarsmuseer har emellertid aktualiserats. Systemet som sådant anses ha brister i sin nuvarande utformning.

Inom Kulturdepartementet pågår en översyn av strukturen på museiområdet. Översynen förväntas inbegripa även frågan om ansvarsmuseerna, som under 1997 lämnat en särskild redovisning av sina uppdrag i den kapaciteten. Mot den bakgrunden föreslås i betänkandet Nya samverkansformer inom den sjöhistoriska museiverksamheten (SOU 1997:100) att regeringen överväger om Statens sjöhistoriska

museer och Statens försvarshistoriska museer skall ha en roll som ansvarsmuseer.

Folkens museum-etnografiska har sin uppgift som ansvarsmuseum formulerad i instruktionen (1988:1185 3 §) som ”de delar av området kulturhistoria som rör främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska, och som inte faller inom ansvarsområdet för Historiska museet eller stiftelsen Nordiska museet”. Etnografiska museet i Göteborg ligger inom identiskt verksamhetsfält. Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet ingår i chefsmyndigheter som uppbär rollen som ansvarsmuseer inom områdena konst (1988:677 3 §) respektive arkeologi och kyrklig konsthistoria (1997:1172 13 §).

Den nya myndighetens verksamhetsområde är vidare än det traditionellt etnografiska. Samtidigt är det i praktiken svårt att med dagens uppdelning definiera egenskapen av ansvarsmuseum väsentligt annorlunda än vad som nu gäller för Folkens museum-etnografiska. Av skäl som återkommer även i kommentaren till instruktionen (avsnitt 4.2) föreslås därför tills vidare en ordalydelse som i huvudsak ansluter till nuläget för detta museum, även om i stället valts den mindre avgränsande formuleringen ”kulturer med ursprung utanför Sverige” (Folkens museum-etnografiska nu: ”främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska”). Fram till dess att en aviserad omprövning av ansvarsmuseernas antal och uppgifter skett måste de berörda museerna i och utanför den egna myndighetsorganisationen, på samma sätt som i dag, förutsättas kunna sinsemellan hantera uppkommande gränsdragningsproblem.

Det är angeläget att betona att denna utgångspunkt för ansvarsmuseirollen hänger samman med hur nuvarande struktur på området tekniskt är utformad och inte skall uppfattas som en gradering av skilda perspektiv i verksamheten.

I uppgiften som ansvarsmuseum ligger inte minst ett ansvar för kontakter och samverkan med omvärlden på alla nivåer. Detta bör komma till uttryck i instruktionen. Kommittén ser det som avgörande för den nya myndigheten att kunna såväl bevara redan väl utarbetade samarbetsrelationer regionalt, nationellt och internationellt – i den omfattning de fungerar väl och andra förutsättningar finns – som bygga upp nya nätverk inom sitt intresseområde. Frågan har från en mer principiell utgångspunkt berörts även under avsnitt 3.4.2.

Myndigheten förutsätts verka för och arbeta inom ICOM:s (International Council Of Museums) etiska regler, som antagits av svenska ICOM-kommittén samt Svenska Museiföreningen. Reglerna avser förhållningssätt till frågor som förvärv, illegal handel och repatriering och därmed relationerna till ursprungskulturerna.

3.4.4 Forskningsamverkan och Museionprojektet

En särskild skrivelse till Utbildningsdepartementet den 18 april 1997 (En ämnesöverskridande, utåtriktad verksamhet för förverkligande av en "Museionidé") av dåvarande rektor Jan Ling vid Göteborgs universitet gav upphov till en fortsatt process inom universitetet. Hans efterträdare, rektor Bo Samuelsson, har därefter varit förordnad som expert i kommittén. I oktober 1997 beslöt universitetsstyrelsen att avsätta särskilda medel för projektet, och en särskild arbetsgrupp under ledning av professor Kaj Århem fick i uppdrag att utarbeta en plan för Museions verksamhet och organisation.

Museion ansluter till universitetets engagemang i riktning mot både ett världskulturmuseum med kulturvetenskaplig tyngdpunkt och ett vetenskapscentrum med fokusering mot teknik och naturvetenskap. Universitetets kunskapsförmedlande ambition, det s.k. tredje uppdraget, har bedömts ge stora förutsättningar för samverkan med båda dessa aktörer.

Verksamhetsplanen för Museion låg färdig som en rapport från den särskilda arbetsgruppen den 17 juni 1998. Målsättning och planering i närtid sammanfattas i detta dokument på följande sätt. Den har sedermera fastställts av rektor vad gäller organisatoriska delar.

Museions syfte är att i ömsesidig samverkan med det nya Världskulturmuseet (1) bygga upp nya tvärvetenskapliga utbildningar, (2) utveckla ämnesövergripande forskning med kulturvetenskaplig inriktning och (3) främja kontakter med det omgivande samhället och genomgående betona den kunskapsförmedlande och allmänbildande delen i universitetets uppdrag. I dessa tre sammanhängande uppgifter realiserar Museion universitetets vision om ett lärande universitet.

Museion föreslås bli en särskild arbetsenhet under temanämnden. Fyra forskningsprogram har initierats under våren 1998, nämligen (1) "Materiell kultur och estetik", (2) "Makt, moral och kunskap", (3) "Globalisering, migration och identitet" samt (4) "Kultur, miljö och utveckling".

Ett brett utbud av kurser, i första hand på grund- och påbyggnadsnivå men även på forskarutbildningsnivå, planeras. Samtliga kurser integrerar skilda ämnesfält och kännetecknas av en tvärkulturell, jämförande och historisk ansats. Under hösten 1998 startar kursen "När blev människan människa?".

Samverkan syftar, enligt planen, till "bred och djup kunskapsbildning om världens kulturella mångfald ... samtidigt (a) globalt jämförande, (b)

historisk och (c) samtidsorienterad". Att "...två kunskapshorisonter – *världskulturen* som samtidsfenomen och *världens kulturer* som historiska, regionala och transnationella traditioner – ringar in Museions verksamhetsfält" är ytterligare en programmatisk nyckelformulering. Ytterst är ambitionen att museet skall utgöra en forsknings- och utbildningsresurs för universitet genom sina samlingar och kompetenser samt de nya möjligheter samarbetet skapar att nå ut i samhället med kunskap.

Särskilt inom humaniora, samhällsvetenskap och konst bedöms möjligheterna att förverkliga Museiontanken som goda. Inom ramen ligger även traditionella "museidiscipliner" som etnografi (social/kulturanthropologi), arkeologi, etnologi och konstvetenskap. I Göteborgs universitetsmiljö återfinns vidare kulturvård, bebyggelseantikvarisk utbildning och utbildning av konservatorer. Därtill kommer åtskilliga centrumbildningar med regional eller annan inriktning. Konkret skall verksamheten fokuseras till ett antal forskningsprogram, grundutbildning och forskarkurser samt seminarieverksamhet. Inriktningen skall i alla avseenden vara tvärvetenskaplig.

Organisatoriskt är Museion tills vidare en särskild arbetsenhet, knuten till den s.k. temanämnden. Vid sidan av styrgrupp och föreståndare finns en utbildningsledare samt, för varje forskningsprogram, en forskningsledare med projektgrupp. Medel har avsatts fram t.o.m. år 2000 med utgångspunkt från ett särskilt statligt anslag. Dessutom ingår i planeringen 260 utbildningsplatser. En samverkan inom Museion skulle kunna omfatta alla delar av museets verksamhet med personal på ömse håll som resurser för varandra.

I planen konstateras att det är "fundamentalt för hela verksamhetsidén...att universitetets lokaler inte är skilda från museets. Flexibla lösningar bör sökas med flyttbara väggar, öppna seminarierum och redaktionsrum, som befrämjar möten mellan universitets- och museianställda och besökare. Fram till dess att det nya museet står klart får temporära lösningar sökas i, i första hand universitetets lokaler men även i samarbete med Etnografiska museet". Universitetets egenfinansierade lokalönskemål i den blivande museibygnaden har i september 1998 närmare preciserats för kommittén. Detta kommer att tillföras underlaget för arkitektävlingens andra och avslutande steg (avsnitt 5.1).

Kommittén ser Museioninitiativet som framåtsyftande och intressant och utgår från att den nya myndighetsledningen aktivt söker utveckla forskningskontakterna i denna form. I verksamhetsidén (avsnitt 2.4) har Museion särskilt omnämnts under rubriken Samverkan med högre utbildning och forskning.

Likaså har kopplingen till ett vetenskapscentrum vid Korsvägen varit tungt vägande för kommitténs överväganden i lokaliseringsfrågan

(avsnitt 5.1.1). Kommittén har gjort bedömningen att det måste ligga framtida synergieffekter i en nära fysisk sametablering, som – på samma sätt som vad avser universitetet – inte helt kan ersättas av tekniska kommunikationsmedel.

Potentialen bör rimligen vara väl så stor i Stockholm, främst i relation till universitetet och Södertörns högskola, även om de lokala förutsättningarna skulle kunna innebära andra typer av lösningar. Det har inte varit möjligt att inom ramen för kommitténs arbete nå fram till konkreta förslag, men kommittén utgår från att ett ömsesidigt intresse finns även här med hänsyn inte minst till den kompetens och forskningstradition som byggts upp i de tre Stockholmsbaserade museerna.

För en förstärkt samverkan mellan kulturarvsinstitutioner som museer, bibliotek och arkiv och den verksamma forskningen talar givetvis generellt den drivkraft och stimulans detta kan ge bägge parter i deras dagliga arbete. Lika viktigt är emellertid att skapa bättre förutsättningar att föra ut forskningsinformation till en bred allmänhet, ett område där bristerna i dag är stora och uppenbara.

3.4.5 Forum för världskultur

I början av 1997 tillkallades en särskild utredare med uppgift att närmare studera formerna för inrättandet av ett världskulturhus i Södra teaterns lokaler i Stockholm (dir. 1997:123). Betänkandet Forum för världskultur – en rapport om ett rikare kulturliv (SOU 1997:95) överlämnades till regeringen den 6 juni 1997. I enlighet med regeringens proposition (prop. 1997/98:1, Uo 17, s. 24 ff) godkände riksdagen i december 1997 (bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97) en försöksverksamhet i ett Forum för världskultur.

En kommitté tillkallades den 19 februari 1998 med uppgiften enligt direktiven (dir. 1998:14) att under tvåårsperioden 1998–1999 bedriva ”en initiativtagande och samordnande försöksverksamhet. Försöksverksamheten skall främst inriktas på scenisk produktion och idégivande kontaktverksamhet”. I direktiven betonas att ett viktigt kulturpolitiskt ansvar ligger i att ”utveckla verksamhet med inriktning även på kulturer som tillförts vårt samhälle genom invandring” samt att ”huvudsyftet med Forum för världskultur är att inspirera befintliga institutioner och organisationer till detta”. Som världskultur definieras ”kulturyttringar från olika delar av världen som bidrar till att öka mångfalden i svenskt kulturliv, särskilt kulturyttringar från länder och miljöer, vilkas kultur inte naturligt blir tillgänglig för en publik i Sverige genom etablerade kommersiella eller institutionella kanaler”.

Kommitténs arbete skall redovisas i en delrapport den 1 mars 1999 och en slutrapport senast den 31 december 1999. Finansieringen under försöksperioden har lösts genom ett avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

Uppdraget formuleras praktiskt så att kommittén skall genomföra egna projekt, arrangera möten med konstnärer och kulturarbetare, bedriva informationsverksamhet och ta initiativ i samhällsdebatten. Vidare skall kommittén stimulera och samordna aktiviteter inom befintliga institutioner och organisationer samt utveckla ett samarbete med dessa som leder fram till ett handlingsprogram. En inledande överblick över vad som redan sker inom området skall ge utgångspunkten för nya och utvecklingsbara initiativ.

Även om scenisk verksamhet och idébildning skall stå i centrum, nämns även utställningar i kontakt med i första hand Riksutställningar. Anknytningen till Stockholms stad och Stockholms läns landsting förutsätts också leda till en nära samverkan med bl.a. det planerade Världsbiblioteket, Kulturhuset och Konserthuset. Även samråd med Statens kulturråd, Svenska institutet och SIDA betonas.

Sekretariatet för Forum för Världskultur har kommit i full verksamhet först i september 1998. Det har därför inte varit möjligt att utveckla kontakter och samråd på ett mer konkret plan mellan de båda kommittéerna, än mindre att överblicka vad som följer på försöksperioden. Bortsett från den allmänna inriktningen kan emellertid praktiska kontaktpunkter finnas, speciellt med hänsyn till verksamheten i Stockholm.

3.4.6 Museum om Förintelsen

Inom projektet Kulturarv för alla gav regeringen i januari 1998 i uppdrag till en särskild arbetsgrupp att utreda förutsättningarna för att ordna en permanent utställning om Förintelsen på något av landets befintliga museer. Arbetsgruppens rapport till regeringen i september 1998 innebär förslag till ett permanent statligt museum och kunskapscenter för att sprida insikt och information om Förintelsen men också om de sociala, kulturella och etiska problem i dagens samhälle som ytterst kan lägga grunden till rasism och folkmord.

Kommittén betraktar för sin del initiativet som angeläget och samtidigt tangerande uppgifterna för den blivande museimyndigheten. Även om det inte är möjligt att på detta stadium göra några materiella åtaganden eller andra överväganden om framtida anknytning eller samarbete, utgår kommittén från att den tillträdande museiledningen kommer att aktivt följa frågans utveckling.

4 Organisation

4.1 Organisationsutveckling

4.1.1 Utgångspunkter

Utgångsläget vid årsskiftet 1998/99 blir att fyra museer med varierande organisatorisk bakgrund ingår i en ny gemenskap. Folkens museum-etnografiska utgör i dag en egen myndighet, har egen styrelse och instruktion samt framträder som en självständig enhet i regleringsbrevet. Östasiatiska museet ingår nu i myndigheten Statens konstmuseer och Medelhavsmuseet i myndigheten Statens historiska museer, i båda fallen enligt den organisation som fastlagts i resp. instruktioner. Etnografiska museet i Göteborg slutligen, ursprungligen en stiftelse, ingår för närvarande i den kommunala kulturförvaltningen under politisk ledning av kulturnämnden.

Helt naturligt har utvecklats administrativa rutiner men också verksamhetskulturer och prioriteringar som delvis skiljer sig åt. Samtliga museer har byggt upp nätverk från lokal till internationell nivå och har knutit till sig aktiva vänföreningar och andra former av relationer, t.ex. i förhållande till forskarsamhället eller särskilda brukargrupper. I några fall har ett externt samarbete tagit sig mer specifika former, t.ex. vad avser biblioteken vid Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet. Graden av integration i nuvarande chefsmyndigheter varierar likaså.

Från en organisatorisk utgångspunkt har kommittén framför allt sett det som önskvärt att åstadkomma en så kortvarig och smidig övergångsfas som möjligt, inte minst med hänsyn till den löpande verksamhetsplaneringen. Kommitténs principiella inställning är att museernas utställningsplanering i närtid måste fortgå på normalt sätt och med den huvudinriktning som redovisas under avsnitt 3.2. På längre sikt påverkas helhetsplaneringen givetvis av de nya förutsättningar som tillkommer. I den meningen är det en fördel att den nya myndigheten får tre–fyra år på sig att växa in i sina arbetsformer liksom i sin roll i museivärlden.

Kommittén anser att det redan i förberedelsestadiet är för tidigt att dra några slutsatser om lämpligaste organisationsform vid fullt utbyggd verksamhet. I grunden hänger organisationsfrågan samman med i vilken omfattning samarbete och samplanering visar sig komma till stånd och vidareutvecklas på ett sätt som svarar mot verksamhetens gemensamma mål och ambitioner. En nyckelroll i detta kommer helt naturligt att uppbäras av det centrala kansliet, om det får stabskaraktär (avsnitt 4.3).

4.1.2 Ledningsformer och styrelsens uppgift

I propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) har regeringen samlat redovisat sin syn på statsförvaltningens ledning och funktionssätt, ett område som föranlett flera utredningar på senare år i takt med hur kraven på de statliga myndigheterna förändrats. I avsnittet 4.4 Verksamhetsanpassad myndighetsledning tar regeringen upp rollfördelningen mellan myndighetschef och styrelse, som också förändrats en del sedan verksamhetsstyrelserna tillkom på 1970-talet, och ser följande alternativ som aktuella i dag med hänsyn till vad som är lämpligt i det enskilda fallet.

Enråddighetsverk

Där behov finns av en direkt och tydlig styrning av myndigheten och politiska beslut snabbt måste genomföras. I dessa fall skall dock normalt ett rådgivande organ (insynsråd) finnas vid myndighetschefens sida med av regeringen utsedda ledamöter.

Styrelse med begränsade beslutsbefogenheter

Motsvarar i princip dagens lekmannastyrelser med de befogenheter som följer av verksförordningen (1995:1322). För de ofta rätt små kulturmyndigheterna har emellertid tillämpningen oftast begränsats så att styrelsen beslutar om i första hand budgetunderlag och årsredovisning till regeringen samt om åtgärder med anledning av revision. Föreskriftsgivning utanför det statliga området är i dessa fall mer sällan aktuell. I övrigt förutsätts styrelsen biträda myndighetschefen och föreslå de åtgärder som den finner motiverade.

Regeringen har i vissa fall redan i instruktionen fastlagt organisationen på den högsta nivån, t.ex. vad avser museikoncernerna, som en faktisk begränsning av myndighetens normala befogenheter. Interna organisationsbeslut tas dock i övrigt av dessa myndigheter, någon gång av styrelsen (t.ex. Statens konstmuseer), vanligare av myndighetschefen (t.ex. Riksantikvarieämbetet, Statens historiska museer,

Riksarkivet).

Regeringen anför att denna typ av styrelse, som sålunda ger utrymme för vissa variationer i besluts-kompetensen, bör ses som naturlig i sammanhang där det råder bredd och mångfald i verksamheten och där samordning inom ett vidare fält är angelägen.

Styrelse med fullt ansvar Skulle i den offentliga sektorn närmast motsvara nämndens ställning i kommuner/landsting med delegation till förvaltnings(verks)ledning. Sådan styrelseform bör enligt regeringen övervägas främst för myndigheter som arbetar under affärsverks-liknande förhållanden eller som har ett osedvanligt stort ekonomiskt ansvar. Ansvaret begränsas dock av att regeringen alltid utser chef och ligger bl.a. däri-genom inte på bolagsstyrelsens nivå.

Vad gäller myndighetschefens ställning i t.ex. museimyndigheter med flera ingående museienheter finns två alternativ – antingen som på samma sätt överställd alla museer i organisationen och i princip med ett centralt kansli till direkt förfogande eller som tillika chef för ett av museerna. Den första linjen gäller i dag för Statens sjöhistoriska museer och Statens försvarshistoriska museer, den andra för Statens konstmuseer, Statens historiska museer och myndigheten Livrustkam-maren, Skoklosters slott och Hallwylska museet.

Verksamhetens karaktär talar, enligt kommitténs uppfattning, för en lekmanastyrelse med begränsade befogenheter enligt ”normalalternativet” samt en myndighetschef (överintendent) som intar samma ställning i förhållande till hela organisationen. Det bör dock övervägas att bredda styrelsens ansvar i organisationsfrågor (motsv.) för att ge den en aktivare och mer reellt medverkande uppgift. Kommitténs uppfattning av styrelserollen utvecklas närmare under avsnitt 4.2.2 nedan.

Detta är kommitténs allmänna utgångspunkter för det förslag till instruktion som lämnas i det följande.

4.2 Instruktion

Förslag till förordning med instruktion för den nya myndigheten fr.o.m. den 1 januari 1999 lämnas nedan (avsnitt 4.2.1), åtföljd av särskilda motiveringar på vissa punkter (avsnitt 4.2.2).

Utöver de principiella överväganden som redovisas ovan under 4.1 har utgångspunkten tagits i nuvarande instruktioner för centrala musei-myndigheter med närmast motsvarande uppbyggnad och uppgifter.

Därmed avses Folkens museum-etnografiska (1988:1185 m.ändr.), Statens konstmuseer (1988:677 m.ändr.), Statens historiska museer (1997:1172), Statens sjöhistoriska museer (1990:571 m.ändr.) och Statens försvarshistoriska museer (1992:514 m.ändr.).

Tekniska konsekvenser blir att instruktionen för Folkens museum-etnografiska (jfr ovan) samtidigt upphävs samt att mindre följdändringar måste göras i instruktionerna för Statens konstmuseer (1988:677) och Statens historiska museer (1997:1172). Dessa båda myndigheter återkommer själva till regeringen med förslag rörande sina instruktioner. Göteborgs kommun vidtar enligt avtalet de åtgärder som behövs för att avföra Etnografiska museet ur kommunens organisation och regelverk.

Kommittén föreslår namnet *Statens museer för världskultur* i enlighet med tidigare praxis. Ett förhållandevis neutralt namn på myndigheten som sådan ger också möjlighet att fokusera det publika arbetet till mer profilerade namn på de enskilda museerna.

4.2.1 Förslag till förordning med instruktion för Statens museer för världskultur

Uppgifter

1 § Statens museer för världskultur har till uppgift att visa och levandegöra världens kulturer. Från bl.a. etnografiska, arkeologiska och konstnärliga perspektiv skall myndigheten främja tvärvetenskaplig kunskapsbildning och publik verksamhet i nya former. Myndigheten skall dokumentera och belysa olika kulturers yttringar och villkor samt kulturmöten historiskt och i dagens samhälle.

I myndigheten ingår den verksamhet som vid utgången av 1998 bedrivs vid Etnografiska museet i Göteborg samt vid Folkens museum-etnografiska, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet i Stockholm.

Myndighetens säte är Göteborg.

2 § Myndigheten skall särskilt

1. vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och berika samlingarna,
2. hålla samlingarna tillgängliga för allmänheten och i detta syfte bedriva och stödja utställningsverksamhet och pedagogisk verksamhet i skilda former,
3. samarbeta med olika publikgrupper och skapa förutsättningar för enskild verksamhet i anslutning till myndighetens lokaler,
4. medverka i pågående forskning för att bidra till kunskapsuppbyggnaden på området och underlaget för samhällsdebatten,

5. samverka med Riksställningar samt lokala, regionala och centrala museer för att nå största möjliga geografiska spridning och förankring, och

6. beakta möjligheterna att genom användning av ny teknik utveckla verksamheten.

3 § Myndigheten har särskilda ansvarsuppgifter inom de delar av området kulturhistoria som rör kulturer med ursprung utanför Sverige och som inte faller inom ansvarsområdet för Statens historiska museer, Statens konstmuseer eller Nordiska museet.

Myndigheten skall som ansvarsmuseum särskilt

1. verka för samordning av museiväsendet inom området,

2. bistå annan museiverksamhet, särskilt på lokal och regional nivå, och

3. verka för en utveckling av kontakterna mellan museiväsendet och omvärlden i Sverige och internationellt.

4 § Vid fullgörandet av de uppgifter som anges i 2 § 2–6 får myndigheten i lämplig omfattning avgiftsbelägga verksamheten.

5 § Utöver de uppgifter som myndigheten har enligt 2 och 3 §§ får myndigheten åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra uppdrag åt myndigheter och enskilda. För uppdragsverksamheten får myndigheten ta ut ersättning motsvarande kostnaderna för verksamheten.

Verksförordningens tillämpning

6 § Verksförordningen (1995:1322) skall tillämpas på myndigheten med undantag av 2 §, 4 § andra stycket, 14, 19, 20 och 30 §§.

Myndighetens ledning

7 § Överintendenten är chef för myndigheten.

Styrelsen

8 § Myndighetens styrelse består av högst nio ledamöter, överintendenten medräknad. En av ledamöterna är ordförande och en är vice ordförande.

Styrelsen är beslutförför när ordförande och minst hälften av de andra ledamöterna, bland dem överintendenten, är närvarande.

Styrelsen utser vice ordförande.

Organisation

9 § Styrelsen beslutar om myndighetens organisation närmast under överintendenten.

10 § Till myndigheten får knytas sådana rådgivande och kontaktskapande organ som styrelsen bestämmer.

Styrelsens ansvar

11 § Utöver vad som anges i 13 § verksförordningen (1995:1322) skall styrelsen besluta i frågor av principiellt intresse och som hänskjuts till styrelsen av överintendenten samt i sådana personalfrågor som anges i 19 § andra stycket verksförordningen.

Ärendenas handläggning

12 § När chefen för en enhet inte är i tjänst eller i övrigt har förhinder, sköts chefens uppgifter av den tjänsteman som överintendenten bestämmer.

Anställningar

13 § Chefer för enheter närmast under överintendenten anställs genom beslut av styrelsen.

Andra anställningar beslutas av överintendenten.

14 § Förordnande att vara överintendentens ställföreträdare meddelas av regeringen för en bestämd tid efter anmälan av styrelsen.

4.2.2 Motiveringar

Styrelsens roll

Kommitténs förslag innebär att verksförordningen tillämpas fullt ut även vad avser 17 § (att myndigheten själv bestämmer sin organisation) och 32 § (att myndigheten beslutar om andra anställningar än myndighetens chef). För nuvarande museimyndigheter av liknande karaktär är organisationen på den högsta nivån (museer, ev. obligatoriska nämnder) inskriven i instruktionen, och respektive chefer utses vid aktualitet av regeringen. Oavsett om man slutligt väljer att lägga dessa beslut på regeringen eller på myndigheten, finner kommittén emellertid att befogenheterna i bägge fallen bör följas åt.

Om myndighetens befogenhet i detta fall läggs på styrelsen, breddas dess ansvar till organisationsfrågorna närmast under myndighetschefen (9 §), samt till anställning av museichefer (13 §). Även med denna ordning bör t.ex. visstidsförordnanden övervägas, om man anser detta lämpligt. Andra organisations- och anställningsbeslut tas av överintendenten som myndighetschef i den omfattning de inte delegeras enligt 21 § verksförordningen.

Myndigheten går in i 1999 med en organisation av fyra befintliga museer med tillförande av ett centralt myndighetskansli. Myndighetsnamnet Statens museer för världskultur speglar detta, samtidigt som det skapar en öppenhet för tillförande av ny likartad verksamhet, om detta i framtiden skulle visa sig aktuellt.

Även genom att utse referensgrupper eller andra rådgivande organ och ta ställning i principiellt betydelsefulla frågor (instruktionsförslaget 10–11 §§) kan styrelsen påverka och få insyn i verksamheten. Enligt 10 § verksförordningen har myndighetschefen dessutom en allmän informationsskyldighet gentemot styrelsen. Frågan om styrelsens medansvar för policy och utveckling i stort kan svårigen regleras längre än så i instruktionen utan blir i hög grad en fråga om samarbete och förtroende mellan styrelse och myndighetsledning.

Kommittén gör den samlade bedömningen att styrelsens förutsättningar att aktivt medverka i uppbyggnadsprocessen och bli ett reellt stöd för myndighetschefen förbättras av att få ett så brett ansvar för verksamheten som är möjligt inom verksförordningens ram. Referensgrupper av permanent eller tillfällig karaktär bör ha förutsättningar att utgöra komplement till styrelsen vad gäller förankring och idéinflöde.

*Övriga kommentarer**1 §*

Portalparagrafen med myndighetens grundläggande uppgift är svår att uttrycka både kortfattat och täckande. Den valda formuleringen innehåller centrala element från proposition och direktiv med de förnyelseinslag som där finns men markerar också kontinuiteten i förhållande till de traditioner och den särskilda kompetens som de ingående museerna tillför.

*Motsvarande uppdragsformulering i 1 § för närliggande museimyndigheter**Folkens museum-etnografiska (1988)*

”...har till uppgift att främja intresset för, kunskapen om samt forskningen rörande främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska.”

Statens konstmuseer (1988)

”...har till uppgift att främja konsten, konstintresset och konstvetenskapen. Myndigheten skall levandegöra äldre och nutida konstformer och deras samband med samhällets utveckling samt verka för konstnärlig och kulturell förnyelse. Myndigheten skall också belysa de östasiatiska kulturerna från äldre tid till nutid.”

Statens historiska museer (1997)

”...har till uppgift att bevara och förmedla kulturarvet samt ge perspektiv på samhällsutvecklingen och samtiden. Myndigheten skall verka för ett ökat intresse för och en ökad kunskap om äldre tiders historia och kultur i Sverige, den svenska penning- och finanshistorien, medaljkonsten samt kulturerna i länderna kring Medelhavet och i Främre orienten.”

Statens sjöhistoriska museer (1997)

”...har till uppgift att främja kunskapen om det svenska sjöförsvaret, den svenska handelssjöfarten och det svenska skeppsbyggeriet genom tiderna.”

Statens försvarshistoriska museer (1997)

”...har till uppgift att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen.”

Förslaget till myndighetens namn har kommenterats tidigare. Även andra alternativ har övervägts men bedömts som mindre flexibla och svårare att förena med namnbildningen på de enskilda museerna.

2 §

Texten motsvarar till största delen vad som återfinns i de nämnda instruktionerna. Vad som tillkommit är framför allt en något större betoning på publikkontakterna, samverkan med forskningen samt IT-uppbyggnaden. Instruktionen kan bara vara kortfattad när det gäller uppgiftsformuleringen, och kommitténs synpunkter i övrigt framgår i första hand av avsnitten 2.3–2.4, kap. 3 och avsnitt 4.1. Generella målformuleringar och mer aktualitetsbetonade uppdrag intas snarare i det årliga regleringsbrevet (jfr avsnitt 7.3).

3 §

Uppgiften som ansvarsmuseum har behandlats i avsnitt 3.4.3 och formuleras här på i princip samma sätt som skett för övriga berörda centralmuseer. Så länge som avgränsningen dem emellan baseras på överlappande begrepp (kulturhistoria, konst, arkitektur, utomeuropeiska kulturer m.m.) kan den inte bli helt entydig och logisk. Även om myndighetens arbetsområde i detta fall är vidare, måste med nuvarande struktur i övrigt den specifika *ansvarsmusei*rollen i princip ansluta till vad för närvarande gäller för Folkens museum-etnografiska.

I princip bör emellertid ifrågasättas begränsningen till utomeuropeiska kulturer, även om den gäller ”företrädesvis”. Här föreslås därför en annan och vidare formulering – ”kulturer med ursprung utanför Sverige”.

I avvaktan på regeringens översyn av museistrukturen och ansvarsmuseernas roll (jfr avsnitt 3.4) bör ingen större förändring ske än så, och en negativ avgränsning måste tills vidare gälla i relation till övriga ansvarsmuseer (Statens konstmuseer tillkommer jämfört med nuläget). Kommittén utgår ifrån att eventuella gränsdragningsproblem, som även finns i nuvarande struktur av ansvarsmuseer, tills vidare kan lösas praktiskt mellan de berörda myndigheterna.

4-5 §

Möjligheten att ta betalt för viss verksamhet bör finnas för myndigheten enligt lägst samma förutsättningar som gäller annan liknande verksamhet. Kommittén utgår vidare från att det är möjligt för myndigheten att i större skala utnyttja kompletterande extern finansiering för olika aktiviteter, delta i samfinansierade projekt m.m. utan att detta föranleder ytterligare specifikt stöd i instruktionen.

6 §

De föreslagna undantagen från verksförordningen (VF) motiveras enligt följande.

2 § VF. Rätten att företräda staten vid domstol undantas ofta vid mindre myndigheter.

4 § andra stycket, 14 § VF. Med hänsyn till vad som sägs under 13 § nedan om referensgrupper (motsv) ser kommittén ingen anledning till att den formella styrelsen är större än normalantalet nio (inkl. överintendenten). Dock bör föreskrivas att överintendenten skall vara närvarande när styrelsen fattar beslut samt att styrelsen inom sig skall utse en vice ordförande (8 §).

19–20 §§ VF. I mindre myndigheter kan det finnas skäl att styrelsen i förekommande fall utgör personalansvarsnämnd.

30 § VF. Även skyldigheten att inge den traditionella årliga förteckningen över oavgjorda ärenden undantas ofta vid myndigheter utan större inslag av faktisk myndighetsutövning mot enskild.

7 §

Överintendenten får sålunda samma ställning i förhållande till hela linjeorganisationen och biträds i denna uppgift främst av det centrala kansliet.

8 §

Jfr under 6 § ovan.

9 §

Utgångsläget vid årsskiftet 1998/99 är att nuvarande fyra museer med ett tillkommande centralt myndighetskansli bildar grundorganisation.

10 §

Kommittén anser att de särskilda kraven på breda kontaktytor gör det naturligt att arbeta med referensgrupper som komplement till styrelsen och med inriktning mot t.ex. skilda publikkategorier, arbete med barn och ungdom, förmedlingsfrågor, forskningssamverkan. Sådana bör också kunna vara lokalt knutna till det enskilda museet. Även utan ett medgivande i instruktionen torde det i och för sig vara möjligt för myndigheten att inom ramen för sitt verksamhetsansvar knyta till sig rådgivande grupper av olika karaktär och varaktighet. Trots detta kan det finnas skäl för att låta denna ambition komma till uttryck även i instruktionen.

4.3 Gemensamt myndighetskansli i Göteborg

Det tillkommande myndighetskansliet i Göteborg behandlas ur lokal- och kostnadssynpunkt under avsnitt 5.2 respektive kapitel 7.

Som referenspunkter för en teoretisk bemanning av ett myndighetskansli av denna typ har efterfrågats information från tre befintliga museikonserter av olika storlek, nämligen Statens konstmuseer (fyra museer, ca 240 anställda), Statens sjöhistoriska museer (tre museer, ca 140 anställda) och Statens försvarshistoriska museer (två museer, ca 60 anställda). De båda sistnämnda myndigheterna har verksamhet på två orter med myndighetsledningen lokaliserad till den ena av dessa.

Underlaget därifrån redovisades kortfattat i den andra rapporten. Det konstaterades där att samtliga tre myndighetskanslier kan betraktas som helt eller i huvudsak administrativa med primärt ekonomi- och personalansvar och utan sådan struktur i övrigt, som skulle ge en mer uttalad stabskaraktär. Lönekostnaderna (inkl. myndighetschef) ligger totalt på mellan ca 2,5 och 4,5 % av det totala anslaget och bemanningen på mellan 4 och 10 personer.

Volym, uppbyggnad och beräkningsmetodik för den nya myndighetens centrala kansli i Göteborg har diskuterats av kommittén med nedanstående principmodell som utgångspunkt.

Myndighetschef (verksamhetsutveckling i stort)
Administrativ chef (ekonomi, personal, lokaler, planering m.m.)
Specialister/rörliga resurser (i lämplig fördelning) för olika centrala områden, t.ex.

- förmedlingsfrågor, utställningar, programaktiviteter
- information, marknadsföring
- ekonomistyrning
- forskningssamverkan
- IT-utveckling
- personalutveckling

Assisterer (centralt förlagda ekonomi- och lönefunktioner, registratur, växel m.m.)

I princip är det önskvärt att begränsa det centrala kansliets storlek och i stället så långt möjligt frigöra rörliga resurser. Ovanstående skiss bör sålunda ses som funktionsorienterad och inte som en anvisning om motsvarande antal anställningar. Myndighetschefens behov av ett effektivt och direkt underställt stöd talar emellertid för ett kansli av kvalificerad stabskaraktär (oavsett anställningsformer) och sålunda med bredare uppgifter än primärt ekonomiadministrativ planering och uppföljning. Därmed avses strategiska frågor och stödfunktioner inom olika delar av verksamheten vid sidan av de rena ekonomifrågorna. Inte minst angeläget är detta under de första tre–fyra årens uppbyggnadsfas, som ställer särskilt stora krav på planering, överblick och initiativförmåga.

Kommittén har även på denna punkt sett sin uppgift som generell och praktiskt förberedande, vilket innebär att kompetensbehov och kostnader i utgångsläget bedömts i stora drag. Personalstrukturen bör inte låsas på ett sätt som föregriper den analys av hur verksamheten bör läggas upp, som den nya myndigheten själv måste svara för i takt med att den vinner erfarenhet och väljer arbets sätt. Att vissa centrala behov är särskilt accentuerade under de första åren och senare kan behöva trappas ned talar under alla förhållanden för en försiktig inledande rekrytering med största möjliga flexibilitet i anställningsformer och formulering av uppdrag i konsultform (motsv.).

I början av september har rekrytering påbörjats av administrativ chef, som förutsätts vara direkt underställd myndighetschefen i övergripande ekonomi-, personal-, lokal- och planeringsfrågor samt ingå i ledningsgrupp (motsv.). Kommittén har samtidigt gjort bedömningen att förberedande och inledande delar i den administrativa processen förutsätter stöd på uppdragsbasis av i första hand Kammarkollegiet för

att ge myndigheten själv rådrum för kompletterande rekryteringar och ändamålsenliga avvägningar för fortsättningen (jfr kap. 4).

Kommittén har utgått från att rutinbetonade ekonomi- och personalfunktioner på mellannivå kvarligger lokalt och att en i huvudsak decentraliserad lösning med resultatenheter blir aktuell. I Stockholm kan dock övervägas att på sikt sammanföra det lokala administrativa arbetet till en enda punkt vid någon av de tre arbetsplatserna. Man bör också ta ställning till om motiv och underlag finns för även någon form av controllerfunktion.

Formen och tidpunkten för rekrytering av specialistpersonal bör avgöras av den tillträdande myndighetsledningen med hänsyn till vad som tidigare sagts om fördelningen mellan fasta och rörliga resurser. Oavsett detta måste den centralt uppbyggda kompetensen organiseras så att den i praktiken fungerar likvärdigt gentemot samtliga arbetsplatser.

Frågan om ett eventuellt utställningssekretariatet inom ramen för det centrala kansliet har behandlats särskilt under avsnitt 3.3.1.

5 Lokaler

5.1 Den nya museibygnaden i Göteborg

5.1.1 Val av lokalisering

I direktiven meddelades avsikten att låta uppföra en ny museibygnad i Göteborg för verksamheten där. Kommitténs uppdrag har varit att bereda frågan i samråd med Statens fastighetsverk och Göteborgs kommun och redovisa ett kostnadsberäknat preliminärt lokalprogram för ny- eller ombyggnad som underlag för det politiska beslutet om investeringsramen.

I uppdraget har legat att – fram till dess att den nya myndigheten trätt i funktion – ta ansvar för beslut om lokaliseringen av och den fortsatta processen med den nya byggnaden i Göteborg men också för behövlig lokalförsörjning i övrigt. Uppdraget har under arbetets gång redovisats i såväl de båda delrapporterna som i de särskilda skrivelserna. Investerings- och driftkostnadseffekter har också redovisats i preliminär form i de nämnda dokumenten.

I det följande redovisas processen under de båda första arbetsstaperna endast summariskt. Som jämförelseobjekt kan dock nämnas att ytorna i dag (kvm bruttoarea = BTA) för de befintliga tre Stockholmsmuseerna sammantagna är ca 20 500 kvm, för det 1997 invigda nya Marinmuseum i Karlskrona ca 8 500 kvm (externa magasin och aktivitetsutrymmen tillkommer) och för Moderna museet med Arkitekturmuseet, som invigdes i början av 1998, ca 25 500 kvm. Etnografiska museet i Göteborg disponerar för närvarande ca 4 000 kvm.

Som en utgångsförutsättning hade kommittén, utöver storleksfrågan, som nämnts också möjlighet att ta ställning till ombyggnad alternativt nybyggnad för att bäst nå upp till museiprojektets breda syftning och ambitioner. Ombyggnadsalternativet bedömdes därvid i högre grad kunna aktualisera byggnadsmiljöer i perifera lägen och därmed ge mer varierade förutsättningar i fråga om utbyggnadstakt och verksamhetens utformning. En nybyggnad helt eller delvis ansågs å andra sidan skapa

större förutsättningar för profilering och publiktryck, under förutsättning att den kunde lokaliseras till ett attraktivt innerstadsläge.

Tidigt ansåg sig kommittén kunna konstatera att valet mellan de båda koncepten som sådana inte skulle ge avgörande kostnadsskillnader, utan att investeringens storlek främst skulle påverkas av totalvolymen byggnadsyta. Samtidigt var det uppenbart att faktiskt tillgängliga lokaliseringalternativ i praktiken skulle komma att styra mer än principiella överväganden.

Den 2 juni 1997 begärde kommittén en redovisning från Göteborgs kommun av tillgängliga och lämpliga lägen för en etablering. Efter en ingående inventering av 25–30 olika platser beslöt kommunstyrelsen den 24 september att lägga fram fem olika lokaliseringalternativ. Dessa redovisades kortfattat – tillsammans med allmänt formulerade målbeskrivningar – av kommittén i den första delrapporten i början av oktober. Av naturliga skäl var det emellertid inte möjligt att redan då ta ställning till ett val mellan dem.

Redan i skrivelsen den 11 augusti hade kommittén på begäran särskilt redovisat en tidig beräkning av investeringskostnaden vid den hypotetiska volymen 15 000 kvm BTA. I det läget var detta närmast att se som ett räkneexempel utifrån vissa teoretiska antaganden om verksamheten.

Efter en besiktning på plats och annan uppföljning av förslagen återkom kommittén till regeringen i en särskild skrivelse den 6 november 1997. I denna förordades i första hand två alternativ framför de övriga. Dessa var Korsvägen i södra delen av Göteborgs innerstad (nybyggnadsalternativ) och Lindholmspiren på norra älvstranden (ombyggnadsalternativ). I skrivelsen redovisades också relativt utförligt förhållanden sammanhängande med de olika alternativen.

För alternativet Korsvägen ansågs tala det publikt attraktiva läget vid södra änden av det s.k. evenemangsstråket och i omedelbar närhet av ett blivande vetenskapscentrum, centrala delar av universitetet, Svenska mässan och Liseberg. Svårigheterna bedömdes främst ligga i platsens fysiska begränsningar och det stora kommunikationstrycket. Samtidigt pågick inom kommunen ett plansamråd rörande detta område, som även följdes av en särskild parkeringsutredning.

Alternativet Lindholmspiren skulle å sin sida ge lägre kostnader för grundläggning och stomme, ett öppnare läge samt större utbyggnadsmöjligheter. Samtidigt skulle det i praktiken omöjliggöra sametablering med ett vetenskapscentrum och ur universitets synvinkel innebära en mindre attraktiv lokalisering. Bedömningen av detta läge sågs också som i grunden sammanhängande med framtidsprognosen för norra älvstranden i stort.

Oberoende av alternativ redovisade kommittén nu investeringskostnaderna på tre nivåer, varav två ytmässigt reducerade jämfört med tidigare underlag. De tre alternativen motsvarade i BTA – dvs. innefattande även alla bärande element, tekniska utrymmen och kommunikationsytor – 15 000, 11 000 resp. 8 000 kvm. Beräkningarna utfördes av kommitténs expert från Statens fastighetsverk. Investeringen skulle (exkl. eventuell tomtkostnad, tekniska anslutningskostnader m.m.) innebära respektive 270, 200 och 145 mkr. Kommittén konstaterade att den lägsta nivån inte syntes ge förutsättningar att uppfylla de politiska målen med en ny museibygnad i Göteborg.

Samtidigt redovisades en schematisk beräkning av motsvarande driftskostnadseffekter. Som en viktig princip i det längre perspektivet betonades att lokalkostnaderna – oavsett val av alternativ – måste stå i ett balanserat förhållande till i övrigt tillgängliga resurser för personal och verksamhet. Ambitionen att även utveckla arbetsformer som kräver mindre av fasta lokaler förutsattes ingå som ett naturligt led i museets kommande verksamhetsplanering.

Från början har funnits ett starkt gemensamt intresse hos kommittén, Stiftelsen Korsvägen (i vilken bl.a. Chalmers, Västsvenska handelskammaren samt kommun- och regionintressen samverkar för att anlägga ett vetenskapscentrum) och Göteborgs universitet (Museion-projektet) att finna vägar till samverkan och om möjligt samlokalisering. Kommittén har genomgående betraktat ett sådant perspektiv som överordnat i lokaliseringsfrågan, och samma uppfattning har entydigt kommit till uttryck från Göteborgs kommuns sida. Betydelsen härav för ytbehovet torde vara förhållandevis begränsad men med säkerhet större för besökstalen och synergieffekterna vad gäller idéutbyte och utvecklingspotential.

Förutsättningarna för att nå en samsyn i lokaliseringsfrågan visade sig sålunda bli i praktiken knutna till alternativet Korsvägen, speciellt sedan arkitekttävlingen för ett vetenskapscentrum påbörjats redan i mars 1998. De fortsatta förhandlingar med Göteborgs kommun som därefter på kommitténs uppdrag bedrevs av ordföranden under medverkan av Fastighetsverkets regionchef i Göteborg, sedan verket den 6 april 1998 fått regeringens uppdrag i ärendet (avsnitt 5.1.2), utgick därför från kommitténs och kommunens gemensamma uppfattning i sakfrågan.

Förhandlingarna avslutades den 25 maj med en principöverenskommelse. På grundval av detta preliminära förhandlingsresultat beslöt kommittén den 27 maj att slutligt fastställa Korsvägen/Södra vägen för lokaliseringen av nybyggnaden. Avtalet undertecknades den 23 juni 1998 under förutsättning av regeringens och kommunens slutliga prövning.

Avtalet (avsnitt 8.2, bil. 8) innebär att kommunen ställer avröjd tomt till Fastighetsverkets förfogande vid Korsvägen/Södra vägen omedelbart

söder om ett blivande vetenskapscentrum. I kommunens åtagande ingår att inom en viss kostnadsram utöka den ursprungliga tomten genom kompletterande inköp av enskild tomtmark söderut samt att genomföra erforderliga rivningar och förflyttningar. Kommunen genomför också den behövliga planprocessen.

5.1.2 En internationell arkitekttävling

Ett museum för världskultur har som idé väckt stor uppmärksamhet i Sverige och utomlands. Den politiska ambitionsnivån för nybyggnaden i Göteborg är hög vad gäller såväl form som innehåll. Kommittén såg från början en internationell arkitekttävling för den nya byggnaden som naturlig. Regeringen gav också tidigt uttryck åt denna inriktning (prop. 1997/98:1, Uo 17, s. 86), som ligger i linje med den politiska ambitionen vad avser god arkitektur och formgivning (prop. 1997/98:117 Framtidsformer – handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design). Mot denna samlade bakgrund sattes tidsperspektivet fram till färdigställande ursprungligen till utgången av år 2002.

Liknande arkitekttävlingar för större museibygnationer har på senare år genomförts för bl.a. det nya Moderna museet/Arkitekturmuseet i Stockholm, Marinmuseum i Karlskrona och ett nytt kommunalt museum i Helsingborg. Tävlingsprocessen för det sistnämnda studerades närmare av kommittén under våren 1997. En arkitekttävling avseende lokaler i centrala Stockholm i nivån 8 000 kvm BTA har också föreslagits av utredningen om ett Nobelcenter (SOU 1997:117).

Regeringen gav den 6 april 1998 Statens fastighetsverk i uppdrag att anordna en internationell arkitekttävling för en museibygnad inom den totala kostnadsramen 200 mkr, vilket också anmäldes för riksdagen i tilläggsbudget 1 för 1998, den s.k. vårpropositionen (prop. 1997/98:150 s. 142). Förutsättningar och alternativa former för en arkitekttävling hade tidigare redovisats av Fastighetsverket och ingått i kommitténs första delrapport.

En sådan internationell tävling i två steg utlystes den 8 juli 1998 av Statens fastighetsverk i samråd med kommittén och SAR:s tävlingsnämnd. Texten till tävlingsprogrammet, som redovisar verksamhetsmässiga och tekniska krav så långt de kan formuleras på nuvarande stadium, bifogas i utdrag som bilaga 3 med tillägg av en översiktskarta över tävlingsområdet samt den i bilagematerialet intagna förkortade versionen av verksamhetsidén.

Det första steget avser byggnadens huvudsakliga disposition och gestaltning samt inplacering på tomten vid Korsvägen omedelbart söder om det blivande vetenskapscentrum och mellan Södra vägen och Lise-

berg. Häri ingår anpassning till stadsplan, stadsbild, den delvis sluttande terrängen och intilliggande grönområde. Detta steg är att se som en idétävling, till vilka några internationellt välkända arkitekter särskilt inbjudits men som i övrigt är helt öppen för deltagande. Tävlingen har varit offentligt annonserad på sätt som skall ske i dessa sammanhang.

De förslag som inkommer fram till tävlingstidens utgång den 30 oktober kommer genom Fastighetsverkets försorg att ställas ut i Göteborg under november samtidigt med att juryarbetet pågår. I tävlingsjury, vars sammansättning i övrigt framgår av bilaga 3, företräds kommittén av ordföranden och en ledamot. Ömsesidig representation gäller i relation till det angränsande vetenskapscentrum, vars motsvarande tävling med sju särskilt inbundna arkitekter tidsmässigt legat något före och genomförts i ett steg.

Resultatet vad avser vetenskapscentrum, som offentliggjordes den 11 september, får självfallet viss betydelse som referenspunkt för den fortsatta tävlingen. Avdömning av första steget beräknas ske den 18 december 1998, varvid samtidigt sätts den formella slutpunkten för kommitténs medverkan i processen.

Förslagsställarna till de sex förslag som juryn anser vara mest utvecklingsbara kommer att bjudas in att bearbeta sina förslag i tävlingens andra steg, som beräknas pågå mellan 15 januari och 1 april 1999 i kontakt med den nya myndighetsledningen och från aktualiserade förutsättningar. Hela tävlingen beräknas vara avgjord den 18 maj 1999, och vinnaren förutsätts bli arkitekt för det fortsatta projektet med Statens fastighetsverk som beställare. Detta ger också utgångspunkten för kommunens arbete med att upprätta detaljplan.

5.1.3 Den fortsatta byggprocessen

Den aktuella tidsplanen innebär att projekteringskedet tar vid sommaren 1999 och pågår fram till oktober 2000, mot slutet parallellt med att upphandlingar påbörjas inom produktionsfasen. Byggproduktionen i form av en generalentreprenad beräknas vara avslutad i oktober 2002.

Efter en inflyttningsperiod på ca sex månader beräknas invigning och öppnande kunna ske i maj 2003. Kommittén förutsätter att Fastighetsverket och myndigheten gemensamt genomför en bred och fortlöpande information mot intressenter och allmänhet fram till dess att verksamheten fysiskt kan ta de nya lokalerna i anspråk.

5.2 Övriga lokalfrågor i Göteborg

Lokalfrågorna i Göteborg koncentrerar sig i övrigt väsentligen till två frågor – etableringen av det nya myndighetskansliet samt svagheter i Etnografiska museets nuvarande lokaler.

Vad gäller det centrala kansliet antas detta bli förlagt till den nya museibyggnaden, så snart denna står färdig. En lokalisering till nuvarande Etnografiska museet har däremot inte bedömts som tekniskt möjlig, och särskilt hyresavtal tecknas av kommittén för kansliets behov.

Etnografiska museets lokalproblem är avsevärda och då speciellt på magasinssidan. Totalt omfattar lokalerna ca 4 000 kvm. Magasinsdelen härav består av inte fullt 1 300 kvm, varav hälften förlagt externt.

Kommittén har för sin del gjort bedömningen att kontors-, verkstads- och bibliotekslokaler samt publika utrymmen för utställningar m.m. kvalitativt kan accepteras fram till dess att inflyttning sker i den nya byggnaden. Vad gäller magasinssidans lokaler anser kommittén däremot att delar av dessa inte ens kortsiktigt är förenliga med ett statligt ansvar för museets delvis unika föremålsbestånd, som kommer att utgöra kärnan i den Göteborgsförlagda delen av den nya museimyndighetens samlingar. Dessa är dessutom nu delvis nedpackade på ett sätt som gör dem i praktiken mycket svårtillgängliga samtidigt som skaderisken ökar. Den akuta karaktären av magasinssidans problem har också starkt påtalats i den internationella utvärderingen (avsnitt 2.2).

Kommittén har initierat ett arbete inom museet i syfte att ytterligare konkretisera situationen på magasinssidan och forma en strategi för den aktuella övergångsperioden. Resultatet härav är att museet i detta läge så långt möjligt söker lösningar genom omdispositioner inom befintliga lokaler. En sådan komprimering bedöms som den effektivaste provisoriska lösningen fram till dess att den nya byggnaden färdigställts, bl.a. för att undvika kostnader och skador i samband med extra transporter. Dock bedöms vissa ytterligare provisoriska lokaler behöva disponeras för arbete med samlingarna inför flytten samt för viss tillkommande personal (jfr avsnitt 6.3.2).

I vilken mån samtliga magasinssidans behov skall täckas i den nya byggnaden eller inte måste bedömas av myndigheten innan projekteringsfasen påbörjas. Ytterst blir detta en fråga om vilken avvägning man väljer att göra mellan förvaringsmiljö och arbetsorganisation.

5.3 Lokalfrågor i Stockholm

I en särskild arbetsgrupp sommaren 1997 (jfr avsnitt 3.4.1) sammanställdes bl.a. uppgifter om museernas aktuella lokalförhållanden. Detta visade för de tre Stockholmsinstitutionernas del en total yta på ca 20 000 kvm BTA, varav ca 6 000 kvm magasin (därav ca 1 000 kvm förlagt externt).

Frågan behandlades då om förutsättningarna för gemensamma externa magasinlokaler. En kostnadsindikation anskaffades som jämförelse från en extern entreprenör på marknaden (Svensk Museitjänst inom statliga Svenska Lagerhus AB). Som konsekvens av de mycket höga engångskostnader för för- och efterarbete samt transporter, som redovisades från museernas egen sida, gjorde emellertid kommittén bedömningen att det inte var meningsfullt att gå vidare från denna utgångspunkt. Emellertid belyste diskussionen förutsättningarna för att i infrastrukturella frågor agera gemensamt inom den nya myndigheten, även om det också skulle kunna ske i mindre skala och på andra avsnitt i verksamheten.

I den internationella utvärderingen (avsnitt 2.2) framfördes vidare förslaget att Medelhavsmuseet skulle kunna lokaliseras till Skeppsholmen. Kommittén har låtit särskilt studera denna fråga i kontakt med Statens fastighetsverk. Emellertid har inte kunnat visas att det i dagsläget – från lokalmässiga och ekonomiska utgångspunkter – finns tillräckliga förutsättningar för en sådan lösning med samlad hänsyn tagen till den faktiska lokaltillgången på Skeppsholmen i dagens läge, alternativt efterfrågan på nuvarande lokaler och aktuella hyresnivåer.

Av direktiven följer att kommittén skall redovisa en samlad lokal-försörjningsplan för hela den nya myndigheten. Med hänsyn till framför allt det längre tidsperspektiv som visat sig bli aktuellt för den nya byggnaden i Göteborg har detta till sist inte bedömts som realistiskt i en mer detaljerad mening. Emellertid har kommittén pekat på vissa omständigheter som bör beaktas vad avser de befintliga lokalerna och konstaterat att hela lokalbehovet i Göteborg senast år 2003 får en sammanhållen och utvecklingsbar lösning.

För Stockholms del utgår kommittén från att den nya myndighetsledningen samlat analyserar dagens lokalsituation och i förekommande fall tar de egna initiativ eller lägger de förslag som bäst svarar mot framtida behov och resurser. Givetvis måste därvid kostnadseffekterna på kort och lång sikt vägas mot kraven på ändamålsenlighet i verksamheten.

6 Personal

6.1 Arbetsrättsliga förutsättningar

Enligt direktiven skall ”personal till den nya organisationen, i den omfattning beslut inte bör fattas av den nya myndigheten, ha rekryterats och avtal med berörda fackliga organisationer ha slutits senast den 30 september 1998”.

Vad avser redan anställda rör det sig arbetsrättsligt om övergång av verksamhet enligt LAS § 6 b, vilket innebär att berörd personal har rätt att följa med till den nya myndigheten. Regelverket liksom det praktiska genomförandet har – genom experten förhandlingsdirektör Agneta Leijonhufvud, Arbetsgivarverket, och huvudsekreteraren – behandlats vid ett antal möten med museiledningar och lokala fackliga företrädare med början i november 1997. De centrala fackliga organisationerna har hållits informerade inom ramen för MBL § 19.

Befintliga lokala avtal med stöd av det statliga löne- och förmånsavtalet ALFA, andra avtal samt de kommunala avtalen har undersökts för att ge utgångspunkter för ett s.k. inrangeringsavtal mellan Arbetsgivarverket och de fackliga huvudorganisationerna (jfr avsnitt 4.2).

Aktuella bestämmelser om personalfrågor

Genom ändringar (prop. 1994/95:102) i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) och lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) har en arbetstagares rättigheter förstärkts vid en övergång av verksamhet från en arbetsgivare till en annan. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1995.

Enligt 6 b § LAS gäller att, vid övergång av en verksamhet eller en del av en verksamhet från en arbetsgivare till en annan, övergår också de rättigheter och skyldigheter på grund av anställningsavtal och de anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för övergången, på den nye arbetsgivaren. Den tidigare arbetsgivaren är

ansvarig gentemot arbetstagaren för ekonomiska förpliktelser som hänför sig till tiden före övergången.

Enligt 6 b § fjärde stycket LAS skall anställningsavtalet och anställningsförhållandet dock inte övergå till en ny arbetsgivare, om arbetstagaren motsätter sig detta. Om arbetstagaren i sådant fall inte kan beredas fortsatt arbete, skall han med stöd av LAS bli uppsagd på grund av arbetsbrist.

Enligt 28 § tredje stycket MBL gäller att vid sådan övergång som omfattas av 6 b § LAS är den nye arbetsgivaren skyldig att under ett år från övergången tillämpa anställningsvillkoren i de kollektivavtal som vid övergången gällde för den tidigare arbetsgivaren. Skyldigheten upphör om ett nytt kollektivavtal börjar gälla för de arbetstagare som bytt arbetsgivare, t.ex. genom att det slutits ett s.k. inrangeringsavtal för dessa.

Eftersom den nya myndigheten inte bildas som juridisk person förrän den 1 januari 1999, är kommittén fram till dess formellt lokal avtalsslutande part på arbetsgivarsidan. Även om kommittén sålunda på detta och andra sätt juridiskt företräder den nya myndigheten fram till dess bildande, träder den inte in som arbetsgivare gentemot den berörda personalen. Denna kvarstår hos nuvarande myndigheter och blir anställd hos den nya myndigheten först den 1 januari 1999.

Den avlämnande myndigheten tar på sedvanligt sätt ställning till eventuell övertalighet, om någon enskild anställd till sist ändå skulle välja att inte gå över.

6.2 Överföring av nuvarande personal

I kommitténs båda tidigare delrapporter redovisades dels en mycket översiktlig indelning kategorivis av personalen, dels beräkningar av totalantalet årsverken samt lönekostnader i dagsläget. Antal årsverken beräknades med utgångspunkt därifrån till totalt drygt 90 och lönekostnaden till ca 30 mkr (sålunda exkl. det tillkommande centrala myndighetskansliet).

Den arbetsrättsliga information, som lämnats kollektivt (avsnitt 6.1), formaliserades även i individuella brev till samtliga anställda vid de fyra museerna definierade som tillsvidareanställda eller tidsbegränsat anställda över årsskiftet 1998/99. Av dessa brev (bil. 4) framgick kommitténs önskemål med hänsyn till personalplaneringen att före viss tid få besked om den anställde *inte* var beredd att gå över till den nya myndigheten med vid övergångstillfället samma arbetsuppgifter, sys-

selsättningsgrad och månadslön. Hittills har ingen givit till känna en sådan avsikt, varför kommittén planeringsmässigt utgår från att samtliga berörda går över.

Avsikten är att ett inrangeringsavtal träffas mellan Arbetsgivarverket och de centrala fackliga organisationerna. Ett sådant avtal skulle innebära att Allmänt löne- och förmånsavtal (ALFA) och övriga centrala kollektivavtal, som gäller för alla arbetstagare vid den nya myndigheten, skall gälla även för de arbetstagare som går över från Folkens museum-etnografiska, från Östasiatiska museet inom myndigheten Statens konstmuseer, från Medelhavsmuseet inom myndigheten Statens historiska museer samt från Göteborgs etnografiska museum inom Göteborgs kommun.

Parterna är dock ense om att vissa avtal skall fortsätta att gälla tills vidare även efter övergången. Dessa avtal förtecknas i ett annat avtal, som skall biläggas inrangeringsavtalet. De centrala parternas avsikt är att söka medverka till att en verksamhetsanpassning av avtals- och anställningsvillkoren snarast sker under 1999 i samförstånd mellan lokala parter. Avtalet i bilagan är därför uppsägningsbart. Lokala parter uppgift blir under en övergångsfas att hitta avtal som passar den nya myndighetens verksamhetsinriktning. Detta hindrar i sig inte att skillnader mellan olika arbetsplatser kvarstår i den mån de är motiverade av verksamhetens art och parterna är överens om detta.

6.3 Kompetensfrågor och nyrekrytering

Enligt direktiven skall redovisas "hur kompetensförsörjning och bemanning inom hela den nya myndigheten bör organiseras". Ytterligare ett moment i samtalen med museiledningar och lokala fackliga organisationer har därför varit kompetensbehoven i verksamheten och personalfrågor av mer generell natur. Sålunda har diskuterats frågor om vilken kompetens som finns i dag samt eventuellt saknas på något eller några områden.

Museernas egna bedömningar ger inte underlag för att beskriva läget annat än i relativt allmänna termer. Man anser sig sålunda i princip ha kompetens inom samtliga sakområden så som verksamheten är profilerad och organiserad i dag, även om sårbarheten är stor genom det ringa antalet personer på varje enskild punkt. Denna problematik är särskilt uttalad vid Etnografiska museet i Göteborg med dess ringa personalvolym. Där anser man sig också behöva komplettera sin kompetens inom vissa delar av det etnografiska fältet.

Etnografiska museet i Göteborg såväl som Folkens museum-etnografiska framhåller de kompetensmässiga fördelar som de båda etno-

grafiska museerna kan vinna av varandra. Vidare trycker man på behovet att i framtiden satsa på att skapa bättre förutsättningar för tvärvetenskapligt samarbete, t.ex. genom rekrytering även av specialister inom angränsande områden som religionsvetenskap och kulturgeografi.

Östasiatiska museet betonar från sina utgångspunkter risken för framtida rekryteringsproblem av vetenskapligt utbildade specialister. Orsaker uppges vara en tilltagande bristsituation inom landet samt en osäkerhet om hur museets traditionella uppgifter kommer att utvecklas i framtiden. I botten på alla kompetensresonemang har från i första hand Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet legat frågor om den kommande inriktningen och hur den ämnesmässiga kompetensprofilen i dag stämmer överens med ett framtidsläge i en ny organisation.

Allmän museikompetens bedöms erbjuda väsentligt mindre av rekryteringssvårigheter, speciellt efter SESAM-projektet. Särskilt Folkens museum-etnografiska lyfter här fram behovet av bättre personalresurser på utställningssidan, t.ex. av utställningsproducenter med samordnande uppgifter. Detta förhållande, liksom vissa brister på tekniksidan, bör på sikt kunna dra nytta av samordningsmöjligheterna i den nya organisationen.

Östasiatiska museet, som är förhållandevis starkt integrerat i Statens konstmuseer, saknar – i motsats till övriga – ett egentligt kansli med ekonomiska uppgifter och därmed i huvudsak en administrativ resurs på mellannivå i det egna museet.

Genomgående finns på IT-området stora brister vad gäller både lokala resurspersoner (IT-samordning, internstöd) och breddkompetens hos personalen. Denna situation torde gälla museiområdet i stort, även om trots detta t.ex. museernas web-tjänster på Internet utvecklats relativt väl under de senaste åren. Personalutvecklingen måste sålunda med särskild tyngd inbegripa IT i takt med etableringen av en ny IT-struktur i den nya myndigheten.

Samtliga museer framhåller starkt bristen på reella möjligheter för närvarande, vad avser både tid och resurser, till ett fortlöpande och effektivt personalutvecklingsarbete. Behovet av satsningar i den delen betonas därför mycket starkt, en bedömning som helt delas av kommittén.

Några egentliga förändringar vad gäller personalens volym och kompetensprofil – med undantag av det centrala myndighetskansliet i Göteborg – förutses inte redan till 1999. Skälen till detta är att det första året väsentligen torde bli präglad av att pågående och inplanerad verksamhet förs vidare, att befintlig personal i princip helt går över i den nya organisationen samt att processen fram till verksamhet i full skala kommer att pågå under i varje fall tre–fyra år.

Behoven av långsiktig breddning och/eller fördjupning av dagens kompetensprofiler i den blivande organisationen som helhet är något som den nya myndighetsledningen bör analysera under 1999. En sådan strategi måste vara styrande för den nyrekrytering som kommer att bli aktuell inom ramen för gällande ekonomiska och andra förutsättningar. Vad gäller myndighetskansliet (jfr avsnitt 4.3) bör rekryteringen därför i utgångsläget präglas av försiktighet. En permanent rekrytering av chef för museet i Göteborg med särskild tyngdpunkt på nyutvecklingen av museiverksamheten där bör ske under 1999.

Kommittén har från den utgångspunkten gjort antagandet (jfr avsnitt 7.2) att nyrekryteringen därutöver, i huvudsak med inriktning mot museiuppgifterna i Göteborg, genomförs med förslagsvis 1/3 under perioden 1999–2001 och 2/3 därefter, i praktiken inför och under förberedelserna för inflyttningen våren 2003. Samtidigt är det angeläget att man betraktar nyrekryteringen också som en öppning att främja rörlighet och vidareutveckling till nya uppgifter inom den befintliga organisationen och erbjuder de redan anställda största möjliga utrymme för detta.

Fortsatta insatser av SESAM-karaktär (avsnitt 3.2) har kommittén bedömt som utomordentligt väsentliga från såväl IT- som kompetensutvecklingsperspektiv, även om de måste finansieras uteslutande med egna medel. Anställningar för detta ändamål bör emellertid som tidigare vara tidsbegränsade, då arbetsuppgifterna är att betrakta som projekt. Samtidigt kan de givetvis bredda underlaget för en kommande nyrekrytering i fastare former.

7 Ekonomi

7.1 Budget för 1999

I den andra delrapporten i februari 1998 redovisade kommittén, delvis i tabellarisk form med kommentarer, de ingående museernas kostnader och intäkter som de budgeterats för 1998 och enligt i övrigt kända förutsättningar (rapport 2, tab. 3–5, s. 46 ff).

De tre statliga museernas kostnader över anslag summerades därvid, före alla dispositioner med hänsyn till överföringen m.m., till ca 50 mkr, varav hälften för Folkens museum-etnografiska och återstoden närmast jämnt fördelat på de båda mindre museerna. Med utgångspunkt härifrån sammanställdes de ekonomiska ingångsvärdena av statsmedel i den nya organisationen (rapport 2, tab. 6–8, s. 56 ff).

Finansieringen av det kommunala Etnografiska museet i Göteborg består 1998 av ca 4,7 mkr i statliga anslagsmedel (delvis reserverade från 1997), varav ca 3,8 mkr i specialdestinerat årligt statsbidrag förutsätts medfölja in i den nya organisationen. Verksamhetsbidraget från Göteborgs kommun på ca 5,9 mkr består av ca 5,0 mkr i rent kommunala medel samt ca 0,9 mkr i museets andel av kommunens samlade statliga grundbidrag. Museet tar under 1998 sådana kostnader för det gemensamma deltagandet i nordiska museimässan (jfr avsnitt 8.1) m.m., som inte kan täckas av kommitténs medel. Detta förutsätts på lämpligt sätt kunna regleras under 1999 inom ramen för den nya myndigheten.

Intäkterna i verksamheten därutöver ligger i samtliga museer på nivån mellan 10 och 15 %.

På den grund som lagts har också slutförts diskussioner om övergångsfrågorna med Statens konstmuseer (t.o.m. 1998 huvudman för Östasiatiska museet), Statens historiska museer (t.o.m. 1998 huvudman för Medelhavsmuseet) och Riksantikvarieämbetet (som utför vissa tjänster åt Medelhavsmuseet på bl.a. konserverings- och intendentursidan). Resultatet redovisas i ramöverenskommelser (bil. 5–6), som i första hand preciserar de tekniska omständigheterna kring övergången.

Den ekonomiska innebörden av dessa avtal är att resurser motsvarande sådana centrala myndighetsfunktioner, som inte längre behöver utföras, överförs till den nya myndigheten inom ramen för regeringens budgetprocess. Tillgångar, skulder, rättigheter och åtaganden, som sammanhänger med verksamheten, övertas. Vidare redovisas vilka tjänster som även fortsatt kan utföras mot ersättning, under alla förhållanden i utgångsläget. Omfattningen i ett längre perspektiv av samarbetet blir givetvis en fråga för berörda myndigheter att ta ställning till (jfr avsnitt 3.3.1).

Summan av allt detta sammanfattades i rapport 2 (tabell 8) till en föreslagen anslagsram i 1998 års kostnadsnivå på 85,1 mkr. Därvid tillgodoräknades verksamhetsneutrala överföringar från Statens konstmuseer och Statens historiska museer på vardera ca 1,0 mkr, det nämnda särskilda statsbidraget till Etnografiska museet i Göteborg på närmare 4,0 mkr och den beslutade generella reformramen på 29,0 mkr. En nivå på ca 85 mkr bör sålunda vara utgångspunkten för de tekniska dispositioner som kan komma att ske i den slutliga budgetprocessen. Därvid bör även tas ställning till de närmare 1,0 mkr av generella statliga medel (jfr ovan), som via Göteborgs kommuns interna fördelning hittills gått vidare till Etnografiska museet.

Även ett förslag till låneram det första året på 6,2 mkr lämnades. Detta bestod av 4,2 mkr som ett beräknat nuläge och 2,0 mkr som utökning för påbörjade IT-investeringar, behov i samband med etableringen av det centrala kansliet m.m.

Detta underlag ingår som en komponent i regeringens reguljära budgetprocess för 1999. Till följd av valet har emellertid budgetpropositionen senarelagts något och lämnas till riksdagen först i mitten av oktober 1998.

Utöver denna redovisning av det ekonomiska utgångsläget till ledning för beslutet om myndighetens anslagsram konstaterade kommittén i den andra rapporten att förhandlingarna med Göteborgs kommun då ännu inte slutförts och att därmed de definitiva ekonomiska effekterna av förstatligandet inte kunde överblickas. Det avtal som numera tecknats (jfr avsnitt 8.2) innebär att det kommunala verksamhetsbidraget till Etnografiska museet (jfr ovan) bortfaller i sin helhet. Detta måste betraktas som en varaktig underfinansiering i utgångsläget på totalt lägst ca 6 mkr, som måste täckas inom anslagsramen från 1999 och framåt.

Vidare lämnade kommittén förslag i storleksordningen 13–14 mkr inom ramen för det tillkommande resursutrymmet. Utöver kostnaderna för det nya myndighetskansliet lyfte kommittén särskilt fram behoven för personalutveckling, IT-utveckling, marknadsföring-information samt förstärkt utställningsverksamhet. En fortsatt internsatsning på egenfinansierade arbeten av SESAM-karaktär engångsvis under något

eller några år framåt föreslogs också. Betydelsen av tillräckliga medel för resor har betonats i andra sammanhang.

Dessa förslag till intern budgetdisposition år 1999 har inte kunnat utgå från detaljerade kostnadsberäkningar, men de enskilda punkterna bör betraktas som markeringar och som en stark rekommendation från kommittén till den tillträdande myndighetsledningen och styrelsen, som ju ytterst får att svara för budgetering och prioritering inom anslagsramen.

Centrala ekonomiadministrativa uppgifter hos tidigare chefsmyndigheter upphör i huvudsak helt med årsskiftet 1998/99 i samförstånd med dessa. Det samlade uppdrag, som kommittén valt att lämna till Kammarkollegiet (jfr avsnitt 7.4), omfattar sålunda motsvarande löpande uppgifter med omedelbar verkan fr.o.m. årsskiftet. Undantag är främst resultatredovisning och bokslut avseende 1998, som avlämnande myndigheter svarar för, samt eventuellt under kortare tid vissa begränsade uppgifter av intendenturkaraktär.

Anslagssparande eller utnyttjad anslagskredit, i förekommande fall som proportionella andelar härav inom ramen för nuvarande myndigheter, bör föras över in i den nya organisationen. Storleken härav kan inte fastställas innan bokslut för 1998 föreligger och torde därför få regleras i efterhand under 1999.

Vad avser Folkens museum-etnografiska medföljer därutöver åtagandet att praktiskt utarbeta årsredovisning för 1998 till den nya myndigheten, eftersom museet upphör som egen myndighet. Dock förutsätts att den gamla styrelsen får särskilt mandat att besluta om och underteckna denna (jfr avsnitt 7.4).

Etnografiska museet i Göteborg ingår i kommunens (kulturnämndens) samlade bokslut och årsredovisning för 1998. Även här sker motsvarande överföring under 1999 i enlighet med vad avtalet föreskriver om ekonomisk reglering.

7.2 Resursbehov efter 1999

7.2.1 Utgångspunkter

Finansieringen år 1999 och de närmaste åren därefter innebär i princip en anslagsnivå bestående av befintliga statliga medel till verksamheterna samt därutöver det beslutade reformutrymmet på 29 mkr före budgettekniska justeringar (jfr ovan). I denna nivåhöjning skall enligt direktiven ha beaktats konsekvenserna av ”i första hand lokalinvesteringar och därav följande hyreskostnader, effekter av upplåning för inredning och utrustning samt kostnader för ny basutställning”. I sina

förslag till totalfinansiering av drifts- och engångskostnader skall kommittén särskilt beakta förutsättningarna för omfördelning inom den samlade anslagsramen för museiområdet, tilläggsfinansiering genom institutioner, organisationer och näringsliv samt effekter av intäktsutveckling och samordningsåtgärder.

Numera kan konstateras att hyreskostnader och andra direkta driftskostnader relaterade till nybyggnaden i Göteborg i huvudsak inte kommer att falla ut före år 2003. Vissa kostnader för inredning, nya utställningar m.m. kan ligga något tidigare i processen, oberoende av anslags- eller lånefinansiering, men i huvudsak efter 2001. Övertagna kommunala kostnader för Etnografiska museet genom förstatligandet tillkommer som nämnts däremot redan 1999.

Det framtidsperspektiv som kommittén utgått från innebär för 1999 i första hand överförande av en i teknisk mening oförändrad verksamhet in i den nya organisationen samt etablering av myndighetens centrala kansli. Under 1999 inleds en utvecklingsprocess med målet verksamhet i full skala år 2003, sedan även de nya lokalerna i Göteborg tagits i bruk. Perioden kommer att innefatta en gradvis utveckling av ändamålsenliga interna organisations- och arbetsformer, uppbyggnaden av ytterligare nätverk inom och utom landet, förberedelser för verksamhet i nya lokalförhållanden, utveckling av publikkontakter i delvis annorlunda former samt en utställnings- och programplanering med nya inslag.

Kommittén har gjort bedömningen att detta relativt långa tidsperspektiv snarast är till fördel för en balanserad uppbyggnad av den nya verksamheten och det förankrings- och förändringsarbete detta kräver utåt och inåt. Samtidigt blir det svårare att ge en helhetsbild av den slutliga finansieringen. Redan på ett tidigt stadium lyfte kommittén emellertid fram följande långsiktiga utgångspunkter för resursfördelningen inom den nya myndigheten.

- De höga kraven på nyorienterande, bred och ständigt aktuell verksamhet förutsätter att en *tillräckligt stor del av resurserna är rörliga*. Endast därigenom kan skapas en sådan reell handlingsfrihet att det blir möjligt att efter behov anlita extern kompetens, ligga i fronten av den tekniska utvecklingen, snabbt knyta an till aktuella företeelser samt arbeta aktivt och på lång sikt med publika aktiviteter.
- Av samma skäl måste *lokalkostnaderna* – främst som konsekvens av nybyggnaden i Göteborg men också för befintliga lokaler i Stockholm – stå *i rimlig proportion till resurserna i stort*.

- Alla möjligheter att *samutnyttja tekniska och andra tjänster* inom eller utom organisationen skall tas till vara där detta kan visas vara ekonomiskt rationellt såväl som försvarbart i övrigt.

Vidare är det mycket väsentligt att den tillgängliga anslagsramen fram till 2002/2003 kan utnyttjas så flexibelt att den nya myndigheten får möjlighet att planera sitt uppbyggnadsarbete på ett tillräckligt långsiktigt och kostnadseffektivt sätt. Kommittén har uppfattat även regeringens inriktning så att systemet med anslagssparande i detta specifika fall skall få användas på det mest ändamålsenliga sättet och därmed i praktiken budgetsparandet göras längre. Anslagsmedel bör också så långt som möjligt få användas till sådan anskaffning av utrustning, som normalt skall lånefinansieras som anläggningstillgångar. Därmed minskas fortsättningsvis den årliga kostnadsbelastningen.

7.2.2 Bedömningar avseende 1999–2001

Som framgått (rapport 2 samt avsnitt 7.1) har kommittén rekommenderat att konkreta men delvis temporära satsningar redan i utgångsläget görs på vissa nyckelområden. Den inledande profileringen kan i princip ses som en riktninggivare även för framtiden, även om tyngdpunkten kostnadmässigt antagits ligga på de båda första årens uppbyggnadsperiod.

Inte minst har kommittén markerat vikten av att IT-satsningen genomförs snabbt och kraftfullt (rapport 2, s. 26 f). Den första etappen år 1999 förutsätts närmast omfatta omedelbara administrativa behov. Den andra etappen år 2000, som primärt avser en utvecklad IT-användning i själva kärnverksamheten, får sin naturliga tyngdpunkt vad gäller både utrustning och utbildning i de tre Stockholmsmuseerna. Etnografiska museet i Göteborg ingår som en komponent i den förstärkta museistrukturen där och berörs främst av satsningar i en tredje etapp år 2002–2003 relaterade till nybyggnaden.

Mer preciserade kostnadsberäkningar förutsätter emellertid ett utrednings- och upphandlingsförfarande, som antas bli påbörjat under 1999. Detta får stor betydelse för behovet av låneram år 2000, på vilken punkt kommittén inte ansett sig kunna lämna ett tillräckligt väl underbyggt förslag.

Behovet att i den nya organisationen föra vidare pågående arbeten av SESAM-karaktär (avsnitt 3.2) har också betraktats som en delvis IT-relaterad fråga. Arbetet bör i detta fall med intern finansiering pågå i varje fall under ytterligare en tvåårsperiod, även om det generellt och

med särskilda medel till museer och arkiv kommer att avslutas med utgången av 1998.

Lansering av den nya verksamheten i olika former är ett område som kommer att kräva betydande insatser i både kreativitet och resurser under hela uppbyggnadsfasen. Även gemensamma utställningsatsningar i Stockholm bör vara angelägna för den nya organisationens genomslag. Motsvarande utställningsplanering i Göteborg har snarare att utgå från förutsättningarna i den nya byggnaden och ligger därmed något längre fram i tiden.

Tillräckliga resurser för resor inom och utom landet måste dessutom avsättas – för att studera och få impulser av motsvarande verksamhet på annat håll men också för att öka kontakterna inom organisationen.

Mot detta måste intäktsutvecklingen och eventuella rationaliseringsvinster genom samordning tills vidare stå som i huvudsak öppna variabler. Det är emellertid särskilt viktigt att tidigt klarlägga den medfinansiering som kan påräknas för samarbetet med Göteborgs universitet och Museionprojektet (jfr avsnitt 3.3.4).

Inslag av extern delfinansiering genom näringsliv, organisationer, fondbidrag m.m. förutsätter, enligt kommitténs uppfattning, att verksamheten först hunnit utveckla tillräckligt konkreta former och aktiviteter – speciellt nyorienterande sådana – för att vara attraktiv för sponsring eller motsvarande insatser utifrån. Denna situation föreligger inte redan innan den nya organisationen kommit igång, varför kommittén valt att inte redovisa några antaganden. För myndigheten är det givetvis väsentligt att etablera sådana kontakter redan under de första åren, så att perspektivet successivt kan göras tydligare inför beslut om finansieringen på längre sikt, särskilt fr.o.m. år 2003. Vissa begränsningar ur finansieringssynpunkt ligger givetvis också i myndighetsformen.

Detsamma gäller i princip möjligheterna att erhålla bidrag ur EU-fonder för särskilda satsningar i verksamheten. Kommittén konstaterar emellertid att det uppdrag som ligger på Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Svenska filminstitutet och Riksarkivet att sammanställa och analysera EU-stödet på kulturområdet dels resulterat i skriften *EU-stöd till svensk kultur - Handbok och exempelsamling 1998*, dels under 1999 kan förväntas ge ytterligare kunskapsunderlag för en analys av vilka projekt (motsv.) som skulle kunna finna en finansiering denna väg. Vissa förutsättningar bör finnas inom ramen för RAPHAEL-programmet samt det femte ramprogrammet för forskning och utveckling.

Omfattningen i stort av extern delfinansiering i verksamheten, som (med möjligt undantag för Museion) knappast kan bli fortlöpande utan snarast projektanknuten, kan sålunda inte uppskattas med rimlig verklighetsförankring förrän längre fram under uppbyggnadsprocessen.

I enlighet med direktiven har kommittén sammanfattningsvis begränsat sina bedömningar till perioden 1999–2001. Detta treårsperspektiv överensstämmer också, som framgått, med den aktuella budgethorisonten i regeringskansliet. Följande antaganden har därvid gjorts.

- Årshyra samt kapitalkostnader för utrustning m.m. avseende den nya byggnaden i Göteborg tillkommer först efter prognosperioden, sannolikt 2003, samtidigt som Etnografiska museets nuvarande lokaler och därmed förenade kostnader bortfaller.
- Tillkommande kostnader för det centrala kansliet reduceras något 2003 genom att provisoriska lokaler kan avvecklas. I övrigt antas en jämn fördelning över perioden.
- Engångskostnader avseende bl.a. interna arbeten av SESAM-karaktär utfaller 1999–2000.
- Nyrekryteringsbehovet, bortsett från det centrala kansliet och permanent rekrytering av chef för museet i Göteborg, bedöms bli förlagt i tiden med ca 1/3 1999–2001 och 2/3 därefter.
- Kommitténs förslag till inledande och delvis temporära förstärkningar i verksamheten bedöms bli förlagt i tiden till 1999–2001 med tyngdpunkten de båda första åren.
- Övertagna kommunala kostnader för Etnografiska museet i Göteborg beräknas till lägst ca 6 mkr/år.
- Några avvecklingskostnader av lokaler eller personal i direkt samband med genomförandet av den nya organisationen 1999 bedöms inte uppkomma.

Från dessa utgångspunkter beräknar kommittén att den tillkommande årliga ramen på 29 mkr tas i anspråk med under år 1999 ca 22 mkr, år 2000 ca 19 mkr och år 2001 ca 16 mkr. Kommittén förutsätter att återstående utrymme kan kvarstå som ackumulerat anslagssparande för utnyttjande i den fortsatta uppbyggnadsprocessen.

En beräkning av behovet av låneram efter 1999 förutsätter, som betonats tidigare, att framför allt IT-processen kommer igång. Investeringar i den nya byggnaden bör, i den omfattning de påverkar låneramen, kunna överblickas i samband med att projekteringsfasen avslutas under år 2000. Lånebehovet i samband med utställningsverksamheten hänger i viss mån samman med i vilken omfattning och takt myndigheten väljer

att förnya utställningarna och profilera sig mellan permanenta utställningar, som kan motivera viss lånefinansiering, och tillfälliga.

I det budgetunderlag, som enligt förordningen om myndigheters årsredovisning m.m. (1996:882) skall lämnas senast den 1 mars 1999, förutsätts myndigheten i varje fall preliminärt utveckla dessa bedömningar inför i första hand år 2000.

7.3 Uppföljning och utvärdering

7.3.1 Utgångspunkter

Enligt direktiven skall kommittén även föreslå former för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Den praktiska möjligheten att göra detta torde ligga i att peka på sådana inslag i verksamheten som kan anses specifika och bör särskilt beaktas i samband med att verksamhetsmål, återrapporteringskrav och särskilda uppdrag formuleras i regleringsbrevet för i första hand 1999.

Former för en långsiktig och jämförande utvärdering, som går längre än så, kan däremot svårligen tas fram för denna verksamhet isolerat. Detta bör ses i sitt sammanhang med att sådana system vidareutvecklas för kulturarvsorienterad verksamhet i stort. Centrala utvärderande och/eller sammanställande uppdrag av denna generella karaktär läggs redan nu, engångsvis eller mer fortlöpande, på främst Statens kulturråd, ibland i samverkan med t.ex. Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet. Som aktuella exempel kan nämnas det regionala utfallet av verksamheten, inverkan av Kulturhuvudstadsåret 1998, insatser för barn och ungdom, insatser av mångkulturell karaktär, samlingarnas tillgänglighet, samlingarnas omfattning och innehåll inkl. frågor om magasinssituation, vård och digitalisering, SESAM-projektet, IT-användningen, museernas samarbete och EU-frågor inom kulturområdet.

Som ett resultat av kulturpropositionen har Riksdagen vidare beslutat om *mål för en nationell kulturpolitik* (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Även om tonvikten i praktiken fördelas något olika beroende på typen av kulturverksamhet, har samtliga statliga museer följande generella uppgifter:

- att värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den,
- att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande,
- att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar,

- att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället,
- att bevara och bruka kulturarvet,
- att främja bildningssträvandena samt
- att främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet.

Som *övergripande mål* för samtliga centralmuseer i regleringsbrevet för 1998 anges också: "Målet för (myndigheten) är att bevara vårt kulturarv. Museet skall utveckla och förmedla kunskap om och upplevelser av kulturarvet och härigenom ge perspektiv på samhällsutvecklingen".

Därutöver uppställs mer operativt inriktade *generella mål* och *verksamhetsmål*, de senare genomgående uppdelade i kategorierna bevarande, förmedling och kunskapsuppbyggnad. Återrapportering skall normalt ske inom ramen för den verksamhetsredovisning, som fogas till den reguljära ekonomiska årsredovisningen.

En avsikt med denna samlade målstruktur torde vara att underlätta jämförelse inom och mellan olika kulturområden. Den får därför förutsättas förbli relativt stabil över tid.

Till sist läggs in ett antal preciserade uppdrag av större aktualitetskaraktär, som vanligen skall avrapporteras till regeringen i särskild ordning och vid viss tidpunkt. De riktas till en eller flera enskilda myndigheter men avser i praktiken oftast frågor av generell karaktär. Ett aktuellt exempel 1998 är samarbetet med skolor och andra utbildningsinstitutioner.

7.3.2 Förslag till återrapportering i regleringsbrevet

Kommittén utgår från att denna generella målstruktur kommer att omfatta även den blivande nya museimyndigheten. Den beskrivande, analyserande och/eller statistiska sakinformation, som begärs inom ramen för återrapporteringen, har samma grad av relevans i detta fall som för övriga centralmuseer. Detsamma gäller de tidigare nämnda uppdragen till Kulturrådet.

Nedan lämnar kommittén förslag på områden eller frågeställningar, som delvis kan vara överlappande men här framstår som särskilt verksamhets specifika. I den mån de inte anses falla inom det allmänna ramverket, bör övervägas att på ett antal punkter begära en särskild återrapportering i regleringsbrevet. Det bör då i första hand gälla frågor där behovet av uppföljning och jämförelse snarast är riktat inåt, dvs. i relation till egna förutsättningar och utgångspunkter.

Resultat av samverkan med andra aktörer:

- inom forskningsområdet (t.ex. Göteborgs universitet/Museion, Stockholms universitet)
- inom området skola och barn- och ungdomsverksamhet (t.ex. kommunala huvudmän, projektverksamhet av pedagogisk karaktär)
- inom det "mångkulturella" området (t.ex. Mångkulturellt Centrum, Forum för världskultur)
- i utställningsverksamheten (t.ex. Riksutställningar, länmuseerna, specialmuseer som Kulturen i Lund m.fl., vetenskapscentra av olika slag)
- på det internationella fältet (t.ex. "experimentmuseer" eller tematiskt närliggande museer, kontakter med berörda kulturområden)

Resultat av målgruppsorienterat arbete:

- invandrargrupper
- barn och ungdomar
- föreningsliv inom närliggande områden
- museet som publik mötesplats och scen (upplåtelse av lokaler för egen verksamhet, sceniska aktiviteter, funktion som debattforum)

Allmänna utvecklingsfrågor:

- IT-uppbyggnad
- interna arbeten av SESAM-karaktär
- utställningsmediet i nya former (t.ex. interaktiv metodik, virtuell exponering, hands-on, samarbete med aktiva konstnärer, annorlunda temaval)
- kunskapsförmedling
- ansvarsmuseiuppgiften

Frågan uppställer sig alltid i vilken omfattning redovisning av detta slag kan formuleras i mätbara termer på ett sätt som blir till verklig ledning för kommande vägval. Kommittén har inte närmare gått in i den frågan men konstaterar att det viktiga momentet här är att, i takt med att verksamheten utvecklas, få en kvalitativ bild av i vilken omfattning de ambitioner som legat till grund för den nya museiorganisationen bär. Detta är en avgörande framtidsfråga för myndigheten men kan även bidra till den allmänna utvecklingen på området.

7.4 Ekonomiadministrativa åtgärder

Som redan framgått (avsnitt 3.3.1) har kommittén dragit slutsatsen att de ekonomi- och löneadministrativa uppgifterna för myndigheten formellt bör tas över fullt ut redan vid årsskiftet 1998/99. Samtidigt måste man i praktiken räkna med att den centrala kanslifunktionen under uppbyggnad inte kan träda in omedelbart vid ingången av 1999. En praktisk övergångslösning måste därför etableras, som kan lösas av i den takt och i den omfattning som den nya myndighetsledningen bedömer lämplig.

Folkens museum-etnografiska, som i dagsläget är en egen myndighet, köper för sin del (i likhet med Tekniska museet) för närvarande lönehanteringsdelen från Statens sjöhistoriska museer. Statens sjöhistoriska museer har förklarat sig intresserat av att fortsätta detta uppdragsavtal och utvidga det till även de båda övriga museerna i Stockholm. Dess lönekontor har därvid antagits vara kvar i Stockholm och inte medfölja verksamheten till Karlskrona i enlighet med riksdagsbeslutet.

Förutsättningarna för extern administrativ service till den nya myndigheten under kortare eller längre tid har i detta läge diskuterats med Kammarkollegiet. Därmed kan avses löpande redovisning och rådgivning, upprättande av årsboks slut och årsredovisningens finansiella delar, delårsrapport, fakturahantering, reseräkningsgranskning, allmän löneadministrativ service m.m. För en ny myndighet åtar man sig också att upprätta förslag till kontoplan och behövligt regelverk i övrigt. För närvarande är Folkens museum-etnografiska och Östasiatiska museet (via Statens konstmuseer) anslutna till det äldre redovisningssystemet Cosmos, Medelhavsmuseet (via Statens historiska museer) till det nyare och mer decentraliserade Agresso och Etnografiska museet i Göteborg (via kulturförvaltningen) till det kommunala systemet Horisonten, också det i princip decentraliserat.

Med hänsyn till betydelsen av en så samlad och heltäckande lösning som möjligt under övergångsfasen har kommittén valt att för myndighetens räkning den 31 augusti teckna två uppdragsavtal med Kammarkollegiet omfattande perioden 1 september 1998–31 mars 1999. Det ena avser ekonomiadministrativt samarbete och innefattar ekonomiassistentuppdrag i den omfattning som behövs, det andra löneadministrativ service. Båda är utformade enligt normal praxis för uppdrag hos Kammarkollegiet. Myndigheten, som har att reglera kostnaderna för hela avtalsperioden, kan därefter avgöra när och hur uppdraget skall avvecklas. Möjligheten finns att även på längre sikt fortsätta att köpa vissa tjänster inom t.ex. lönehanteringsdelen, om det skulle visa sig ändamålsenligt.

Arbetet har i september 1998 påbörjats genom besök på de olika arbetsplatserna och överläggningar med administrativt ansvariga för att ringa in uppgiften och börja lägga upp rutiner. Avtal tecknas med Ekonomistyrningsverket om anslutning i ingångsläget den 1 januari 1999 till endera av de statliga redovisningssystemen Cosmos eller Agresso. Kammarkollegiets insatser kommer att bli olika omfattande och utformas efter de skilda arbetsplatsernas aktuella förutsättningar.

Kontakt har slutligen etablerats med Riksrevisionsverket i frågor som avser årsredovisning och revision i den utgående och den kommande organisationen. Kommittén utgår från att styrelsen för Folkens museum-etnografiska får sitt mandat förlängt för den specifika uppgiften att fatta beslut om årsredovisningen för 1998 enligt verksförordningen (1995:1322) 13 §.

Den administrativa chefen (jfr avsnitt 4.3) kommer, om tillträde i någon form skulle bli aktuellt före årsskiftet, att komplettera sekretariatet. Kommitténs avslutande verkställighetsåtgärder i dessa och andra avseenden behandlas även i avsnitt 1.4.

8 Vissa övriga frågor

8.1 Deltagande vid nordiska museimässan i Göteborg

Enligt direktiven hade kommittén uppgiften att undersöka förutsättningarna för en inledande manifestation redan under 1998. Tidigt bedömde kommittén att detta bäst skulle kunna ske genom deltagande i nordiska museimässan i Göteborg den 22–25 oktober 1998. Ett framträdande deltagande i mässa-programmet ansågs ha förutsättningar att lyfta fram såväl de fyra ingående museerna som gemensamma idéer och ambitioner inför framtiden.

Kontakt med arrangören Bok & Bibliotek AB togs redan under hösten 1997. Till planeringsarbetet knöts under våren 1998 en arbetsgrupp med företrädare för samtliga museer, en konsult vad avser formgivningen samt biträdande sekreteraren som sammanhållande. Vissa grundkostnader för deltagandet belastar kommitténs anslag, övriga kostnader den blivande myndighetens anslag genom ett speciellt arrangemang (jfr avsnitt 7.1).

Som tema för Världskulturmuseets monter har valts ”ansikte mot ansikte”. Fyra pelare får var sin symboliserande utformning och bär upp ett tak, där ett förenklat bildspel visas och bilder från de olika museerna blandas med porträtt och situationsbilder från många länder. Montern utgör en mötesplats för besökarna, där de kan få muntlig och skriftlig information om den kommande verksamheten, arbetets gång från beslut till förverkligande och om de museer som ingår i myndigheten.

Medverkande från kulturarbetargruppen Commedia agerar i och kring montern, som bemannas med medarbetare från museerna samt, vid vissa tillfällen, ledamöter och experter från kommittén. I samarbete med kulturföreningen Oceanen framförs kortprogram med kulturinslag från olika delar av världen på den närbelägna scenen.

Konferensprogrammet innehåller vidare tre inslag med anknytning till kommitténs uppdrag och världskulturiden. Ett av dessa (*Inför start-*

skottet – ett världskulturmuseum i vardande) har kommittén som arrangerar i samarbete med Göteborgs universitet. Ett andra (*Världskultur – vad är det?*) arrangeras av DIK-förbundet i samarbete med kommittén. För ett tredje (*Världskultur eller en värld med många kulturer?*) svarar den internationella museiorganisationen ICOM.

8.2 Förhandlingar med Göteborgs kommun

Enligt direktiven har kommittén haft uppdraget att enligt regeringens närmare riktlinjer förhandla med Göteborgs kommun. De frågor som omfattats av uppdraget har i första hand varit följande:

- Villkoren för förstatligandet av Etnografiska museet.
- De östasiatiska samlingarna vid Röhsska museet.
- Frågor sammanhängande med förläggningen och uppförandet av den nya byggnaden.

En formell förhandlingsframställning avgavs till kommunen den 30 december 1997, varefter förhandlingar påbörjades i februari 1998. Dessa bedrevs enligt kommitténs bemyndigande av ordföranden och avslutades preliminärt den 25 maj. Resultatet blev två avtal daterade den 23 juni 1998(bil. 7) berörande förstatligandet resp. överlåtelsen av tomtmark. Vad gäller Röhsska museet konstaterade parterna att något överförande av samlingar inte är aktuellt.

Avtalen underställdes därefter respektive huvudmän. Den 10 september godkändes de av regeringen. Beslut i kommunfullmäktige i Göteborg planeras till den 15 oktober.

Sakinnehållet i de båda avtalen kan kort sammanfattas på följande sätt:

- Staten övertar från Göteborgs kommun det fortsatta driftsansvaret för verksamheten vid Etnografiska museet.
- Den nya myndigheten övertar tillgångar och skulder, hyresavtal och andra åtaganden.
- De anställda går automatiskt över till den nya myndigheten på oförändrade villkor, om de inte motsätter sig detta.
- Kommunen biträder den nya myndigheten samt Arbetsgivarverket och Kammarkollegiet med de uppgifter och handlingar som behövs för övertagandet.

- Samlingarna överlämnas med vissa förbehåll.
- Kommunen förbinder sig att i avröjt skick överlåta erforderlig tomtmark för en ny museibygnad vid Korsvägen och Södra vägen.
- Överlåtelsen sker vederlagsfritt under förutsättning av en avtalad kostnadsram för kommunens utgifter i samband med tomtförvärvet m.m.

8.3 Beaktande av vissa generella direktiv

Enligt direktiven skall kommittén i sitt arbete beakta regeringens generella direktiv om att redovisa regionalpolitiska konsekvenser, jämställdhetspolitiska aspekter och konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet samt vidare om att pröva offentliga åtaganden.

Vad gäller jämställdhetsfrågan konstaterar kommittén att ca 55 % av den personal som går över till den nya organisationen är kvinnor. Av de fyra museicheferna är i dag tre män och en kvinna. Ett regionalpolitiskt perspektiv ligger i det politiska beslutet som sådant men också i det såväl i direktiven som av kommittén betonade samarbetet med bl.a. Riksutställningar och läns museerna.

Kommittén utgår från att den nya myndigheten tillämpar även jämställdhetspolitiska perspektiv i samband med nyrekrytering och eventuella organisatoriska åtgärder. Detta såväl som regionalpolitiska hänsyn i verksamheten följer även av verksförordningen (1995:1322) 7 § fjärde stycket.

Kommittén har annars inte sett några förutsättningar att i sitt förberedande organisationsarbete direkt påverka eller i övrigt närmare behandla sådana omständigheter som anges i de generella direktiven.

Det kan tilläggas att miljöaspekter och kretsloppsanpassning lyfts fram särskilt bland de tekniska krav, som ingår i programmet till arkitekttävlingen.

Bilaga 1

Kommittédirektiv

Organisationskommitté för etablering av ett världskulturmuseum i Göteborg Dir.
1996:110

Beslut vid regeringssammanträde den 12 december 1996.

Sammanfattning av uppdraget

En organisationskommitté tillkallas med uppgift att, under förutsättning av riksdagens beslut, förbereda och genomföra etableringen av ett världskulturmuseum i Göteborg. Detta skall skapa förutsättningar att utveckla nya verksamhetsformer. Museets inriktning skall vara tvärvetenskaplig och arbetet bedrivs i nära kontakt med pågående forskning, särskilt den vid universiteten i Göteborg och Stockholm.

I den nya myndigheten skall ingå Folkens museum-etnografiska, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet i Stockholm. Betydande delar av dessas samlingar och verksamhet skall dock finnas kvar där. Vidare skall ingå det av Göteborgs kommun drivna Etnografiska museet, som samtidigt förs över till statligt huvudmannaskap. Myndigheten skall utgöra central- och ansvarsmuseum och svara för den samlade ledningen av all verksamhet som berörs av förändringen.

Den nya myndigheten skall bildas den 1 januari 1999 och ha sitt säte i Göteborg. Regeringens ambition är att nya lokaler där skall kunna tas i bruk före utgången av år 1999.

Kommittén skall bl.a.

- utveckla en grundläggande verksamhetsprofil för den nya myndigheten,
- lämna underlag till budgetpropositionen för år 1999,
- lämna preliminära anslagsberäkningar för åren 2000–2001,
- lämna de förslag till finansiering som föranleds härav,

- utarbeta förslag till instruktion och organisation,
- genomföra förhandlingar med Göteborgs kommun,
- lösa lokalfrågorna i Göteborg i samarbete med Statens fastighetsverk och Göteborgs kommun,
- lösa kompetensförsörjning och bemanning i den nya organisationen i kontakt med de fackliga organisationerna,
- lösa de problem av rättslig karaktär som kan uppstå, och
- i övrigt lämna de förslag och vidta eller förbereda de verkställighetsåtgärder som föranleds av uppdraget.

Kommittén skall bedriva sitt arbete i tre etapper och slutföra uppdraget senast den 31 december 1998.

Bakgrund

Regeringen har i propositionen om kulturpolitik (prop. 1996/97:3, s. 142–143) föreslagit att ett nytt centralmuseum etableras i Göteborg. Avsikten är att ett mångkulturellt museum med tillgång till samlingar från hela världen skall bildas.

För att lägga grunden till det nya museet föreslår regeringen i propositionen att Etnografiska museet i Göteborg förs över till statligt huvudmannaskap fr.o.m. den 1 januari 1999. Regeringen föreslår vidare att detta museum organisatoriskt sammanförs med tre museer i Stockholm – Folkens museum-etnografiska, Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet – till en myndighet med säte i Göteborg. Därvid skall även prövas om de östasiatiska samlingarna hos Röhsska museet i Göteborg kan föras över till det nya museet.

Med anledning av regeringens proposition om kulturpolitik har bl.a. partimotioner – Kr207 (m), Kr283 (c), Kr17 (fp), Kr13 (kd), Kr258 (kd), Kr4 (mp), Kr20 (v) – väckts om förslaget till en samlad museimyndighet i Göteborg. Tanken att bygga upp ett mångkulturellt museum i Göteborg samt att inordna Etnografiska museet i Göteborg och ledningen för de berörda museerna i Stockholm i denna myndighet vinner gillande av flera partier. En omfattande flyttning av verksamhet från Stockholm till Göteborg ifrågasätts dock. Skälen till detta är framför allt att en oro för att väl fungerande museiverksamhet skall slås sönder och förändringarna bli kostnadskrävande.

Regeringen anger i propositionen om kulturpolitik att det nya museet bör kunna etableras under år 1999. En organisationskommitté bör tillkallas för att ta fram det ytterligare underlag som behövs för regeringens och riksdagens ställningstaganden till den nya myndighetens uppdrag och organisation, lokalfrågor, budgetfrågor m.m. samt för att praktiskt förbereda förändringarna.

Utgångspunkter

Det nya centralmuseet skall skapa förutsättningar för oprövade verksamhetsformer. Verksamheten skall inriktas mot tvärvetenskapliga perspektiv i nära kontakt med pågående forskning, särskilt den vid universiteten i Göteborg och Stockholm

Ett aktivt publikarbete skall bedrivas i samverkan med skola, universitet, lärarutbildningar, kulturinstitutioner, bibliotek, hembygdsföreningar, ungdoms- och invandrarorganisationer samt andra folkrörelser. Museet skall vara en mötesplats och en arena för diskussion. Det mångkulturella samhällets kulturarv skall visas, tydliggöras och debatteras. Föremålen skall exponeras i en dynamisk miljö, som speglar framväxten av olika kulturer, likheter och olikheter.

Myndigheten skall vara ansvarsmuseum inom sitt område. Genom ny och gränsöverskridande verksamhet kan denna uppgift vidareutvecklas. Detta skall manifesteras genom ett vidsträckt samarbete, där ett nationellt ansvarstagande kommer till konkreta uttryck. Det kan bl.a. handla om att finna nya regionala perspektiv tillsammans med läns-museerna. En ambition bör också vara att i aktivt samarbete med Riksställningar ta fram vandringsutställningar.

Ny teknik skall användas i största möjliga utsträckning. Det gäller såväl i kommunikationen med andra kultur- och utbildningsinstitutioner som i den egna utställnings- och dokumentationsverksamheten.

Den etnografiskt centrerade museiverksamheten kan spela en betydligt större roll än i dag när det gäller att främja kunskap och kontakter över kulturgränserna. De berörda museerna har alla uppdrag och samlingar som på skilda sätt inriktas mot olika utomsvenska kulturer. Genom sina samlingar och i sin verksamhet spänner de samman tagna över vetenskapliga discipliner som kultur- och socialantropologi, konstvetenskap, sinologi, arkeologi, antikens kultur och samhällsliv, religionsvetenskap m.fl. Därmed skapas förutsättningar för ämnesöverskridanden och breddade perspektiv.

Göteborg som lokaliseringssort för den nya myndigheten har flera fördelar som varit vägledande för regeringens ställningstagande. Regionen har en lång tradition när det gäller såväl etnografiska samlingar som samverkan mellan universitet och museer. Vid Göteborgs universitet finns en väl etablerad forskning med inriktning mot kulturvård och konservering, mångkulturella frågor, flyktingproblematik m.m. Detta har skapat förutsättningar för tvärvetenskapliga centrumbildningar som Centrum för Öst- och Sydostasienstudier, Centrum för Mellanösternstudier, Iberoamerikanska institutet, Centrum för Kulturkontakt och Internationell Migration m.fl. Ett centrum för Afrikastudier är under etablering.

Uppdraget

Kommitténs arbetet skall med hänsyn till beslutsprocess och genomförande bedrivas i tre etapper enligt följande.

Etapp 1

Kommittén skall ytterligare konkretisera den inriktning som regeringen har redovisat för det nya världskulturmuseet. Nya former för exponering av föremål, publikkontakter och andra aktiviteter skall här vara ett ledande inslag. Vidare skall belysas hur det nya museet kan samarbeta med andra kulturinstitutioner och publikintressen i och utanför Göteborg.

Det tvärvetenskapliga perspektivet och samarbetet med forskning och högre utbildning är avgörande för att museet skall kunna utföra sitt uppdrag och nå goda resultat. Kommittén skall kartlägga vilket samarbete som finns i dag inom de närmast berörda områdena och lämna de förslag som behövs för att utveckla denna del av verksamheten.

Att det nya världskulturmuseet kan komma hela landet till godo är av stor betydelse. Ett viktigt led i kommitténs arbete blir därför att analysera vilka övriga kontaktpunkter i landet som kan behövas för att uppnå bästa möjliga nationella tillgänglighet. Kommittén skall särskilt bedöma hur samarbetet med länmuseerna och Riksutställningar kan utvecklas.

Hur ny informationsteknik kan föra verksamheten framåt skall också studeras.

Utgångspunkten organisatoriskt skall vara att museet i Göteborg blir säte för den nya myndigheten, som skall utgöra central- och ansvarsmuseum och svara för ledningen av samtliga verksamheter som uppgår i denna.

Betydande delar av den berörda museiverksamhet som i dag finns i Stockholm skall, på grund av verksamhetsmässiga förutsättningar eller juridiska omständigheter, fortsatt vara kvar där. Kommittén skall utgå från en bevarad publik verksamhet i Stockholm, och avsikten är således inte att flytta de tre befintliga museerna till Göteborg. Kommittén skall utveckla hur samarbetet mellan museienheterna i Stockholm och Göteborg skall utformas, hur de kan samordna sin verksamhet samt hur museilokalerna i Stockholm skall disponeras.

En principskiss över verksamhetsidéen samt de allmänna grunderna för organisation och resursfördelning i myndigheten skall redovisas redan under den första etappen för att sedan ytterligare utvecklas i kommitténs slutrapport.

Kommittén skall överväga om en inledande manifestation bör genomföras redan under år 1998, dvs. innan den nya myndigheten har etablerats. Förutsättningar och finansiering för detta skall redovisas.

Regeringens ambition är att det nya museet skall kunna ta i bruk nya lokaler före utgången av år 1999. Ett kostnadsberäknat preliminärt lokalprogram skall därför redovisas i sådan tid att riksdagen kan fatta erforderligt beslut om investeringen. När det gäller museibygnaden i Göteborg bör kommittén i första hand pröva möjligheten att använda och bygga om lämpliga lokaler. Konsekvenser av lokalprogrammet för den nya myndighetens anslagsram redovisas närmare i den andra etappen.

En uppgift för kommittén är att i samråd med de berörda museerna ange hur dessa bör bedriva sitt arbete i de avseenden som påverkas av förberedelserna för bildandet av den nya myndigheten. Det är mycket angeläget att behovet av information och klara förutsättningar för museernas arbete sätts i centrum under processen fram till år 1999.

Kommittén skall redovisa en tidsplan för det fortsatta arbetet.

Etapp 2

En central uppgift för kommittén är att praktiskt förbereda inrättandet av den nya myndigheten genom att bl.a. utarbeta ett förslag till budget. Under år 1998 bedöms inga förändringar behöva ske i anslagen för berörda befintliga myndigheter. Kommittén skall därför redovisa

- förslag till ramanslag och låneram för år 1999 för den nya myndigheten,
- preliminära anslagsberäkningar för år 2000 och år 2001, och
- förslag till medel av engångskaraktär.

Utgångspunkten är att samtliga kostnader för den nya myndigheten år 1999 skall finansieras inom de ekonomiska ramar för museerna som redovisas i budgetpropositionen för år 1997. I denna (prop. 1996/97:1, utgiftsområde 17, s. 61) har särskilt beräknats medel om 29 mkr för nyetableringen i Göteborg som konsekvens av i första hand lokalinvesteringar och därav följande hyreskostnader, effekter av upplåning för inredning och utrustning samt kostnader för ny basutställning. För år 2000–2001 skall kommitténs förslag tills vidare utgå från en oförändrad nivå jämfört med år 1999.

Som underlag för bedömningen av lokalkostnaderna skall ett slutligt förslag till samlad lokalförsörjningsplan för hela myndigheten redovisas. I planen skall ingå beräknad inflyttningstidpunkt i nya lokaler i Göteborg, eventuellt andra lokalförändringar, preliminära förslag till hyresavtal och beräknade helårseffekter jämfört med nuvarande lokalkostnader. Kommittén skall verka för att lokaler som eventuellt inte

behövs för den nya myndigheten snarast kan tas i anspråk för andra verksamheter samt föreslå finansiering av eventuella avvecklingskostnader.

För att finansiera tillkommande verksamhet samt för att balansera kostnader för verksamhet som ligger kvar i Stockholm får kommittén även lämna förslag, som förutsätter omfördelning inom den samlade anslagsramen för museiområdet.

Behov av engångsvisa medel skall redovisas och förslag till finansiering inom nämnda ekonomiska ramar lämnas.

Vilken bedömning som kommittén gjort av intäktsutveckling och samordningseffekter skall också redovisas.

Kommittén bör söka möjlig tilläggsfinansiering genom t.ex. institutioner, organisationer och näringsliv för att därigenom kunna öka det ekonomiska utrymmet eller minska behovet av finansiering genom omfördelning.

Riktlinjer skall redovisas för hur kompetensförsörjning och bemanning inom hela den nya myndigheten bör organiseras. Gällande arbetsrättsliga regler (lagen om anställningsskydd 1982:80 6b §) innebär att berörd personal har rätt att övergå till anställning i den nya myndigheten. Från denna utgångspunkt skall kostnader för nyrekrytering och omfördelning av personal samt eventuell personalavveckling beräknas. Även dessa kostnader skall finansieras inom de ekonomiska ramar som anges ovan.

Ettapp 3

Den principskiss till ny verksamhetsinriktning, som redovisats av kommittén under första etappen, skall i slutrapporten vidareutvecklas till en mer genomarbetad framställning av de bärande idéerna och formerna för museets framtida verksamhet. Vidare skall en preliminär verksamhetsplan för de närmaste åren utformas. Kommittén skall också lägga fram förslag till former för uppföljning och utvärdering av den nya myndighetens verksamhet.

Kommittén skall utarbeta förslag till instruktion och organisation för den nya myndigheten samt underlag till regleringsbrev för år 1999.

Kommittén skall samlat redogöra för vilka avtal som slutits eller överlämnats till regeringens prövning avseende lokaler, personal och övriga delar av uppdraget samt vilka viktigare åtgärder som därutöver har vidtagits.

Personal till den nya organisationen skall, i den omfattning beslut inte bör fattas av den nya myndigheten, ha rekryterats och avtal med berörda fackliga organisationer ha slutits senast den 30 september 1998.

Kommittén skall i övrigt lämna de förslag och vidta eller förbereda de verkställighetsåtgärder som föranleds av uppdraget.

Arbetets bedrivande

Kommittén skall ta del av de internationella erfarenheter som finns när det gäller mångkulturella museer.

Arbetet skall bedrivas i kontakt med berörda myndigheter samt, så snart detta blir möjligt, med den museiledning som regeringen kommer att utse under år 1998.

Kommittén skall enligt regeringens närmare riktlinjer förhandla med Göteborgs kommun om villkoren för att föra över Etnografiska museet i Göteborg till statligt huvudmannaskap samt att eventuellt föra över de östasiatiska samlingarna vid Röhsska museet till den nya myndigheten.

Lokalfrågorna skall beredas i samråd med Statens fastighetsverk och Göteborgs kommun. En utgångspunkt skall därvid tas i det regeringen anfört i proposition 1996/97:3 om arkitektur och formgivning. För avtal om lokalförhyrning gäller regeringens prövning enligt förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning.

Personalfrågorna skall beredas i samråd med Arbetsgivarverket och berörda fackliga organisationer.

Kommittén skall i sitt arbete beakta regeringens generella direktiv om att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (1992:50), om att pröva offentliga åtaganden (1994:23), om att redovisa jämställdhetspolitiska aspekter (1994:124) och om att redovisa konsekvenserna för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (1996:49).

Kommittén skall hålla berörda centrala arbetstagarorganisationer informerade om arbetet och bereda dem tillfälle att framföra synpunkter samt genomföra förhandlingar i enlighet med lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Redovisning av uppdraget

Etapp 1 skall redovisas senast den 31 mars 1997 vad avser tidsplan och de delar som kräver riksdagsbeslut, i övrigt senast den 30 juni 1997. Etapp 2 skall redovisas senast den 31 januari 1998 och etapp 3 med kommitténs slutrapport senast den 15 oktober 1998.

Kommittén skall ha slutfört sitt arbete senast den 31 december 1998 och skall efter avgivande av slutrapporten endast fatta de verkställighetsbeslut som inte lämpligen kan anstå till dess att den nya myndigheten trätt i funktion.

(Kulturdepartementet)

Bilaga 2

Kort sammanfattning av den internationella utvärderingen

Samtliga museers *samlingar* är av stor internationell betydelse. De båda etnografiska museerna kompletterar i huvudsak varandra. En viss överlappning finns dessutom mellan Folkens museum-etnografiska och Östasiatiska museet. De stora konserveringsbehoven kräver nya grepp (fullföljande av SESAM-arbeten, utnyttjande av Västsvensk Konserveratorsateljé, förstärkning särskilt på papperssidan m.m.). Vidare bör eftersträvas en mer systematisk förvärvs- och gallringspolicy i förening med en fond för aktivare anskaffning av föremål. Registreringen av föremål bör ses över och i vissa fall säkras bättre.

De *permanenta utställningarna* är i huvudsak traditionellt upplagda, i något fall också med alltför knapp information om utställda föremål. Brister i design och dåligt utnyttjande av IT i den publika verksamheten är på flera håll tydliga. En professionell designgrupp bör bildas till tjänst för samtliga museer. Likaså bör särskilt de publika IT-funktionerna utvecklas mer. Stående utrymmen för *tillfälliga utställningar* krävs men saknas till stor del. En policy bör formuleras vad gäller specialutställningar, inte minst för att utveckla sponsringsmöjligheterna. Utlån av föremål och utställningar nationellt och internationellt bör ägnas större uppmärksamhet.

Lokalerna i Stockholm är i huvudsak goda men tar för stor del av resurserna i anspråk. Brandsäkerheten i Östasiatiska museets lokaler bör förbättras. Man kan överväga att på sikt flytta Medelhavsmuseet till "museion" Skeppsholmen. I *Göteborg* är lokalerna delvis undermåliga, speciellt vad gäller föremålsmagasinen. Detta måste snabbt åtgärdas, eftersom – bortsett från de fysiska riskerna – samlingarna även är mycket svårtillgängliga för både personal och forskare. För både Stockholm och Göteborg gäller att arkivens förvaring bör förbättras och säkerhetsfrågorna i stort ses över av en utomstående expert. Rent generellt bör inriktningen vara att föremålen förvaras samlat hos varje museum och att externdepåer i möjligaste mån undviks.

Inom *personalen* finns hög vetenskaplig kompetens, i Göteborg dock sjunkande genom avgångar som inte kan kompenseras. Även publik

verksamhet och publicering möter svårigheter där genom krympande personalresurser. I Göteborg är personalsituationen på gränsen till att bli demoraliserande. Även på andra håll finns för litet av undervisande personal, vilket gör att delar av publikarbetet blir lidande – ledningen bör belastas mindre av detta. Personalens vetenskapliga arbete bör uppmuntras genom särskilda stipendiemöjligheter.

Kontakterna med omvärlden varierar men är genomgående goda på den internationella nivån. Arbetet mot invandrargrupperna imponerar men kan utvecklas ytterligare, även om det är ett problem att flera av de största invandrarkulturerna inte är representerade i samlingarna. Detta ökar i sin tur behovet av utställningssamarbete med dessa länder. En policy behöver utarbetas vad avser kontakterna med universiteten och då inte minst Göteborgs universitet, som markerat ett särskilt intresse.

Den *samlade bedömningen* är att de problem som finns till stor del orsakas av brist på personal och resurser i allmänhet. I särskilt hög grad gäller detta Göteborg. Vidare redovisar man tre något varierade uppfattningar om riksdagens grundbeslut – alltifrån att det nya museet enbart borde ha omfattat de två etnografiska museerna till att sammanläggningen kan ses som en professionell utmaning värd att pröva. Oavsett detta menar man att ett genomförande bör ske gradvis. Fortsatt och tät information till personalen betraktas som grundläggande.

Bilaga 3

Program för arkitekttävling om ett Världskulturmuseum i Göteborg

(Utdrag)

1 Inbjudan

Statens fastighetsverk (SFV) inbjuder på uppdrag av regeringen till en allmän internationell arkitekttävling om en ny museibygnad i Göteborg inom ramen för det nya Världskulturmuseet. Inbjudan sker i samråd med Organisationskommittén för etablering av ett världskulturmuseum samt med SAR:s tävlingsnämnd.

Tävlingen sker i två etapper, där första steget är en idéävling om museets huvudsakliga disposition och dess inplacering på tomten vid Korsvägen. Andra steget är en projekttävling, där författarna till de förslag från steg 1 som bedömts vara mest utvecklingsbara inbjuds att ytterligare bearbeta sina skisser med ett kompletterat program.

Regeringen har i budgetpropositionen för år 1998 och i proposition 1997/98:117, Framtidsformer – handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design, aviserat att en internationell arkitekttävling skall genomföras för projektet. Till tävlingens första steg har även särskilt inbjudits 5 internationellt erkända museiarkitekter.

2 Syfte

Avsikten är att vinnande förslag från steg 2 skall ligga till grund för fortsatt projektering, med SFV som beställare, samt för slutlig bearbetning av kommunens detaljplanarbete.

De samlade erfarenheterna från steg 1 kommer att ingå som underlag för en revidering och komplettering av lokalprogram och tekniskt program före steg 2.

Tävlingsområdet är beläget mellan Södra vägen och Lisebergs nöjespark, söder om den tomt som anvisats för Projekt Korsvägen, nytt

Vetenskapscentrum i Göteborg (KVC). Syftet med placeringen av de båda nya institutionerna vid Korsvägen har varit att skapa förutsättningar för en mycket god samverkan dem emellan samt med Göteborgs universitet (GU).

3 Bakgrund till tävlingen

3.1 Världskulturmuseet – myndigheten

3.2 Världskulturmuseet – det nya museet i Göteborg

-----

4 Förutsättningar

4.1 Göteborg

Göteborg på Sveriges västkust vid Göta älvs mynning är landets nästs största stad och viktigaste hamn.

Stadsbilden är starkt bestämd av topografin, ett skärgårdslandskap där kuperat urberg skjuter upp i dagen mellan dalgångar med lermark. Klimatet är efter svenska förhållanden mildt men kan vara påfrestande för byggnader p.g.a. luftens saltinnehåll och starka västliga vindar.

Göteborg är centrum i det nya storlandet för västra Sverige, som bildades 1998. I regionen finns inom en timmas reseavstånd till centrum ca 1 miljon invånare och inom 3 timmars reseavstånd 2,3 miljoner invånare, varav drygt 200 000 barn i åldrarna 7–18 år. Regionen har årligen ca 1,5 miljoner gästrätter på hotell för besökande turister. Bland de permanenta turistmålen finns nöjesparken Liseberg, Sveriges största turistattraktion med 3 miljoner besökare per år. I Göteborg genomförs årligen flera stora sport- och kulturrevenemang, bl.a. på Ullevi stadion, inomhusarenan Scandinavium och Svenska Mässan, alla belägna utefter det s.k. Evenemangsstråket längs Skånegatan. Göteborgs museer, som är spridda över staden, hade 1996 663 000 besökare, varav 16 000 till Etnografiska museet.

4.2 Etnografiska museet

4.3 Göteborgs universitet–Museionprojektet

4.4 Korsvägen Vetenskapscentrum

4.5 Tävlingsområdet

4.5.1 Samband med staden

Tävlingsområdet ligger vid Södra vägen söder om Korsvägen, som är en viktig knutpunkt i centrala Göteborg, en orienteringspunkt i stadslandskapet och en punkt mot vilken bil- och kollektivtrafik är riktad. Korsvägen ligger i sydöstra hörnet av vad som vanligen kallas centrala Göteborg. Avståndet fågelvägen till Chalmers Tekniska Högskola, City och Ullevi är ca en kilometer.

Korsvägen är en entrépunkt till Lisebergs nöjespark och till det stora evenemangs- och mässområdet som ingår i Evenemangsstråket. Rollen som entré förstärks ytterligare genom etableringen av Världskulturmuseet och Vetenskapscentrum.

Väster om Korsvägen, ovanför backen och den terrasserade parken, ligger universitetets humanistiska fakultet, universitetsbiblioteket och Musikhögskolan (Artisten).

4.5.2 Samband med Korsvägen Vetenskapscentrum

Den nya byggnad som planeras för KVC norr om tävlingsområdet är föremål för en nu pågående inbjuden arkitektävling. Resultatet beräknas föreligga i september 1998 och kommer att då skyndsamt delges även de tävlande i museitävlingen.

För de båda projekten anordnas en gemensam entréyta/entrétorg. En tillfart för transporter etc. till KVC:s källarplan skall anordnas via tävlingsområdet. Andra lösningar som uppfyller samma krav på tillgänglighet och säkerhet får föreslås.

4.5.3 *Samband med Liseberg*

Tävlingsområdet gränsar till Liseberg. Huvuddelen av nöjesparkens attraktioner ligger avskilda från tävlingsområdet genom berget, dock står Lisebergstornet i omedelbar anslutning till tävlingsområdet. Tornet är ca 90 meter högt och syns vida omkring. Korsvägen Vetenskapscentrum kommer att ha direkt förbindelse med tornet och samutnyttja den filmsal och den enkla servering som finns i dess bottenvåning.

Nöjesparken är inhägnad med ett högt staket, som inom tävlingsområdet kan ersättas av annan avstängning i områdets gräns mot Liseberg. Det är ett önskemål att museet får möjlighet till direktkontakt med Lisebergsområdet, dels för att underlätta för publik att röra sig mellan attraktionerna, dels för att museet skall kunna använda sig av grönområdet för utomhusaktiviteter. Det förutsätts att biljettfrågan kan lösas gemensamt.

4.5.4 *Stadsbilden*

Stadsbilden vid Korsvägen är mycket splittrad men troligen ändå en för alla göteborgare välkänd och tydlig del av staden. Evenemangsstråket, Mässan och Hotell Gothia fångar snabbt blicken. Lisebergstornet dominerar alla synfält, flera breda gator går in och ut ur platsen. Korsvägen upplevs trots detta som ett rum. Framför allt när man kommer söderifrån längs Södra vägen upplever man tydligt att man kommer in i Korsvägsrummet. Placering och gestaltning av Världskulturmuseet påverkar denna entréupplevelse och är således en viktig del av tävlingsuppgiften.

Från Korsvägen söderut, längs Södra vägen, är de två gatusidorna varandras absoluta motpoler: längs den västra sidan sex våningar höga mörka tegelhus och längs den östra sidan villalikhande byggnader bland träd och grönska med Lisebergs "gröna berg" i bakgrunden. Denna gröna gatusida är ett positivt inslag i gatubilden, som bör beaktas. Ur stadsbildssynpunkt är det således av stort värde om den nya byggnaden kan infogas i miljön så att den gröna karaktären kan behållas i rimlig omfattning. En trädplantering skall finnas mot gatan längs hela tävlingsområdet och de uppvuxna träden bevaras i största möjliga utsträckning.

4.5.5 *Nuvarande bebyggelse*

Befintliga byggnader inom tävlingsområdet kommer att rivas och utgör inget hinder för tävlingen. Den s.k. Biskopsvillan, Södra vägen 50, omedelbart norr om tävlingsområdet (inom den planerade tomten för

KVC) kommer att flyttas till annan plats. Ett tänkt läge är tomten söder om tävlingsområdet. Det står dock de tävlande fritt att föreslå en placering inom tävlingsområdet, om man bedömer att byggnaden med fördel kan ingå i museianläggningen och brukas för museets eller den centrala myndighetens funktioner.

4.5.6 *Kommunikationer och parkering*

Ur trafiksynpunkt är Korsvägen en viktig plats. Av tradition är biltrafiken från östra Göteborg och från väg 40 riktad mot Korsvägen, platsen passeras dagligen av ca 50 000 bilar. I sin översiktsplanering strävar kommunen efter att biltrafiken på Södra vägen skall minska genom att lokal genomfartstrafik leds via väg E6, som går 500 meter bort och även har en avfart mot Korsvägen.

Ett 20-tal buss- och spårvägslinjer sammanstrålar vid Korsvägen, hållplatsen har ca 14 000 av- och påstigande per dygn. Som ett led i den förestående satsningen på spårvägssystemet, det s.k. ”KRINGEN-projektet”, kommer hela trafikplatsen att byggas om. Hållplatsen utvidgas och får ett tredje hållplatsläge, och Korsvägen blir ännu viktigare som knutpunkt. Nya spårvägslänkar byggs dels i Skånegatan, dels i bergtunnel till Chalmers huvudentré vid Aschebergsgatan via en tunnel från Södra vägen under Carlanderska sjukhemmet, söder om tävlingsområdet.

Vid ombyggnaden av Korsvägen kommer särskild vikt att läggas vid säkerheten för gående och cyklister. Mot gatan skall längs hela tävlingsområdet finnas gång- och cykelbana.

En bil- och bussangöring, som betjänar alla anläggningarna runt Korsvägen, kommer att anordnas i hörnet mot Örgrytevägen.

Parkeringsmöjligheterna i området är allmänt goda. Inom en radie på ca 700 meter finns ca 4 200 besöksplatser i parkeringsanläggningar. Stadsbyggnadskontoret gör bedömningen att Världskulturmuseet och Vetenskapscentrum inte motiverar någon utbyggnad av nya parkeringsanläggningar för publik. Inom tävlingsområdet ordnas endast parkering för verksamhetens egna behov: för museet beräknas ca 15 platser, varav ca 5 platser för besökare, främst handikappade.

4.5.7 *Markförhållanden*

4.5.8 *Befintlig vegetation*

4.5.9 *Teknisk försörjning*

4.6 **Tidsplan**

Tävling steg 1	8 juli-30 oktober 1998
Tävling steg 2	15 januari-1 april 1999
Prisutdelning	18 maj 1999
Projektering	juli 1999-oktober 2000
Byggproduktion	september 2000-oktober 2002
Invigning	maj 2003

4.7 **Kostnadsram**

I enlighet med regeringens förslag i prop. 1997/98:150 är den totala ramen för investeringskostnaden 200 000 000 SEK. Detta motsvarar enligt Fastighetsverkets bedömning en styrkostnadsram för byggproduktionen (inkl. grundläggning och installationer) på ca 115 000 000 exkl. mervärdesskatt.

5 **Tävlingsuppgiften**

Första steget i tävlingen gäller museets huvudsakliga disposition och gestaltning samt inplacering på tomten, dvs. anpassning till stadsplan, stadsbild, terräng och angränsande grönområde. Uppgiften för hela tävlingen är att gestalta ett museum som lever upp till högt ställda krav på skönhet, beständighet och funktion. Byggnaden skall inrymma och själv kunna bli en del av vårt nationella kulturarv, men inte som ett "monument" utan som en välkomnande och lockande, ständigt levande mötesplats. Verksamhet och arbetsformer inom museet skall kunna variera som en följd av teknikens utveckling, skiftande värderingar i samhället osv., varvid lokalerna skall medföra så få låsningar som möjligt och underlätta förändringar, samtidigt som besökarnas legitima behov av kontinuitet och igenkännande tillgodoses.

5.1 Lokalprogram

Ändamålsenlig storlek för museet har bedömts vara ca 9 000 kvm lokalarea, motsvarande ca 11 000 kvm bruttoarea, en area som också legat till grund för den angivna kostnadsramen. Nedanstående areauppgifter skall ses som en preliminär fördelning av denna area, till ledning för de tävlande i steg 1.

Lokalprogrammet kommer att preciseras till steg 2 och revideras med hänsyn till vunna erfarenheter från steg 1 och tävlingen om KVC samt eventuellt lokaltillskott för Göteborgs universitet.

En möjlighet skall redovisas att på tomten rymma ett framtida lokaltillskott på 5 000–10 000 kvm bruttoarea. Det gäller en eventuell utökning av mörka och ljusa lokaler för museet (utställningar, magasin, verkstäder m.m.), men i arean ingår även eventuellt lokaltillskott för universitetet, som kan gälla t.ex. utökning av hörsal med biutrymmen, tillkommande seminarierum, studieplatser i anslutning till bibliotek och arbetsplatser i form av ”redaktioner” samt pausrum m.m. för studenter och personal. Mötesrummet, ”Lilla torget”, restaurang, butik, hörsal med biutrymmen, publik verksamhet och bibliotek/”infotek” skall kunna hållas öppna var för sig (inkl. entré, kapprum, publika wc etc.) oberoende av utställningarna.

5.1.1 Publik service, entréfunktioner (ca 250 kvm)

Huvudentré med vindfång, eventuell separat gruppentré, reception/kassa (med interna arbetsplatser och personalutrymmen), kapprum, ”ryggsäcksförvaring”, publiktoaletter, skötplatser, sjukrum, rullstols- och barnvagnsparkering m.m. dimensioneras för 500–1 000 personer samtidigt närvarande i museet.

5.1.2 Restaurang (ca 250 kvm inkl. biutrymmen)

Restaurangen skall vara utrustad både för caféserving och för fullständig matlagning inom olika kulturers kök. Ca 100 platser i serving med möjlighet att utvidga mot mötesrum m.m.

5.1.3 Butik (ca 100 kvm inkl. biutrymmen)

Placeras intill entré och reception men bör kunna stängas av från entrén. Kontorsarbetsplats och personalrum samordnas med reception och/eller restaurang.

5.1.4 Mötesrum, publika verkstäder m.m. (ca 800 kvm)

I direkt anslutning till entrén, men möjligt att avskärma visuellt och i viss mån akustiskt, förläggs ett mötesrum – ”Lilla torget”. Detta är avsett för introduktioner, samling och matsäcksättning men även för specialarrangemang för upp till 350 personer (föredrag, diskussioner, fester, musik och dansuppträdanden) samt för tillfälliga utställningar (med relativt låga krav på säkerhet). Kanalisation för el, data, larm (för anslutning av ev. montrar, skärmar osv.). Akustisk dämpning – stor omsorg måste ägnas akustiken, som skall kunna varieras för musik resp. tal med resp. utan ljudanläggning. Gärna möjlighet att öppna mot uteplats. Ev. öppen spis, plats för stora världskartan och eventuellt storbildskärmar för uppkoppling mot andra delar av världen.

Hörsal/filmsal skall ha min. 100 platser och enkel scen, gärna möjlighet att utöka rummet genom att öppna mot mötesrummet.

Biutrymmen till mötesrum och härsal är apparatrum/kontrollrum för AV-utrustning, video, inspelning och sändning av radio och TV, loger/omklädningsrum, seminarierum, grupprum och förråd.

Publikens verkstad, 1–2 rum för ”våta aktiviteter” för barn och vuxna i anslutning till utställningarna, skall även kunna användas som biutrymme till mötesrummet.

5.1.5 Bibliotek, arkiv, ”infotek” (ca 450 kvm)

Biblioteket dimensioneras för en boksamling på ca 1 200 hm, varav ca hälften kan förläggas till bokmagasin med tätpackningshyllor.

Arkiv uppfyllande normala arkivkrav skall finnas för pappershandlingar och därtill särskilt klimatiserade bild- och negativarkiv samt arkiv för nya media.

Övriga utrymmen är tidskriftsrum, dataterminaler och läsplatser för besökande, forskarsal, redaktion med arbetsplatser för doktorander och forskare, grupprum, projektarbetsrum, ”föreningsrum”, expedition och arbetsrum, närförråd och kopiering.

5.1.6 Utställningslokaler (ca 3 500 kvm inkl. studiemagasin)

I synnerhet dessa lokaler skall uppfylla mycket högt ställda krav på flexibilitet. De skall erbjuda ett klimat- och säkerhetsskal samt teknikförsörjning för ”scenografiska” utställningar av varierande storlek och tid, men också möjliggöra byggande av mer permanenta rum i rummet för de delar av samlingarna som räknas till ”skatterna”. Tak, väggar och golv skall enkelt medge infästning av utställningsarrangemang. Generell

kanalisation med god kapacitet skall finnas för luft, el, data, larm, belysning och sprinkler (som skall kunna anpassas till utställningarna).

I anslutning till mötesrummet "Lilla torget" och med mycket goda inlastningsmöjligheter skall finnas ett rum ("Stora torget") på min. 1 000 kvm, fri rumshöjd min. 6 meter, avsett för tillfälliga utställningar med mycket höga krav på säkerhet och rumsklimat. Rummet skall också kunna användas som samlingsrum för upp till ca 800 personer. Av övriga utställningsrum skall en del kunna nyttjas till "skattkammare" och vissa delar till studiemagasin, dvs. tätare exponering av föremål i låsbara rum med i princip arkivstandard, men öppna för publik. Övriga utrymmen indelas i brandceller på ca 500 kvm; vart och ett skall ur utrymningssynpunkt räknas som samlingsal för > 150 personer. Dessa utrymmen är avsedda för mer snabbt växlande utställningar med integrerade aktiviteter för barn och vuxna. I varje rum skall ombyggnad av utställningar kunna ske utan stora störningar i övriga utställningar. Fri rumshöjd min. 4 meter, öppningar i transportvägar min. 3x3 meter. Utställningsrummen kompletteras med fasta servicepunkter för mediaförsörjning, förråd, utställningsteknik, lokalvård etc.

5.1.7 Magasin (ca 1 300 kvm)

Klimatiserade rum för olika materialkategorier, i princip med arkivstandard, avsedda för långtidsförvaring i tätpackning av museiföremål. Nära inlastning, uppäckning, registrering och konservering. I anslutning skall också finnas utrymme för visningsplats och arbetsplatser för gästforskare.

5.1.8 Föremålshantering, verkstäder m.m. (ca 750 kvm, fri rumshöjd ca 4 meter)

Museet kommer att arbeta mycket med in- och utlåning av föremål och hela utställningar. För detta krävs en rymlig, säker inlastning med truckplats, plats för packning och emballage, registrering och sanering, samt ett korttidsmagasin med möjlighet till varierat rumsklimat. I anslutning till registrering skall finnas fotoateljé med mörkrum.

Konserveringsarbetet förutsätts även i fortsättningen ske till stor del utanför museet. I museet skall dock finnas en mindre ateljé med ventilerade arbetsplatser för "jourarbeten" och eventuella demonstrationer för publik. Museet skall arbeta med snabbt växlande aktuella utställningar och experimenterande med utställningsteknik och behöver därför en fullständig verkstad med snickeri, målarrum med sprutbox, metall- och elverkstäder, textateljé och monteringsateljé. Goda förrådsutrymmen

krävs, särskilt som museet skall arbeta på ett miljövänligt sätt med återbruk av material m.m.

Ateljéer och verkstäder är permanenta arbetsplatser med krav på dagsljus och möjlighet till utblickar.

5.1.9 Kontor m.m. (ca 800 kvm)

Kontorsarbetsplatser för ca 40 årsarbetande, inkl. gästforskare och tillfälliga arbetsplatser samt arbetsplatser för den centrala myndigheten. Flexibla lösningar eftersträvas avseende fördelning på konventionella kontor, storrum ("redaktioner" eller "ateljéer") kompletterade med "tysta rum", mötes- och projektarbetsrum av varierande storlek, vaktmästeri, kopiering och närförråd.

5.1.10 Personalutrymmen, lokalvård (ca 150 kvm)

Byggnaden skall erbjuda en god arbetsmiljö och vara personalekonomisk, dvs. lokalernas utformning skall underlätta personalens arbete (inkl. bevakning, lokalvård och fastighetsdrift) och befrämja kontakterna inom personalen och med publiken.

Personalutrymmen – mat- och pausrum, rökrum, vilorum med handikapptoiletter, omklädningsrum med duschar samt personaltoaletter – dimensioneras för ca 60 årsarbetsplatser med varierande könsfördelning.

Lokalvård: alla utrymmen skall kunna nås med städvagn och städtrum med tappställe finnas på varje nivå. Därtill kommer förråd, soprum (även kylt) och utrymmen för returhantering.

Summa programarea ovan ca 8 350 kvm.

Viss kommunikationsarea tillkommer. För driftutrymmen, fläktrum, hissar m.m. kan ca 800 kvm antas tillkomma. Teknikutrymmen placeras så att de är bekvämt åtkomliga för driftpersonal med minsta möjliga störningar för verksamheten.

5.2 Yttre anläggningar

Ett nära samband med naturen kännetecknar många av de kulturyttringar museet skall förmedla kunskap om, vilket bör komma till uttryck i anläggningen.

Lokalerna skall kompletteras med uteplatser:

- entréplats gemensam med KVC
- gärna uteservering vid restaurang

- yttre/inre gårdar eller takterrasser (ca 2.000 kvm) för aktiviteter i publika verkstäder (odlingar, eld, vatten), utblick från eller del av utställningar, skulpturgård, uteplats vid personalrum o.d.
- museipark för ”gröna aktiviteter” och fasta utställningsföremål, paviljonger o.d.
- lastgård, låsbar och försedd med skärmtak, eller del av lastgata (ca 1 200 kvm) med uppställningsplatser för tjänstefordon (paketbil, ca 10 personbilar samt cyklar) och 2–3 containers. Inlastning till museet skall vid enstaka tillfällen kunna ske med 18-meters lastbil, släp eller semitrailer.

5.3 Tekniska krav

De tekniska kraven blir aktuella främst i tävlingens andra steg, men kan också vara av avgörande betydelse för idélösningen.

Genom lämpliga byggnadstekniska lösningar (t.ex. material i stomme) skall förutsättningar skapas för långsamma svängningar i rumsklimatet, låg energiförbrukning och god säkerhet, samtidigt som behovet av komplicerad teknisk utrustning minimeras. Genom en väl utformad och dimensionerad kanalisation skall lokalerna vara anpassade till ny och i framtiden ytterligare utvecklade teknik för mediaförsörjning, information, utställningseffekter, bevakning m.m. utan att tekniken i sig blir ett dominerande inslag i miljön.

5.3.1 Miljö – kretsloppsanpassning

Byggnaden skall vara föredömlig med hänsyn till miljö och hushållning med naturresurser, såväl i byggskedet som vid drift och vid eventuell framtida demontering.

Material innehållande ämnen som kan skada miljön på kort eller lång sikt skall ej föras in, förnyelsebara material förordas före ändliga naturresurser, försiktighetsprincipen skall råda. Metoder, produkter och material skall vara beprövade och driftsäkra, livscykelkostnader skall beaktas.

Lokalerna skall i driftskedet underlätta museets miljöarbete, t.ex. återbruk, källsortering av avfall och sparsamhet med vatten och energi. Liksom för KVC:s nybyggnad skall det vara en målsättning för museet att all energi som krävs för byggnadens drift så långt som möjligt fångas och omvandlas inom tomtgränsen. Husets utformning och konstruktion bör anpassas till att minska behovet av producerad energi för såväl kyla som värme.

Dagsljus skall prioriteras före elektrisk belysning. Se dock punkt 5.3.6.

Befintliga naturvärden skall tas till vara och helst berikas. Människor och natur i hus och på tomt skall i möjligaste mån skyddas från buller och emissioner från trafiken och även från lastgatan. Dagvatten tas om hand lokalt och användningsmöjligheter anvisas.

5.3.2 Tillgänglighet

Lokalerna skall vara lätta att bruka och orientera sig i för besökare av alla åldrar och med olika kulturell och social bakgrund. Alla lokaler (med undantag av driftutrymmen) skall uppfylla högt ställda krav på barnsäkerhet och tillgänglighet för handikappade. Därutöver skall särskild omsorg läggas på planlösningar och detaljer i de publika lokalerna för att underlätta besök på egen hand för publik i alla åldrar och skapa förutsättningar för rika upplevelser, även för personer med olika sorters fysiska, psykiska och sociala handikapp.

5.3.3 Klimat

Byggnaden skall erbjuda ett bra klimat och varaktigt god luftkvalitet för människor och museiföremål. Temperatur, luftfuktighet och luftrenhet i utställningar, studiemagasin, magasin och arkiv anpassas i möjligaste mån till samlingarna. Klimatkrav kommer att preciseras inför steg 2 av tävlingen.

5.3.4 Säkerhet

Byggnaden skall erbjuda god säkerhet mot brand enligt brandmyndigheternas krav. Sprinkler och automatiskt brandlarm installeras i hela byggnaden. I lokaler med museiföremål eller annat värdefullt, fukt-känsligt material skall sprinkler vara av torrörstyp med tvåstegsutlösning.

För säkerhet mot inbrott och skadegörelse delas lokalerna in i olika säkerhetszoner. Ett särskilt säkerhetsprogram upprättas inför steg 2 av tävlingen.

Mötesrummet "Lilla torget", restaurang, hörsal med biutrymmen, publik verkstad och bibliotek/"infotek" skall kunna hållas öppna var för sig (tillsammans med entréhall, kapprum och publiktoaletter) oberoende av utställningarna. In- och utlastning skall kunna ske på en låsbar gård under skärmtak alt. i lastfar.

5.3.5 Ljud

Museet skall erbjuda lokaler för livliga aktiviteter men också för koncentrerade studier och rofylld eftertanke. Planlösning, rumsutformning, materialval, ljudisolering och ljuddämpning skall medverka till att akustiska störningar mellan olika aktiviteter och besökargrupper minimeras och att ljudklimatet i enskilda rum får lämplig karaktär.

5.3.6 Ljus

Planlösning, belysning, materialval och färgsättning skall bidra till en behaglig, funktionell och energieffektiv ljusmiljö. Möjligheten att ta tillvara dagsljus skall utnyttjas så långt det är möjligt och lämpligt med hänsyn till samlingarna. I utställningsrum skall det vara möjligt att avskärma dagsljuset (ner till en belysningsstyrka på max. 50 lux) men också att skapa vackra utblickar och dagsljuskontakt. UV-strålning skall elimineras i alla rum där museiföremål förvaras eller hanteras.

6 Tävlings tekniska bestämmelser

6.1 Tävlingsform

6.2 Deltagar rätt

6.3 Tävlingsfunktionär

6.4 Jury, sakkunniga

Christer Wadelius	<i>Juryns ordförande</i> . Generaldirektör för Statens fastighetsverk, arkitekt SAR
Christina Rogestam	Ordförande för organisationskommittén, verkst. direktör i Akademiska Hus AB
Annika Nilsson	Ledamot av organisationskommittén, riksdagsledamot
Kjell-Ove Eskilsson	Stadsbyggnadsdirektör i Göteborg, arkitekt SAR
Enligt senare besked	Representant för Korsvägen Vetenskapscentrum
Peter Jakobson	Statens fastighetsverk, fastighetschef i Göteborg, arkitekt
Peter Ohrstedt	Statens fastighetsverk, chef för byggprojektgruppen, arkitekt SAR
Per Kåks	Museichef, Folkens museum-etnografiska, ordförande i ICME
Kaarin Taipale	Arkitekt SAFA. Vice stadsarkitekt i Helsingfors, f.d. chefredaktör för Arkkitehti/Arkitekten
Per Hederus	Arkitekt SAR, utsedd av SAR
Sture Koinberg	Arkitekt LAR, utsedd av LAR

Juryns sekreterare är arkitekt SAR Cajsa Rydén, Statens fastighetsverk. Juryn har rätt att vid behov adjungera sakkunniga till sig. Så snart chefen för den nya myndigheten Världskulturmuseet utsetts kommer hon/han att adjungeras till juryn.

6.5 Programhandlingar

6.6 Utlämnande av programhandlingar

6.7 Tävlingsfrågor

6.8 Tävlingshandlingar

6.9 Inlämning

6.10 Ansvar, försäkring

6.11 Bedömning

Bedömningen av steg 1 beräknas vara avslutad den 18 december 1998 och bedömningen av steg 2 den 18 maj 1999.

Resultatet kommer att meddelas pristagarna personligen samt genom TT, riks- och lokaltidningar.

Tävlingsjuryns utlåtande kommer att översändas till samtliga tävlande senast tre veckor efter det att tävlingens resultat offentliggjorts.

6.12 Priser och inköp

6.13 Utställning och publicering

Tävlingsförslagen kommer under bedömningstiden i såväl steg 1 som steg 2 att ställas ut genom arrangörens försorg.

Arrangören och SAR äger rätt att publicera förslagen. All publicering efter anonymitetens brytande kommer att ske med angivande av förslagsställarens namn, innan dess används förslagets motto.

Tävlingen kommer att dokumenteras i SAR:s publikation "Arkitekturtävlingar".

6.14 Återsändning av tävlingshandlingar

6.15 Ägande och nyttjanderätt

6.16 Uppdrag efter tävlingen

Avsikten är att upphovsmannen till det förslag som rekommenderats av juryn skall bli arkitekt för byggnaden. Uppdraget avser enligt gällande beslut utarbetande av byggnadsprogram men kommer, under förutsättning att regeringen beslutar om genomförande av projektet, att utökas till att gälla även utförandet av fullständiga arkitekthandlingar.

Det fortsatta uppdraget kommer även att innefatta ansvar för kostnadsstyrning mot angiven totalram.

Om upphovsmannen inte har erforderliga resurser att handha uppdraget, lämnas det till honom i samarbete med annan fackman som arrangören kan godkänna.

Det fortsatta uppdraget kräver erfarenhet av bygghandlingsprojektering i Sverige. Om upphovsmannen inte har denna erfarenhet eller ej har verksamhet i Sverige, kommer uppdraget att lämnas till honom tillsammans med en svensk fackman, som utses av arrangören i samråd med upphovsmannen.

6.17 Tävlingsprogrammets godkännande

Detta program är upprättat i enlighet med ”Regler för tävlingar inom arkitekternas, ingenjörernas och konstnärernas verksamhetsfält”. Programmet är godkänt av juryns ledamöter, vilka ansvarar för tävlingens genomförande. Ur tävlingsteknisk synpunkt är programmet granskat och godkänt för de tävlande av Svenska Arkitekternas Riksförbund genom dess tävlingsnämnd och tävlingssekreterare Thomas Nordberg.

Underbilaga 3:1

Karta över tävlingsområdet
(ur programskrift, sid. 10)

Underbilaga 3:2
(Programhandlingar, bilaga 1)

**UPPLEVELSE, DELAKTIGHET OCH INSIKT
EN SKISS TILL VERKSAMHETSIDÉ
Sammanfattning**

Under arbetsnamnet Världskulturmuseet, som i det följande avser den nya museimyndigheten i dess helhet, skall skapas något nytt, något som ännu inte existerar. Museet skall skildra och förklara likt och olik i tänkesätt och livsvillkor men också kulturella förändringsprocesser.

Allmän inriktning

Museet verkar som ett kunskaps- och resurscentrum med människan och alla hennes yttringar i centrum. Det presenterar det mångkulturella samhällets kulturarv från skilda utgångspunkter och belyser sambanden i tiden och rummet. Genom att utgå från människans skapande förmåga inspirerar museet till upplevelser och kreativitet. Som öppen mötesplats för intressen representerande olika kulturer verkar museet för att överbrygga generations-, kultur- och kunskapsgränser och skapar ett forum för debatt kring kulturmöten och människans villkor.

Museet har ett både nationellt och internationellt ansvar. Det samarbetar med museer, utställningsorganisationer och andra intressenter regionalt, nationellt och internationellt. Aktiv samverkan med universitet och högskolor bidrar till produktion och förmedling av ny kunskap men lägger samtidigt en fastare grund för samarbetet med skola och folkbildning. Den nya tekniken med alla dess möjligheter byggs in i verksamheten – i kunskapsuppbyggande och pedagogiskt syfte men också som medel för bredast möjliga kommunikation med omvärlden.

Nya vägar att berika och bruka kulturarven

Samlingarna i både Stockholm och Göteborg är av internationell betydelse. För att hålla dem levande genomförs fortsatt insamling och registrering med ledning av en väl formulerad strategi inriktad mot att i dialog med brukarna bredda dokumentationen även av dagens mångkulturella samhälle. Nya sätt att tillgängliggöra denna kunskap och

närma föremålen till publiken kan även öka museets förmåga att attrahera nya kategorier av brukare.

Utöver samverkan med läns museerna och Riksställningar söks samarbetspartners bland brukargrupper, som på egna villkor kan medverka i eller genomföra programaktiviteter, utställningar och konstnärliga gestaltningar. Inom ramen för en flexibel programplanering förmår museet snabbt fånga upp aktualiteter i dagens samhälle. Att lyfta fram bakgrund och sammanhang ger inte minst ungdomar större förutsättningar att engageras och ta aktiv del.

Den yttre miljön är viktig för upplevelsen. Lokala förutsättningar utvecklas så långt som möjligt för att skapa ändamålsenliga miljöer för aktiviteter såväl inomhus som utomhus.

I frontlinjen med användning av ny teknik

En bred satsning på nyaste IT-teknik för registrering, presentation och kommunikation skapar bästa möjliga förutsättningar för såväl inre verksamhet som nationella och internationella kontakter. Museet kan utvecklas till navet i ett nätverk för verksamheter och samlingar ute i landet av motsvarande karaktär till nytta för konkret samarbete och långsiktig planering.

Ett viktigt mål är samlingarnas totala digitalisering och tillgänglighet för alla slag av ändamål och brukare, vilket ligger i linje med museets grundläggande kulturpolitiska uppdrag. En förbättrad IT-struktur ger även nya utgångspunkter för t ex medverkan i forskningsprojekt och distansundervisning, etablering av nya former att förbereda gruppbesök samt interaktiva komplement till utställningar.

Kulturell mångfald i en globaliserad värld

Museet skildrar likt och olik i tänkesätt och livsvillkor såväl som kulturella förändringsprocesser förr och nu. Ett bredare perspektiv anläggs på nutiden och olika kulturyttringar inom vårt lands gränser, och uppgiften blir att ge historisk relief åt dessa företeelser i dag – såväl kulturella säruttryck som vilja till samspel och integration.

Genom att bygga vidare på människors egen bakgrund och kulturella identitet kan museet synliggöra hur kulturmönster och konstnärliga uttryckssätt flätas samman över tiden och rummet. Erfarenheter av uppväxt, arbete, studier eller rekreation i andra kulturmiljöer tas till vara, dokumenteras och utnyttjas i programverksamheten.

Barn och ungdom i fokus

Att förmedla upplevelser som når över generationsgränserna är ett verksamt sätt att möta särskilt barns och ungdomars behov. Museet måste tidigt förankras hos dem som en levande mötesplats, präglad av växelspelet mellan egna referenser och helt nya erfarenheter. Barns och ungdomars nyfikenhet, kreativitet och behov av aktiva uttrycksformer tas tillvara i verkstäder, mediarum, dramagrupper m m, varvid teoretiska och praktiska inslag samverkar.

Med utnyttjande av såväl beprövade som nyorienterande metoder finner museet former för arbete med barn och vuxna tillsammans, inom och utom skolans ram. Verksamheten utformas genomgående så att den blir en attraktion även för föräldrar och andra vuxna.

Samverkan med högre utbildning och forskning

Nära samarbete mellan museum och universitet/högskola ökar utrymmet för tvärvetenskapliga forskningsprojekt, framtagande av ny kunskap och pedagogisk metodutveckling. Museet tillförs på detta sätt effektivare redskap att snabbt identifiera och tolka förändringar i omvärlden liksom att bredda kontaktnät och forskningsprofil. Universitetet får genom museet möjlighet att pröva nya former för undervisning, forskning och redovisning i syfte att föra ut kunskap i samhället inom ramen för den s k tredje uppgiften.

Förutsättningar kan skapas att utveckla ett nutida Museion med en aktiv växelverkan mellan vetenskap, konst, museum, bibliotek och handens arbete. Ett sådant samarbete måste utformas från ett vidare perspektiv än traditionellt museiorienterade ämnesområden. Lärandet bör vara den fasta punkt kring vilken museum och universitet möts och utvecklar konkreta samarbetsprogram.

Bilaga 4

Skrivelser till personalen om anställning vid myndigheten

Finns endast i den tryckta versionen

Bilaga 5

Ramöverenskommelse med Statens konstmuseer

Finns endast i den tryckta versionen

Bilaga 6

Ramöverenskommelse med Statens historiska museer och Riksantikvarieämbetet**Finns endast i den tryckta versionen**

Bilaga 7

Avtal med Göteborgs kommun

Finns endast i den tryckta versionen

